

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
AVALIKU ÕIGUSE INSTITUUT
KRIMINAALÕIGUSE, KRIMINOLOOGIA JA
KOGNITIIVSE PSÜHHOLOOGIA ÕPPETOOL

Siim Avikainen

KarS § 183 ja § 184 tõendamine kriminaalmenetluses 2003-2013

Magistritöö

Juhendaja: LL.M Andreas Kangur

Tartu
2014

Sisukord

Sisukord	2
Sissejuhatus	3
1. Kuriteokoosseisude eristamiskriteeriumid	6
1.1. Narkootikumidega seotud süütegude õiguslik regulatsioon	6
1.2. Käitlemise erinevad vormid ja mõisted	7
1.2.1. KarS § 183. Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine	11
1.2.2. KarS § 184. Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine	11
2. Tõendite hindamine	14
2.1. Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise tõendatuse hindamine maakohtute poolt	15
2.1.1. Otsestel tõenditel põhinevad lahendid	15
2.1.2. Otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid	15
2.1.3. Kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid	21
2.1.4. Vahekokkuvõte	23
2.2. Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemise tõendatuse hindamine maakohtute poolt	24
2.2.1. Otsestel tõenditel põhinevad lahendid	24
2.2.2. Otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid	28
2.2.3. Kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid	41
2.2.4. Vahekokkuvõte	52
3. Kokkuvõte	53
Summary	58
Kasutatud kirjandus	61
Kasutatud õigusaktid	61
Kasutatud kohtupraktika	62
Maakohtu praktika	62
Ringkonnakohtu praktika	66
Riigikohtu praktika	66
Lisa 1	67
Lisa 2	68

Sissejuhatus

Käesoleva magistritöö uurimuse objektiks on narkootikumidega seotud süütegude tõendatuse hindamine maakohtutes otseste ja kaudsete tõenditega. Otsesteks tõenditeks nimetatakse tõendeid, mis vahetult kinnitavad või välistavad isiku poolt kuriteo toimepanemise mingi asjaolu. Selleks võivad olla nt isikult A ära võetud narkootiline aine ja tunnistaja B ütlus narkootilise aine omandamises isikult A. Kaudseteks tõenditeks nimetatakse tõendeid, mille põhjal on võimalik teha olulisi järeldusi muude kuriteo asjaolude kohta. Selleks võib olla nt jälitusprotokoll, mis kajastab isikute A ja B vahelist suhtlust.

Tõendamisele kuuluvate asjaolude tuvastamine saab kriminaalmenetluses toimuda üksnes spetsiifiliste vahendite abil, mida nimetatakse tõendeiks. Kriminaalmenetluses lubatud tõendite liigid on seadusandja välja toonud Kriminaalmenetluse seadustiku (KrMS)¹ § 63 lg-s 1. Sõltuvalt tõendi olemusest ja selle kasutamisest on võimalik tõendeid jagada erinevalt - lähtuvalt tõendi allikast (isikulised ja esemelised), kuriteo külje vahetu või vahendatud peegelduse tulemist (algsed ja tuletatud) või tõendamiseseme mingi elemendi tuvastamisest (otsesed ja kaudsed).² Olgu lisatud, et erialakirjanduses leidub ka teisi liigitusi, kuid neil on oluliselt väiksem praktiline väljund.

Kuna süüdimõistev kohtuotsus peab olema põhistatud, tuleb eriti narkootikumidega seotud süütegude puhul, kus isiku süüstavaks tõendiks on vaid kaudsed tõendid, kohtul oma seisukohta põhjendada. Riigikohus on lahendis 3-1-1-10-11³ asunud seisukohale, et kohus ei või võtta endale süüdistaja rolli ja asuda täitma süüdistusest tulenevat tühimikku enda siseveendumusega. Nt isiku süüdistamisel narkootiliste ainete käitlemises grupis ei saa süüdimõistev kohtuotsus tugineda üksnes kaudsetele tõenditele, mille kohaselt isiku roll kaastäideviijana on tõendatud DNA jälgede esinemisega narkootilise aine pakenditel.⁴ Kaudsetel tõenditel põhinev kohtuotsus peab kõrvaldama kõik kahtlused ja põhjendada oma seisukohti selliselt, et nendest on võimalik teha vaid tõsikindlaid järeldusi kuriteo asjaolude suhtes. Süüdistuse esitatud asjaolud, mida ei ole võimalik tõendada, tuleb *in dubio pro reo* põhimõttest tulenevalt, tõlgendada süüdistatava kasuks.

Magistritöös on jaotus tehtud tõendite osakaalu jagunemise pinnalt. Kohtuasjades, kus enamuse tõenditest moodustavad otsesed tõendid (nt narkootiline aine, tunnistajate ütlused

¹ Kriminaalmenetluse seadustik. – RT I, 26.02.2014, 8.

² Kergandberg, E., Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn: Juura, 2006, lk 170-172.

³ RKKKo 3-1-1-10-11.

⁴ RKKKo 3-1-1-114-13.

narkootilise aine käitlemise kohta) on jaotatud otseste tõenditega tõendatud kohtulahendite alapeatükki. Kohtuasjades, kus enamuse moodustavad kaudsetel tõenditel põhinevad tõendid (nt jälitusprotokollid), on jaotatud kaudsete tõenditega tõendatud kohtulahendite alapeatükki.

Käesoleva magistritöö autor valis uurimiseks narkootikumidega seotud süüteod Eesti kohtusüsteemi esimeses astmes viimase kümne aasta jooksul. Seda eelkõige teema aktuaalsuse tõttu.⁵ Ühtlasi on narkootikumidega seotud süütegude tõendamine kohtumenetluses läinud üha keerulisemaks seetõttu, et kurjategijad ei suhtle otse, vaid teevad seda Interneti teel. Kuna varasemalt on narkootikumidega seotud süütegusid uuritud enamjaolt lähtudes statistilisest analüüsist⁶, karistuspraktikast⁷, õiguspoliitilisest⁸ või õigusdogmaatilisest⁹ küljest, on oluline uurida tõendamise kriteeriumit, sest seda aspekti on vähe uuritud.

Karistusseadustikus (KarS) reguleeritakse narkootikumidega seotud süüteod läbi üheksa paragrahvi.¹⁰ Magistritöö mahtu silmas pidades uurimuses piirdutud vaid kahe paragrahviga (KarS § 183 ja § 184) seotud süütegude uurimisele. Autor on läbi töötanud 140 kohtulahendit, mis on viimase kümne aasta jooksul üldmenetluses tehtud ja magistritöö esitamise tähtajaks 05.05.2014 jõustunud. Uurimuse objektiks ei ole võetud lühimenetluses tehtud lahendeid nendes sisalduva vähese informatsiooni tõttu. Käsitletud üldmenetluses tehtud lahendites on kohus andnud hinnangu tõenditele ja näidanud, kuidas need kuriteo asjaolusid sisustavad.

Magistritöö on jaotatud kaheks suuremaks peatükiks. Esimeses peatükiks käsitletakse KarS § 183 ja § 184 koosseise. Välja on toodud eristamiskriteeriumid ja teoreetiline seisukoht, mille põhjal toimub edasise jaotamine. Teises peatükis analüüsitakse koosseise kitsamas fookuses, jaotades süüteod tõendamise seisukohast otseste ja kaudsete tõendite järgi. Uurimuse alguses on otseste tõenditega põhistatud kohtulahendid, lõpus peamiselt kaudsetel tõenditel põhinevad kohtuasjad. Otsestel tõenditel põhinevates kohtulahendites on kohtud hinnanud süüdistuse tõendatust peamiselt ära võetud narkootilise aine ja tunnistajate ütlustega. Kaudsetel tõenditel

⁵ On üldteada asjaolu, et narkootikumidega seotud süüteod said aktuaalsemaks 90ndate teises pooles ja on jätkuvalt probleemküsimuseks Eestis.

⁶ Allaste, K. Narkokuritegevus Eestis 2006-2009: dünaamika registreeritud süütegudes ja ekspertide hinnangud olukorrale : bakalaureusetöö, juhendaja Marianne Paimre. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2010

⁷ Ilves, M. Narkokuritegude karistuspraktika Eestis : magistritöö, juhendaja Jaan Sootak. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2010.

⁸ Eikner, M. Narkokuriteod Eestis: kas liikuda Skandinaavia liberaalse kriminaalpoliitika suunas? : magistritöö, juhendaja Andres Parmas. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2013

⁹ Väärt, V. Narkokuritegevus Eestis : bakalaureusetöö, juhendaja Anna Markina. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2012.

¹⁰ Karistusseadustik. – RT I, 26.02.2014, 6.

põhinevates kohtulahendites on kohtud hinnanud süüdistuse tõendatust peamiselt bioloogiliste jälgede ja jälitusprotokollide põhjal.

Magistritöö püüab välja selgitada, kuidas on kohtud hinnanud süüdistuse tõendatust otseste ja kaudsete tõenditega. Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-114-13¹¹ öelnud, et teatud kuriteoliigi eripära ja tehilolusid arvestades on tõendamine võimalik vaid kaudsete tõendite abil. Kuna Riigikohus asus seisukohale, et süüdimõistev kohtuotsus võib põhineda ka vaid üht liiki tõenditel („...otsesed ja kaudsed tõendid ei erine teineteisest mitte nendes sisalduva teabe tõeväärtuse poolest, vaid üksnes selles osas, kui vahetult nad kuriteo toimepanemise asjaolusid kajastavad...“), püüab analüüs uurida, kuidas on kohtud arvestanud otseseid ja/või kaudseid tõendeid. Näitlikustamiseks on lisadena esitatud jälitusprotokollide stenogrammid, mis koos analüüsiga uurivad, kuidas kohus on neid konkreetses kohtuasjas kasutanud. Samuti on lisadena toodud näiteid EKEI-s Margo Ritari poolt koostatud jäljeekspertiisidest. Nii on jäljeekspertiisid koostatud tuvastamiseks, kas erinevatest kohtadest leitud kilekotid on pärit samast partiist. Kui jäljeekspertiis suudab tuvastada, et tegemist on samasse partiisse kuuluvate kilekottidega, on kohus pidanud hindama, kas see tõendab ka narkootiliste ainete käitlemist. Autor on oma analüüsis kasutanud peamiselt võrdlevat uurimismeetodit, rakendades ka ajaloolist ja formaal-loogilist uurimismeetodit.

¹¹ RKKKo 3-1-1-38-11.

1. Kuriteokoosseisude eristamiskriteeriumid

1.1. Narkootikumidega seotud süütegude õiguslik regulatsioon

Narkootilised ja psühhotroopsed ained on kontrolli alla võetud ÜRO 1961.,¹² 1971.¹³ ja 1988.¹⁴ a konventsioonidega, millega Eesti on liitunud. Nimetatud konventsioonide juurde kuuluvad nimekirjad, mis kriminaliseerivad narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku kasutamise. Kuna Euroopa Liidus puudub ühtne narkootiliste ja psühhotroopsete ainete klassifikatsioon, tuginetakse selles osas ÜRO konventsioonidele. Kuigi karistuste kehtestamine narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega seotud õigusrikkumiste eest on liikmesriigi enda pädevuses, lähtutakse Eestis alates 2004. a vastu võetud Euroopa Liidu raamotsuse¹⁵ minimaalsetest karistusmääradest, mis on seotud narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku vahendamisega.

Eestis reguleerib narkootikumidega seotud süütegusid Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus¹⁶ (NPALS), mis annab seletuse narkootiliste ja psühhotroopsete ainete mõistele § 2 p 1 – „Narkootilised ja psühhotroopsed ained – käesoleva seaduse § 3¹ lõike 1 alusel on kehtestatud nimekirjas loetletud ained ja nende ainete stereoisomeerid, estrid, eetrid ja soolad ning nimetatud aineid sisaldavad ravimid“. NPALS § 3¹ viitab sotsiaalministri määrusele „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad.“¹⁷ Selle määruse lisas 1 nimetataksegi need narkootilised ja psühhotroopsed ained, mida on silmas peetud NPALS § 2 p 1 mõistes. NPALS-i paragrahvid kehtestavad vastutuse väärteo korras, mis § 15¹ järgi on karistatav narkootilise või psühhotroopse aine ebaseaduslik käitlemine väikeses koguses ja § 15² järgi on ette nähtud vastutus käitlemisnõuete rikkumise eest

Karistusõiguslikult on narkootikumidega seotud süüteod reguleeritud Karistusseadustiku 12. peatüki esimeses jaos läbi üheksa paragrahvi. Nendest esimesed kaks, § 183 ja § 184, reguleerivad narkootiliste ainete käitlemist väikeses ja suures koguses. Tulenevalt töö

¹² ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioon. – RT II 1996, 19, 84.

¹³ ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon. – RT II 1996, 19, 84.

¹⁴ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon. – RT II 2000, 15, 92.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2004 direktiiv 2004/757/JSK, ELT L 335, 11.11.2004.

¹⁶ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus - RT I, 17.04.2013, 11.

¹⁷ Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad – RT I, 28.02.2014, 12.

fookusest, ei käsitleta lähemalt ülejäänud seitset paragrahvi, mis on eraldi suunatud narkootikumidega seotud süütegudele ja toime pandud alaealiste suhtes; kanepi, kokapõõsa või unimaguna ebaseadusliku kasvatamisega; leviku ettevalmistamise või käitlemisnõuete rikkumisega. Viimane paragrahv sätestab lisaks, et süüteo toimepanemise vahetuks objektiks olnud ained või esemed kuuluvad konfiskeerimisele.

Tulenevalt Riigikohtu lahendist 3-1-1-51-02¹⁸, peab isiku narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseaduslikus käitlemises süüditunnistamisel olema tuvastatud, et tegemist oli narkootilise või psühhotroopse ainega. Narkootilise aine leidmisel on tõendiks Eesti Kohtuekspertiisi Instituudis tehtud kohtuekspertiisiakti põhinev eksperdiarvamus, mis näitab, millise ainega on tegemist, kui suur on puhta aine kogus segus ja mitmele inimesele piisab leitud ainest joobe tekitamiseks. Samas on Riigikohus 3-1-1-63-08¹⁹ öelnud, et tõendamise seisukohalt ei ole narkootiliste ja psühhotroopsete ainetega seotud kuritegudes obligatoorne nimetatud aine olemasolu tuvastamine eksperdiarvamusele tuginedes, vaid selleks on kasutatavad kõik kriminaalmenetluses lubatavad tõendiliigid. See tähendab, et kuriteo tunnuste tuvastamine on süüdistatava käitumises võimalik ka juhul, kui käideldud ainet ei ole õnnestunud kätte saada. Sellisel juhul saab tugineda teistele tõenditele, milleks võivad olla nt tunnistajate ütlused või jälitusprotokollid.

1.2. Käitlemise erinevad vormid ja mõisted

NPALS § 2 p 3 järgi loetakse käitlemiseks narkootiliste või psühhotroopsete ainete või lähteainete omamine, valdamine, vahendamine, tarbimine, kasvatamine, korjamine, valmistamine, tootmine, töötlemine, pakkimine, säilitamine, hoidmine, laadimine, vedu, sisse- ja väljavedu, tolliprotseduuri transiidi rakendamine, tasu eest või tasuta tarnimine kolmandale isikule.

KarS-i § 183 ja § 184 toovad välja erinevad käitlemise vormid. KarS § 183 puhul on need kitsamad: ebaseaduslik edasiandmine, vahendamine, valmistamine, omandamine ja valdamine edasiandmise eesmärgil. KarS § 184 hõlmab ebaseaduslikku valmistamist, omandamist, valdamist, edasiandmist, vahendamist, vedu või muud ebaseaduslikku käitlemist. Suure koguse narkootilise aine käitlemisel on vormide loetelu avar ja inkrimineerib igasuguse kokkupuude suure koguse narkootilise ainega.²⁰ Riigikohus on oma lahendis 3-1-1-99-04²¹

¹⁸ RKKKo 3-1-1-51-02.

¹⁹ RKKKo 3-1-1-63-08.

²⁰ Aas K., Aas N., Hirvoja M., Siitam K. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn : Sisekaitseakadeemia, 2002, lk 38-39.

täpsustanud käitlemise mõiste. Riigikohus on asunud seisukohale, et seadusandja eesmärk on muuta narkootilise aine ebaseaduslik käitlemine karistatavaks kõikides selle võimalikes avaldumisvormides. KarS § 183 puhul on tähtis edasiandmise eesmärk, KarS § 184 puhul on karistatav igasugune suures koguses narkootilise aine käitlemine.

Edasiandmise all tuleb mõista käsutusõiguse üleandmist, mille läbi suureneb käitlejate ring.²² Edasiandmine võib toimuda müümise, kinkimise, vahetamise, laenamise, pantimise ja ka võlgu või võla tasumiseks andmise teel.²³ Tähtis ei ole, mis tingimustel ja kuidas edasiandmine toimub – koosseisu täitmiseks piisab ka narkootilise aine jagamisest, ilma et selle eest oleks tasu küsitud. Nt on Tallinna Ringkonnakohus asunud seisukohale, et kui on tõendatud narkootilise aine edasiandmise, ei ole vaja eraldi tõendada, et isik omandas ja valdas narkootilist ainet edasiandmise eesmärgil.²⁴ Edasiandmine ei pea toimuma vahetult käest kätte, vaid võib seisneda ka mingisse kohta jätmises ja omandajale selle koha teatavakstegemises.²⁵

Vahendamine tähendab aine toimetamist omajalt (nt müüja) omandajale (nt tarbija), sh ka muul moel tehingu vahendamist, nt ostja või müüja otsimist konkreetsele narkootikumipartiile.²⁶

Valmistamine tähendab ÜRO 1961.a konventsiooni²⁷ mõttes nii valmistamist kui ka tootmist, see tähendab narkootilise aine kui lõppeesmärgi saamisele suunatud tegevust. Valmistamine võib aset leida nii keemilise kui ka mehhaanilise protsessina. Aine valmistamine võib olla näiteks kompleksne keemiline protsess, mille läbiviimiseks tuleb teha hulgaliselt tehnilisi toiminguid. Mehaaniline protsess võib olla näiteks toimeaineid sisaldava taimeosise eraldamine taimest. Isiku süüdistamisel narkootilise aine valmistamises ei pea alati ära näitama käitumisakte, millega isik narkootilise aine valmistamise protsessis osales. Süüdistuses peab olema määratletud valmistatav aine ning ära toodud valmistamise aeg ja koht, tõendatud isiku puutumus valmistamisega.²⁸ Lisada tuleb, et valmistamise all ei mõelda psilotsiini või psilotsübiini sisaldavate seente, kanepi, kokapõõsa ega unimaguna kasvatamist. Psilotsiini või psilotsübiini sisaldavate seente kasvatamise keeld on eraldi reguleeritud

²¹ RKKKo 3-1-1-99-04.

²² Pikamäe, P., Sootak, J. Karistusseadustik - Kommenteeritud väljaanne. Juura, 2011, lk 492.

²³ Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri 119 SE I.

²⁴ TlnRnKo 13.03.2006, 1-05-218.

²⁵ TlnRnKo 13.03.2006, 1-05-186.

²⁶ VilMKo 20.10.2003 1-161-03.

²⁷ ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioon – RT II 1996, 19, 84.

²⁸ RKKKo 3-1-1-16-04.

NPALS § 3 lg 2¹ alusel. Unimaguna, kanepi ja kokapõõsa ebaseaduslik kasvatamine on karistatav KarS § 188 alusel.

Omandamine tähendab narkootilise aine käsutusõiguse saavutamist omandaja koostöös eelmise valdajaga. Omandamine toimub tehingu kaudu ja on sageli seotud valdamisega, mistõttu valdamine ei kuulu eraldi süüksarvamisele omandamise kontekstis.²⁹ Omandamine ei hõlma vargust, röövimist jm ebaseaduslikku valduse saavutamist, mis on kriminaliseeritud KarS § 199 ja § 200 alusel. Varasemalt kehtinud Kriminaalkodeks³⁰ (KrK) käsitles eraldi koosseisuna § 210³ narkootilise või psühhotroopse aine vargust. Kehtivas seaduses sellist sätet ei esine.

Valdamine tähendab narkootilise või psühhotroopse aine käitlemist, mille puhul ei ole oluline kuidas valdus aine üle on saadud. Asjaõiguse § 32 kohaselt tähendab valdus tegelikku võimu asja üle. Kuna narkootikumidega seotud süütegude puhul kaasnevad valdamisega ka teised käitlemisviisid, näiteks vedamine, omandamine, kasvatamine, taandub valdamine kui teoviis sellisel juhul teiste käitlemisliikide ees.³¹ Riigikohus on öelnud lahendis 3-1-1-51-05, et olukorras, kus koosseisuline tunnus "valdamine" on hõlmatud eelneva "omandamisega", ei kuulu see eraldi süüksarvamisele. Nt vedu tähendab narkootilise või psühhotroopse aine edasitoimetamist transpordivahendiga. Kui keelatud ainet vallatakse transpordivahendis ilma edasitoimetamise eesmärgita, ei ole tegemist veo, vaid valdamisega.³²

Suure koguse narkootilise või psühhotroopse aine käitlemine grupis tähendab, et iga kaastäideviija vastutab suure koguse aine käitlemise eest ja õigustatud ei ole aine koguse jagamine kaastäideviijate vahel.³³ Kuna narkootikumidega seotud süütegude puhul on võimalik olukord, kus mõni kaastäideviijatest ei pane ise vahetult toime ühtegi koosseisupärast tegu (omandamine, valdamine, edasiandmine või vedu), kuid kontrollib aine edasi toimetamist kaasosalise valduses oleva aine üle, on tema tegevus organisaatorina käsitletav kaastäideviimisena.³⁴ Näiteks on kaastäideviija tegevus inkrimineeritud olukorras, kus isik annab telefoni teel korraldusi.³⁵

²⁹ RKKKo 3-1-1-51-05.

³⁰ Kriminaalkodeks. – RT I 1999, 38, 485.

³¹ Pikamäe/Sootak, lk 493.

³² Pikamäe/Sootak, lk 497.

³³ TrtRnKo 01.04.2005, 2-1-75/05.

³⁴ RKKKo 3-1-1-101-05.

³⁵ Pikamäe/Sootak, lk 499.

Korduvuse all (...isik, kes on varem toime pannud narkootilise või psühhotroopsete ainetega seotud kuriteo...) tuleb mõista sellist tegevust, kus isik paneb vähemalt teistkordselt toime narkootiliste või psühhotroopsete ainete ebaseadusliku käitlemisega seotud süüteo, mis on loetletud KarS § 183 või § 184 koosseisudes.³⁶

Suure varalise kasu saamise eesmärk tähendab, et edasiandmise eesmärgil käideldakse aineid, mille väärtus ületab ühe kuu alampalgamääraajakordselt.³⁷ Oluline on märkida, et narkootilise või psühhotroopse aine suur kogus ei tähenda iseenesest alati suure varalise kasu saamise eesmärki. See tuleb alati eraldi tõendada. Riigikohus on lahendis 3-1-1-18-08³⁸ põhistanud suure varalise kasu saamise eesmärki järgnevalt: „...oluline ei ole tuvastada saadud tulu või müügile või varalise kasu saamisele suunatud muu tegevus, vaid piisab subjektiivse varalise kasu saamise eesmärgi tõendamisest...“. See tähendab, et tuleb tõendada, et isik käitleb suurt kogust narkootikume, millest saadav võimalik tulu ületab kehtiva ühe kuupalga alammääraajakordselt ja isiku tegevus on suunatud varalise kasu saamisele. Olukorras, kus isik ei ole jõudnud veel kuupalga alammääraajakordselt ületavat suurt kogust narkootilist ainet edasi anda, kuid on tõendatud edasiandmise kavatsus (nt isik otsib ainele ostjat), tuleb seda käsitleda kui edasiandmist suure varalise kasu saamise eesmärgil.³⁹

Narkootilise või psühhotroopse aine käitlemist kuritegeliku ühenduse poolt tuleb mõista selliselt, et kolm või enam isikut, kes moodustavad püsiva isikutevahelise ülesannete jaotusega ühenduse, mis on loodud varalise kasu saamise eesmärgil,⁴⁰ käitlevad ebaseaduslikult narkootilist või psühhotroopset ainet.

Subjektiivsete tunnuste poolest eeldavad süüteokoosseisud tahtlust kõigi selle objektiivsete tunnuste suhtes. Süüteokoosseis on täidetud, kui süüdlane paneb teo toime vähemalt kaudse tahtlusega (KarS § 16 lg 4). Tahtluse olemasoluks peab isik teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et käitleb narkootilist või psühhotroopset ainet.⁴¹

³⁶ Pikamäe/Sootak, lk 495.

³⁷ Karistuseadustiku rakendamise seadus § 8 lg 2 avab suure kahju mõiste, läbi mille on tuleb mõista suurt varanduslikku kasu.

³⁸ RKKKo 3-1-1-18-08.

³⁹ Pikamäe/Sootak, lk 500.

⁴⁰ Pikamäe/Sootak, lk 662.

⁴¹ Pikamäe/Sootak, lk 494.

1.2.1. KarS § 183. Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine

Karistusseadustiku § 183 järgi on karistatav narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseaduslik käitlemine. § 183 lg 1 järgi on karistatav tegu, mille puhul toimub narkootilise või psühhotroopse aine väikeses koguse edasiandmine, vahendamine, valmistamine, omandamine või valdamine edasiandmise eesmärgil. Karistusseadustiku jõustumisega 2002. aastal dekriminaliseeriti narkootilise ja psühhotroopse aine väikese koguse käitlemine, mis varem oli karistatav KrK § 210¹ järgi. Jõustunud seadusemuudatusega tuleb süüdimõistva kohtuotsuse puhul ära näidata edasiandmise eesmärk. Käitlemine ilma edasiandmise eesmärgita on karistatav vaid väärteo korras NPALS § 15¹ või § 15² järgi. NPALS § 3¹ lg 3 järgi on suureks koguseks selline narkootilise aine kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele.

Riigikohus märkis oma lahendites 3-1-1-4-04⁴² ja 3-1-1-121-06⁴³, et aine koguse määratlemisel on rõhk NPALS § 3¹ lg 3 esimesel lausel, mille kohaselt on suur selline kogus narkootilist ainet, millest piisab narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele. Riigikohus lisas, et see eeldab kahte asja – esmalt tuleb kohtul võtta seisukoht, milline on konkreetse narkootilise aine kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks keskmiselt ühele isikule, sest narkootilised ained on liigiti enda toimeomadustelt äärmiselt erinevad (nn pehmed ja tugevad narkootikumid). Seejuures tuleb aluseks võtta puhta, mitte aga segatud aine kogus. Teiseks tuleb tuvastada, millises koguses narkootilist ainet isik käitles ning kas sellest piisab narkojoobe tekitamiseks kümnele isikule või mitte.⁴⁴ Seega ei saa seguaine mass iseenesest olla aluseks rääkimaks narkootilise aine suurest kogusest KarS § 184 tähenduses. Lahendis 3-1-1-121-06⁴⁵ asus Riigikohus seisukohale, et kui ainet anti tarvitajale edasi ühekordse annusena ja seda tehti mitu korda järjest, on tegemist kogusega, millest piisab narkootilise joobe tekitamiseks.

1.2.2. KarS § 184. Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseaduslik käitlemine

Karistusseadustiku § 184 järgi on karistatav narkootilise ja psühhotroopse aine suure koguse igasugune ebaseaduslik käitlemine. Erinevalt KarS § 183 on tegemist koosseisuga, mille

⁴² RKKKo 3-1-1-4-04.

⁴³ RKKKo 3-1-1-121-06.

⁴⁴ Samas.

⁴⁵ Samas.

täitmiseks piisab ka ühe selles kirjeldatud osateo toimepanemisest, nt kui suurt kogust narkootilist ainet vallatakse ilma seda eelnevalt omandamata.⁴⁶ Samuti ei oma tähtsust, kas suurt kogust omatakse enda tarbeks või edasiandmise eesmärgil. Subjektiivsete tunnuste poolest eeldab koosseis tahtlust kõigi objektiivsete tunnuste osas.⁴⁷ See tähendab, et isik peab teadma või vähemalt pidama võimalikuks, et käitleb narkootilist või psühhotroopset ainet. Tähtsust ei oma teo toimepanemise eesmärk.

Suure koguse määratlemisel on kohtud lähtunud NPALS § 3¹ lõikest 3, mille kohaselt on suur narkootilise või psühhotroopse aine, taime või seene kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks vähemalt kümnele inimesele. NPALS § 3¹ lõike 3 teine lause selgitab, et ainete kogus, mis on saadud narkootilise või psühhotroopse aine lahjendamisel ja segamisel muu ainega, loetakse selle lõike mõttes võrdseks narkootilise või psühhotroopse ainega. Kuna praktikas toimub narkootiliste ja psühhotroopsete ainete käitlemine enamasti mitte puhta aine, vaid segu kujul, tuleb eristada joovet tekitava aine mõjuannust ja müügiks või tarvitamiseks valmistatud tarvitamisdoosi. Mõnede ainete puhul on mõjuannus väga väike ja aine tarbimiseks on vaja alati kasutada nn ballastainet. Sel juhul ei saa alati rääkida lahjendamise eesmärgil valmistatud segust.⁴⁸ Erandina tuleb välja tuua kanep, mille puhul on narkootilise aine tetrahydrokannabinooli (THC) sisaldus taime osades erinev ja vaja on tõendada narkootilise aine sisaldus kogumis.⁴⁹

Riigikohus on lahendis 3-1-1-97-12⁵⁰ asunud seisukohale, et kuigi narkootilise aine mõju tuvastamiseks on vajalik eriteadmiste rakendamine, ei eeldata alati narkootilise aine ekspertiisi ning piisavaks võib olla aine koostise kindlakstegemine muul moel. Andmeid narkootilise aine toime kohta võib saada erialasest kirjandusest või muudest asjakohastest allikatest, kus on kirjeldatud kõnealuse narkootilise aine mõju kindlakstegemiseks läbiviidud katsed ja nende tulemus. Nii on KrMS § 109¹ lg 3 p 2 järgi võimalik kriminaalasja kaasata asjatundja, kes annab selgitusi vastava aine mõju kohta. Seega piisab aine koostise tuvastamisest, et teha kindlaks kogus, milles piisab narkojoobe tekitamiseks kümnele inimesele.

⁴⁶ RKKKo 3-1-1-99-04.

⁴⁷ Pikamäe/Sootak, lk 498.

⁴⁸ Samas.

⁴⁹ Nt võib praktikas kerkida esile probleem, kus suure koguse kanepitaimede konfiskeerimisel moodustavad enamuse osa taime varred, mis narkootilist ainet praktiliselt ei sisalda.

⁵⁰ RKKKo 3-1-1-97-12.

Mõiste – narkojoobe tekitamine kümnele inimesele – on praktikas palju vaidlusi tekitanud. Riigikohtu lahendis 3-1-1-23-10⁵¹ on asutud seisukohale, et hinnata tuleb, milline on konkreetses kriminaalasjas käideldud narkootilise aine kogus, millest piisab narkojoobe tekitamiseks keskmiselt ühele isikule. Selleks tuleb arvutada narkootilise aine mõjuannuse keskmine, lähtudes sellest, milline on piisav kogus tekitamaks joovet esmatarvitajale ja regulaarsele tarvitajale. Selline käsitus kehtib ajast, mil Vabariigi Valitsuse määrus „Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete väikese ja suure koguse määrade kehtestamine“ lõpetas kehtivuse 05.06.2005. Seega on tarvis igas kohtuasjas eraldi hinnata, milline on piisav kogus, tekitamaks joovet kümnele isikule. Nt kui varem kehtinud määruse kohaselt loeti marihuaana suureks koguseks 50 grammi, siis käesoleval hetkel on selleks 7,5 grammi. Samas ei tekita vaidlust äravõetud kogus juhul, kui see on ülisuur.⁵²

⁵¹ RKKKo 3-1-1-23-10.

⁵² Tartu Maakohtu 09.01.2006 otsus kriminaalasjas 1-04-228, kus kohus asus seisukohale, et kui 10 ecstasy tabletti on üldjuhul piisav, et tekitada joove kümnele inimesele, siis 52 tabletti on kindlasti suur kogus.

2. Tõendite hindamine

Käeolevas peatükis käsitletakse tõendite hindamist kohtute poolt. Analüüsi aluseks on võetud uurimuse objektiks olevad paragrahvid KarS § 183 ja § 184. Need on omakorda jaotatud tõendite osakaalu jagunemise poolest otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevateks lahenditeks. Selline jaotus on aga tinglik, sest kõiki kohtuasju ei saa jagada absoluutselt tõendite osakaalu jagunemise poolest otsestel või kaudsetel tõenditel põhinevateks lahenditeks. Seepärast tuleb otsestel tõenditel põhinevate lahendite all mõista kohtuasju, kus kohus on süüdistuse lugenud tõendatuks peamiselt ära võetud narkootilise aine ja tunnistajate ütlustega. Lahendites, milles esinevad nii otsesed kui kaudsed tõendid, nt narkootiline aine ja edasiandmisele viitavad esemed, liigitatakse otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevateks lahenditeks. Kaudsetel tõenditel põhinevate lahendite all tuleb mõista kohtuasju, kus kohus on süüdistuse lugenud tõendatuks peaausjalikult jälitusprotokollide või eksperdiarvamuse põhjal. Lahendites, milles kohus on leidnud, et süüdistus või osa sellest ei ole tõendatud, on ülesehitus koostatud sama põhimõtte alusel, alustades otsestest tõenditest ja lõpetades kaudsete tõenditega.

Analüüs on ülesehitatud meetodil, kus esmalt käsitletakse lahendeid, milles kuriteo asjaolud on selged ja kohus on otsust põhjendanud lühidalt. Sellised lahendid põhinevad peaausjalikult otsestel tõenditel. Järgnevalt tuuakse välja kohtuasjad, kus tõendamine on olnud keerulisem ja olulisel kohal on ka kaudsed tõendid. Viimastena on välja toodud kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid, sest kaudsete tõendite puhul on tõendamise protsess keerukam.⁵³ Sõltuvalt kohtuasja tõendamise keerukusest, on keerulisema lahendi puhul spetsiifilisemalt välja toodud konkreetset mingi tõendamisele kuuluv asjaolu. Liigituse puhul on püütud arvesse võtta ka ajalist järgnevust. Lahendites, mille puhul on süüdistus esitatud nii KarS § 183 kui ka § 184 kvalifitseeritava kuriteo järgi, on süüteod konkreetseuse säilitamiseks eraldi jaotatud.

⁵³ Kergandberg/Sillaots, lk 172.

2.1. Narkootilise ja psühhotroopse aine väikeses koguses ebaseadusliku käitlemise tõendatuse hindamine maakohtute poolt

2.1.1. Otsestel tõenditel põhinevad lahendid

Esimene süüdistus KarS § 183 järgi üldmenetluses esitati 2003. aastal isikule kohtuasjas 1-1/2003⁵⁴, kes 2002. aasta kevadest sügiseni omandas korduvalt ebaseaduslikult edasiandmise eesmärgil väikeses koguses narkootilisi aineid. Isik peeti kinni kuriteo toimepanemise hetkel ja tema sõiduautost võeti ära viis kilekotti rohekate taimeosadega, kaks kilekotti valge pulbriga ja 93 tühja kilekotti. Isiku elukohas teostatud läbiotsimise käigus leiti samuti kilekott narkootilise ainega. Kohus leidis, et dokumentaalsete tõenditega (läbiotsimise protokoll, eksperdiarvamus) on tuvastatud narkootiliste ainete olemasolu. Edasiandmise eesmärgi luges kohus tõendatuks tunnistajate ütluste ja aine minigrip kilekottidesse pakendamisega.

Lahendeid, mille puhul isikud on kinni peetud narkootilise ainega ja nende tegevust tõendavad lisaks tunnistajate ütlused, esineb enim uuritava perioodi alguses. Sellised kohtuasjad on kõige lühemad, lihtsad ja kõrvaltvaataja jaoks ei teki enamasti küsimust süüdistuse tõendatuses. Enamasti on nendes kohtuasjades süüdistatav oma süüd täielikult või osaliselt tunnistanud. Sarnaselt eelpoolkäsitletud Tartu Maakohtu kohtuotsusele, on oma olemuselt ja sisult kattuvad ka lahendid 1-2504/03⁵⁵, 1-857/03⁵⁶, 1-1636/03⁵⁷, 1-1035/03⁵⁸, 1-639/04⁵⁹, 1-1139/03⁶⁰, 1-1077/03⁶¹, 1-115/2004⁶², 1-08-154⁶³.

2.1.2. Otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid

Eelpooltoodud lahenditest on sisukamad need kohtulahendid, kus kohus on lisaks ütlustele arvestanud ka tunnistajate poolt fotode järgi äratundmise protokolle. Kaudsed tõendid on nendes vähemolulised. Kohus on edasiandmise fakti lugenud tõendatuks seetõttu, et tunnistajad tundsid süüdistatava ära fotode järgi ära ja andsid ütlusi süüdistatava käest

⁵⁴ TMKo 28.03.2003, 1-1/2003.

⁵⁵ TlnLKo 09.10.2003, 1-2504/03.

⁵⁶ I-VMKo 06.11.2003, 1-857/03.

⁵⁷ TlnLKo 19.11.2003, 1-1636/03.

⁵⁸ TMKo 30.01.2004, 1-1035/03.

⁵⁹ I-VMKo 11.02.2004, 1-639/03.

⁶⁰ I-VMKo 02.03.2004, 1-1139/03.

⁶¹ I-VMKo 15.03.2004, 1-1077/03.

⁶² JrvMKo 31.01.2005, 1-115/2004.

⁶³ I-VMKo 24.04.2008, 1-08-154.

narkootikumide omandamise kohta, kirjeldades edasiandmist. Sellised on lahendid 1-634/03⁶⁴, 1-497/03⁶⁵, 1-826/03⁶⁶, 1-366/03⁶⁷, 1-578/03⁶⁸, 1-371/03⁶⁹.

Eraldi tuleb siinkohal märkida lahendit 1-1056/03⁷⁰, mille puhul viitas kohus Riigikohtu lahendile 3-1-1-51-02⁷¹, käsitledes edasiandmist dooside kaupa üksikute süütegudena. Kohus ei lugenud väikese koguse korduvat edasiandmist suureks koguseks ja kvalifitseeris kuriteo ümber KarS § 183 järgi, põhjendades oma seisukohta järgnevalt: „...isiku süüdistamisel narkootiliste ainete korduvas edasiandmises tuleb igal korral edasiantud narkootiliste ainete koguseid vaadelda eraldi, mitte aga nende kogumahu...“.

Lahendis 1-654/03⁷² väitsid süüdistatavad, et nende ütlused olid välja pressitud politseitöötajate surve all. Kohus jäi aga seisukohale, et kuna süüdistatavad andsid narkootiliste ainete käitlemise kohta väga täpseid ütlusi kaitsja juuresolekul, mida kinnitavad ka tunnistajate ütlused, ei ole eluliselt usutav politseipoolne surve. Kuna leitud narkootilise aine kogus ei olnud suur, kvalifitseeris kohus eelpoolnimetatud lahendis süüdistatava süü samuti ümber KarS § 183 järgi.

Lahendis 1-430/04⁷³ esitati kahele isikule süüdistus narkootilise aine väikeses koguses edasiandmises. Ühe süüdistatava suhtes loobus prokurör süüdistusest kohtuistungil. Teise süüdistatava suhtes olid süüstavaks tõendiks esitatud ütlused ja ära võetud narkootiline aine ning selle ekspertiisiakt. Süüdistatav andis ütlusi, et tema ja ta poeg on tarvitanud narkootikume, kuid kellelegi aineid edasi andnud ei ole. Tunnistaja ütluste kohaselt tarvitas ta koos süüdistatava pojaga süüdistatavale kuuluvas korteris narkootikume ja tunnistas süüdistatava vastu politsei surve tõttu. Kohus leidis, et tunnistaja ütlused ei ole usaldusväärsed, sest need on vastuolus kriminaalasja materjalidega ja õigustavad süüdistatavat. Kuna samal ajal, kui tunnistaja oli käinud süüdistatava korterist narkootikume hankimas, viibis süüdistatav insuldiga haiglas, ei saanud ta tegeleda narkootikumide edasiandmisega. Teise tunnistaja ütluste põhjal järeldas kohus, et narkootikumid olid hangitud süüdistatava korterist, kuid edasiandjaks oli hoopis süüdistatava poeg. Tunnistaja ütles, et oli

⁶⁴ NrvLKo 06.03.2003, 1-634/03.

⁶⁵ I-VMKo 08.08.2003, 1-497/03.

⁶⁶ I-VMKo 10.09.2003, 1-826/03.

⁶⁷ I-VMKo 02.12.2003, 1-366/03.

⁶⁸ NrvLKo 28.01.2004, 1-578/03.

⁶⁹ NrvLKo 14.06.2004, 1-371/03.

⁷⁰ I-VMKo 05.02.2004, 1-1056/03.

⁷¹ RKKKo 3-1-1-52-02.

⁷² NrvLKo 15.06.2004, 1-654/03.

⁷³ I-VMKo 05.10.2005, 1-430/04.

andnud ütlused politseipoolse surve all ja kuna need ei langenud kokku kriminaalasja tehioludega, ei pidanud kohus neid usaldusväärseteks. Kolmanda tunnistaja ütlused jättis kohus kõrvale kui ebausaldusväärsed, sest need ei ühtinud ütluste olustikuga seostamise protokolliga. Karistusregistrist nähtus, et tunnistaja oli samal päeval narkootikumidele tarvitanud, mistõttu leidis kohus, et isik viibis narkootilise aine mõju all ja sellesse tuleb suhtuda kriitiliselt, kuna sellist isikut on kerge mõjutada ja sundida teda ütluste andmiseks. Kohus asus seisukohale, et olenemata isikute varasemast karistatusest narkokuritegude eest, võib tugineda tunnistajate ütlustele, mis on usaldusväärsed ja ausad. Seda aga juhul, kui isik annab kohtus samasuguseid ütlusi, mida ta andis kohtueelses menetluses (esineva võivad üksikud erinevused, arvestades aja faktorit, inimese mälu võimet jm). Kui ütlused erinevad diametraalselt, ei saa neid, kui ebausaldusväärsed, arvesse võtta.

Järgnevalt toob autor välja lahendid, kus süüdistatavad on enamasti end õigustavateks väideteks toonud asjaolu, et tegemist ei olnud narkootilise aine edasiandmise vaid oma tarbeks kasutamisega. Sellistes kohtuasjades on olulisel kohal kaudsed tõendid, mis näitavad, et isik(ud) on otseselt kokku puutunud narkootiliste ainetega, nt bioloogilise vedeliku proov.

Kohtuasjas 1-1313/03⁷⁴ ütles süüdistatav, et andis narkootilisi aineid edasi vaid oma tuttavatele ja ei tegelenud müügiga. Kohus sellega ei arvestanud, sest KarS § 183 koosseis hõlmab endas igasugust edasiandmist (k.a. vahetamine, kinkimine). Nimetatud kohtuasjas olid võtmetähtsusega lisaks ligi kaheksajale minigrip kilekotile, kaaluvihtidele ja narkootilise aine jääkidega lusikale ka kõnekaardid, millede numbritele olid tunnistajad helistanud narkootikumide omandamise eesmärgil. Kohus võttis tõendamisel arvesse ka bioloogiliste vedelike proove, mis näitas, et kõik tunnistajad olid tarvitanud narkootilisi aineid. Lahendis 1-2793/03⁷⁵, väitis süüdistatav, et andis narkootilisi aineid edasi tasuta. Seda kinnitasid tunnistajate ütlused, mistõttu oli kohtuotsuse resolutsioon kattuv eelmise lahendiga. Niisamuti on kohtuasjas 1-428/03⁷⁶ kohus öelnud: „Omandamises edasiandmise eesmärgil saab isikut süüdi mõista ainult siis, kui on tõendatud, et isik andis või proovis narkootikumi teisele isikule müüa või muul viisil edasi anda. Tunnistajate V. P. , T. E. ja mõlema süüdistatava ütlustega on narkootilise aine edasiandmise fakt tõendatud.“ Selles kohtuasjas kvalifitseeriti süüdistatava tegu KarS § 183 järgi, kuna puudusid tõendid, mis näitaksid selgelt, kui palju oli isikul narkootilist ainet. Ütluste kohaselt tegi süüdistatav hästi lahja lahuse, et ainet jätkuks pikemaks ajaks, mistõttu kohus leidis, et on tõendatud narkootilise aine üleandmine ja

⁷⁴ TlnLKo 13.06.2003, 1-1313/03.

⁷⁵ TlnLKo 29.01.2004, 1-2793/03.

⁷⁶ TMKo 04.09.2003, 1-482/03.

omandamine väikeses koguses. Analoogne on ka kohtuasi 1-339/03⁷⁷, milles kohus arvestas peaaegselt tunnistajate ütlusi, kes said süüdistatavalt korduvalt narkootikume. Kohtuasjas olid tähtsad seitseteist sigaretitaolist eset ja piip ning bioloogilise vedeliku proov, mis tõendas narkootiliste ainete tarvitamist.

Lahendis 1-980/03⁷⁸ väitis süüdistatav, et andis kohtueelses menetluses ütlused politseitöötaja surve all, kuid kohus suhtus sellesse kriitiliselt, kuna süüdistatavalt leiti kaaluvihid, narkootiline aine ja vihk, milles oli kirjas kui palju ja kellele ta narkootilist ainet edasi andis. Kohtuasjas 1-60/05⁷⁹ oli samuti tegemist lahendiga, kus tunnistajad püüdsid süüdistatava olukorda pehmendada, öeldes, et mõnel korral andsid dokumendid panti, kuid narkootilist ainet ei saanud. Kohus ei pidanud selliseid väiteid usutavaks, motiveerides otsust järgnevalt – asjaolul, kuidas ta andis edasi narkootikume (kas vahetas asjade vastu, pantimise teel, laenamise teel või müümise teel), ei ole tähtsust, kas ta andis narkootilist ainet edasi tasu eest või tasuta. Samuti ei tundunud kohtu jaoks usutav, et vaid osa läbiotsimisel leitud sularahast oli saadud narkootiliste ainete müügist, sest isik ei käinud ametlikult tööl ja tegutses omakasu motiivil.

Järgnevalt tuuakse välja kohtulahendid, milles kohtud on lugenud isiku süü tõendatuks ära võetud narkootilise aine, edasiandmisele viitavate esemete (nt mitmed mobiiltelefonid, minigrip kilekotid) ja tunnistajate ütlustega edasiandmise kohta. Kohtud on pikemalt analüüsinud süüdistatava ja tunnistajate väiteid kuriteo asjaolude kohta. Enamjaolt on kohtud asunud seisukohale, et kuna tunnistajate ütlused on ühetaolised ja järjepidevad ning kattuvad teiste kriminaalasjas kogutud tõenditega (narkootiliste ainete koguste ja hindade kohta), tuleb need lugeda tõepärasteks ja seega on olnud isiku süü kohtu arvates tõendatud.

Kohtulahendis 1-513/03⁸⁰ oli süüdistatava kaitsetaktikaks narkootikumide tarvitamine enda tarbeks. Kohus ei pidanud väidet usutavaks, sest isik peeti kinni narkootilise aine, mobiiltelefoni ja sularahaga, mis kõik tunnistati kriminaalasjas asitõenditeks. Tunnistajad andsid ütlusi selle kohta, kuidas nad said süüdistatavalt korduvalt narkootilisi aineid. Kohus leidis, et olulised on tunnistajate ütlused, mis kinnitavad narkootilise aine saamist süüdistatava käest. Tähtsaks pidas kohus ka asjaolu, et tunnistajad teadsid süüdistatavat hüüdnimepidi, tema telefoninumbrit ja tundsid ta fotode järgi ära. Kohus leidis, et kuna tunnistajate ütlused on kattuvad kõigi kriminaalasjas kogutud tõenditega, on isiku süü

⁷⁷ PMKo 17.09.2003, 1-339/03.

⁷⁸ I-VMKo 16.02.2004, 1-980/03.

⁷⁹ TlnLKo 17.06.2005, 1-60/05.

⁸⁰ TlnLKo 06.05.2003, 1-513/03.

tõendatud. Lahendis 1-1111/03⁸¹ arvestas kohus lisaks ära võetud narkootilisele ainele ning süüdistatava ja tunnistajate ütlustele ka edasiandmisele viitavaid asitõendeid: žiletitera, minigrip kilekotid. Kohus ei pidanud oluliseks kaitsja väidet, et tunnistajate väited narkomaanide kogunemise kohta on ebausaldusväärsed, sest süüdistatav oli tunnistanud narkootiliste ainete müüki.

Lahendis 1-3187/03⁸² selgitas süüdistatav, et viis vanglasse tuttavale tualett-tarbeid ja sigarette. Süüdistatava ütluste kohaselt oli ta enne esemete üleandmist kodus sigarette kontrollima asudes leidnud sigaretipakist kolm väikest kotikest valge pulbriga ja tahtis need vabatahtlikult üle anda. Ometi ei teinud ta seda. Seega asus kohus seisukohale, et süüdistatava tahe ained vabatahtlikult üle anda, oli vaid paljasõnaline ja ennastõigustav. Lisaks tunnistajate riimuvatele ütlustele, tõendasid edasiandmist ka narkootilise aine äravõtmise protokoll ja ekspertiisiakt. Lahendis 1-1930/2003⁸³ jättis kohus kõrvale ühe tunnistaja märkuse selle kohta, et ta andis ütlused narkootilises joobes, kuna süüdistatav võttis süü omaks. Sarnaselt eelpooltoodutele, olid tõendamisel olulised tunnistajate ütlused edasiandmise kohta, tunnistajate fotode järgi äratundmise protokollid, läbiotsimise protokoll, läbiotsimisel ära võetud asjade vaatluse protokoll, asitõendite vaatluse protokoll, eksperdiarvamus ja narkootilise aine ekspertiisiakt.

Kohtuasjas 1-2896/03⁸⁴ väitis tunnistaja, et tema ütlused on ebausaldusväärsed, kuna ta ehmus politseipoolsest kinnipidamisest. Kohus sellega ei arvestanud, leides, et „olukorras, kus tunnistaja oli eeluurimisel kinnipidamisest ehmunud, on täiesti loomulik käitumine narkomaani jaoks, keda häirib kinnipidamine politseiniku poolt. Sellest hoolimata ei saa kinnipidamise ebameeldivus tingida teadlikult valeütluste andmist, seda enam et need ühtivad sisuliselt süüdistatava ütlustega.“ Lahendis 1-05-700⁸⁵ väitis süüdistatav esmalt, et tunnistas ennast süüdi, kuna tema arvates ei olnud tegemist sellise raskusastmega teoga, mille eest mõistetav sanktsioon oleks väga pikk. Kohus jättis argumendi kõrvale, sest süüdistatava kaitsja on staažikas praktik ja see ei tundunud seetõttu usutav. Seepeale väitis süüdistatav, et tahtis sõpru petta ja tegemist polnud narkootilise aine vaid piparmündiga. Süüdistatava autost oli aga leitud karp narkootilise aine jääkidega ja kümme tühja minigrip kilekotti. Kuna tunnistajad ei andnud ütlusi, mis viitaksid piparmündi iseäralikule lõhnale, vaid kinnitasid, et

⁸¹ I-VMKo 02.04.2004, 1-1111/03.

⁸² TlnLKo 19.02.2004, 1-3187/03.

⁸³ TlnLKo 11.09.2003, 1-1930/2003.

⁸⁴ TlnLKo 18.11.2003, 1-2896/03.

⁸⁵ TMKo 28.03.2006, 1-05-700.

said aru, et saadud aine puhul oli tegemist kanepi, mitte tavalise tubakaga, luges kohus narkootilise aine edasiandmise tõendatuks.

Lahendis 1-627/04⁸⁶ leidis kohus, et süüdistatavate enda ütlustega on tõendatud, et nad said suure koguse narkootilist ainet. Kuna kogust üle ei kaalutud, tõlgendas kohus selle süüdistatavate kasuks ja kvalifitseeris süüteo ümber KarS § 183 järgi. Kohus leidis, et minigrip kilekotist leitud taimse puru jäägid tõendavad narkootilise aine isiku valduses olemist. Samuti viitasid käitlemisele kummikindad, mis olid narkootilise aine jääkidega ja millelt leiti süüdistatava DNA-d. Kohtu hinnangul olid DNA jäljed koos tunnistaja ütlustega piisavad käitlemise tõendamiseks. Tunnistaja ütlused, nagu olnuks süüdistatava juures nähtud klaaspurk (millest hiljem leiti narkootiline aine) täidetud kodukeemiaga, ei olnud kohtu jaoks veenev argument, sest isikud puutusid korduvalt narkootiliste ainetega kokku ja pidid kohtu arvates seetõttu teadma, millega on tegu. Lahendis on oluline märkida kahe süüdistatava õigeksmõistmine. Nimelt väitsid nad, et nad olid narkootilise aine üleandmise hetkel vaid kaasas „turvamas“ (*sic!*) ja ei olnud teadlikud narkootiliste ainete edasitoimetamisest keelebarjääri tõttu. Kuna puudusid otsesed tõendid nende tegutsemisest narkootilise aine käitlemises ja ka prokurör loobus kohtuistungil nende süüdistamisest, mõistis kohus nad õigeks.

Lahendis 1-2642/03⁸⁷ leiti süüdistatava kodust küll narkootiline aine, kaaluvihid ja pakendid, kuid tema sõnul ei teadnud ta, kuidas need tema kätte sattusid. Kohus asus seisukohale, et kuna isik on kohtueelses menetluses pikalt ja üksikasjalikult kirjeldanud narkootilise aine saamist ja edasiandmist, tuleb eelnevalt antud ütlused lugeda usaldusväärseteks. Kohus suhtus kohtumenetluses antud ütluste muutmisesse kui kaitseversiooni, et vältida võimalikku süüditunnistamist. Tähtsad olid tunnistajate ütlused, kes kirjeldasid süüdistatavat kui narkootilisi aineid müüvat isikut. Kuna tunnistajate ütlused riimusiid kriminaalasjas kogutud tõenditega ja läbiotsimisel leiti ning võeti ära narkootiline aine, asus kohus seisukohale, et on piisavalt tõendatud narkootilise aine edasiandmise fakt.

Lahendis 1-12-2967⁸⁸ leiti süüdistatava elukohast väike kogus marihuaanat. Süüdistatava ütlustest nähtus, et ta oli andnud allkirja läbiotsimisprotokollile alles politseijaoskonnas ja läbiotsimise juures olnud abikaasalt, kes küll kanti protokollile kui juuresviibija, allkirja ei võetud. Kohus tuvastas, et läbiotsimisel leitud narkootilist ainet ei kaalutud. Seepärast seadis

⁸⁶ TMKo 22.11.2004, 1-627/04.

⁸⁷ TlnLKo 09.12.2004, 1-2642/03.

⁸⁸ VMKo 10.01.2013, 1-12-2967.

kohus kahtluse alla menetlustoimingu ja selle kajastamise õiguspärasuse. Süüdistatav selgitas, et sai alles politseijaoskonnas teada narkootilise aine leidmisest ja ise ta narkootilisi aineid ei tarvita. Ta arvas, et aine võis sattuda elukohta suveperioodil, sest äiale kuuluvas majas käisid erinevad peretuttavad. Kohtuistungil üle kuulatud tunnistaja selgitas, et tarvitas süüdistatavale kuuluvas elukohas üksinda narkootilist ainet, kuid pakendas selle minigrip kilekotti. Kohus uuris asitõendeid, ja leidis, et leitud aine oli väiksemas pakendis, kui tunnistaja väitis. Samuti olid ütlused vastuolulised, sest ei seondunud ajaliselt süüdistatava ütlustega. Kuriteokoosseisu tõendamatus tõttu mõisteti isik õigeks.

2.1.3. Kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid

Esimene süüdistus, kus isikut ei ole kinni peetud narkootilise ainega, esitati kohtuasjas 1-255/03⁸⁹. Süüdistatava väidete kohaselt tema narkootikume ei tarvita, pole kellelegi müünud ja narkomaanid püüavad teda inkrimineerida. Kohus jättis süüdistatava ütlused kõrvale, sest need olid vastuolus eeluurimisel kogutud ütlustega. Tunnistajate ütlusi arvestas kohus tõestena kuna tunnistajaid oli hoiatatud teadvalt valeütluste andmise eest ja nende tunnistused langesid kokku kriminaalasjas kogutud tõenditega. Lisaks arvestas kohus ka fototabeli, ütluste olustikuga seostamise protokoll ja isiku äratundmiseks esitamise protokolliga. Eelnevale kohtulahendile sarnane on ka otsus 1-1130/03⁹⁰, milles süüdistatav väitis samuti, et narkomaanid inkrimineerivad teda, kuna ta on neilt süstlaid ära võtnud ja peavad tema suhtes vihavaenu. Kohus asus seisukohale, et tunnistajate ütlused, milles kirjeldati üksikasjalikult narkootikumide ostmist, süüdistatava välimust, on usaldusväärsed ja tõendavad isiku süüd.

Lahendis 1-05-389⁹¹ algatati kriminaalasi seoses isiku kinnipidamisega suure koguse amfetamiiniga⁹². Süüdistatav oli kinnipidamise hetkel autos, kuid tema käest narkootilist ainet ei leitud. Tema valdusest leiti aga mobiiltelefon, mille mälust selgusid süüdistatava käest amfetamiini ostnud ning saanud isikud. Kohus leidis, et isiku süü on tõendatud üheksa tunnistaja ütlustega ning läbiotsimisel leitud asitõenditega. Tunnistajad kirjeldasid, kuidas nad said süüdistatava käest korduvalt amfetamiini. Tähtsal kohal oli narkootilise joobe saavutamine aine manustamise järel, mis kohtu hinnangul tõendas, et tegemist oli tõepoolest amfetamiiniga. „Kõigil kordadel, mil ta R. K. käest sai amfetamiini, olid aine tarvitamise tunnused samad.“ Järgnevalt uuris kohus jälitusprotokoll, mis tõendas kohtu hinnangul

⁸⁹ TlnLKo 17.04.2003, 1-255/03.

⁹⁰ TlnLKo 07.05.2003, 1-1130/03.

⁹¹ TMKo 16.02.2006, 1-05-389.

⁹² TMKo 28.09.2007, 1-05-648.

süüdistatava ja tunnistajate omavahelist suhtlemist. Sellega lükkas kohus ümber süüdistatava väited, mille kohaselt ta tunnistajaid ei tunne, ega pole nendega kokku puutunud. Samuti teadsid tunnistajad süüdistatavat ühe ja sama hüüdnime järgi ning tundsid ta fotode järgi ära. Süüdistatava ja tema tüdruksõbra elukohast leiti narkootilise aine jälgedega kilekotid, millel olid süüdistatava DNA jäljed. See oli kohtu arvates piisav, tõendamaks narkootiliste ainete käitlemist. Oluline oli kofeiinipaki ja lusika leidmine, mis kohtu hinnangul tõendas edasiandmist. „Kofeiinipulbri ja doseerimislusika olemasolu viitavad sellele, et R. K. on lahjendanud amfetamiini kofeiiniga, et müüdava amfetamiini kogust selle lahjendamisega suurendada. Kui R. K. oleks tarvitanud amfetamiini enda tarbeks, ei oleks tal olnud vajadust amfetamiini kogust täpselt doseerida ning lahjendada. Seega pani R. K. talle süüdistuses esitatud kuriteo toime kavatsetult, kuna ta seadis endale eesmärgiks narkootilise aine edasiandmise teistele isikutele. Asjaolu, et R. K. andis amfetamiini edasi ka tasuta, ei ole tema süüd välistavaks asjaoluks.“

Kohtuasi 1-498/2003⁹³ on omapärane sellepärast, et esimest korda hindas kohus väga põhjalikult kõiki kaudseid tõendeid. Kohtu alla antud kahest süüdistatavast tunnistas vaid üks oma süüd osaliselt, väites, et tarvitas narkootikume enda tarbeks. Kohus võttis arvesse tunnistajate ütlusi, mille kohaselt nad said süüdistatava käest narkootikume. Samuti tundsid tunnistajad süüdistatava fotode järgi ära. Ühtlasi pidas kohus oluliseks vaatlusprotokollis olevaid telefoninumbreid, mis olid salvestatud tunnistajate ja süüdistatava telefonimälusse – need kinnitasid asjaolu, et isikud suhtlesid omavahel. Seda kinnitasid ka jälitusprotokollid, mis tõendasid, et isikud said omavahel kokku. Järgnevalt pidas kohus oluliseks trassoloogiaekspertiisi, mis kinnitas, et tegemist oli samasse partiisse kuuluvate minigrip kilekottidega, st et aine pidi pärinema süüdistatava käest. Narkootiliste ainete käitlemist kinnitasid ka süüdistatava DNA jäljed klaaspurgil, millest leiti narkootiline aine. Ära võetud narkootilise aine ja tunnistajate ütluste põhjal leidis kohtus kinnitamist narkootiliste ainete edasiandmine dooside kaupa. Seepärast kvalifitseeris kohus süüdistuse ümber narkootilise aine ebaseaduslikuks käitlemiseks väikeses koguses.

⁹³ TMKo 29.08.2003, 1-498/2003.

2.1.4. Vahekokkuvõte

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku käitlemist väikeses koguses KarS § 183 tähenduses, on käesoleva magistr töö autor jõudnud järeldusele, et kohtud on tõendamisel käsitlenud peaaesjalikult otseseid tõendeid, vajadusel on kasutatud ka kaudseid tõendeid. Enamikes lahendites on isiku süü loetud tõendatuks tunnistajate ütlustega, kes on süüdistatava fotode järgi ära tundnud ja andnud ütlusi edasiandmise toimumise kohta. Selliseid tõendeid tuleb käsitleda otseste tõenditena, sest need kirjeldavad vahetult kuriteo toimumise asjaolusid. Asjaolu, et tegemist oli kindlasti narkootilise ainega, on kohtud sisustanud tunnistajate ütlustega, milles nad on kirjeldanud muutusi oma käitumises – need tunnused on omased narkootilistele või psühhotroopsetele ainetele. Uurimisperioodi alguses on kohtud uurinud tunnistajate ütluste usaldusväärsust läbi narkootiliste ainete hindade ja koguste. Kui need on riimuvad, ei ole kohtud kahelnud ütluste tõepärasuses ja lugenud süüdistuse tõendatuks. Hilisemates lahendites on kohtud keskendunud rohkem tunnistajate ütluste tõepärasusele, pidades tähtsaks eraldi välja tuua ütlused narkootilise aine toime kohta – sellega on kohtud lugenud süüdistuse tõendatuks, et tunnistajad said isikute käest narkootilisi aineid. Autor on seisukohal, et kuna uurimisperioodi alguses oli Karistusseadustik alles jõustunud ja kohtupraktikat vähe, lugesid kohtud süüdistuse tõendatuks ära võetud narkootilise aine ja tunnistajate ütluste põhjal, mis kirjeldasid narkootilise aine edasiandmist. Seda näitab asjaolu, et paljud lahendite analüüsi saab teha vaid resolutiivosa ja kriminaalasja toimikute põhjal, sest neid ei ole apelleeritud.

Kuna KarS § 183 koosseis nõuab edasiandmise tõendamist, on kohus kaudsete tõenditena arvestanud neid tõendeid, mis otsesemalt või kaudsemalt viitavad edasiandmisele. Sellisteks tõenditeks on olnud tühjad (ja narkootilise aine jälgedega) minigrip kilekotid, kaalud, kõnekaardid. Lahendites, kus läbiotsimisel on leitud märkmikud või paberilehed isikute nimede ja numbrita, on kohus saanud edasiandmise episoode väga täpselt käsitleda. Selliste tõenditega on kohus süüdistatava väited narkootilise või psühhotroopse aine enda tarbeks kasutamise kohta üheselt ümber lükanud.

Keerulisemates lahendites on kohus arvestanud jälitusprotokolle, mis tõendavad isikutevahelist suhtlemist. Kõned on lühikesed ja nende sisu analüüsides on kohus jõudnud järeldusele, et kokkusaamised on toimunud vaid narkootilise või psühhotroopse aine edasiandmise eesmärgil. Olulisteks tõenditeks on olnud ka süüdistatava DNA jäljed narkootilise aine käitlemisega seotud esemetel.

2.2. Narkootilise ja psühhotroopse aine suures koguses ebaseadusliku käitlemise tõendatuse hindamine maakohtute poolt

2.2.1. Otsestel tõenditel põhinevad lahendid

Esimene süüdistus KarS § 184 järgi üldmenetluses esitati 2003. aastal isikule kohtuasjas 1-634/03⁹⁴, kes 2002. aasta juulist septembrini omandas korduvalt ebaseaduslikult edasiandmise eesmärgil suures koguses narkootilisi aineid. Kohus oli seisukohal, et süü on tõendatud lisaks süü omaksvõtule asitõenditega (narkootiline aine, eksperdiarvamus) ja tunnistajate ütlustega narkootilise aine käitlemise kohta. Sarnaselt uurimisperioodi alguses olevate KarS § 183 lahenditega, on ka KarS § 184 puhul uuritava perioodi alguses olevad lahendid oma ülesehituselt lihtsamad. Need on kohtuasjad, mille puhul isikud on kinni peetud suure koguse narkootilise ainega ja nende tegevust tõendavad tunnistajate ütlused. Enamasti on nendes kohtuasjades süüdistatav oma süüd täielikult või osaliselt tunnistanud. Sarnaselt eelpoolkäsitletud Tallinna Linnakohtu otsusele on oma olemuselt ja sisult kattuvad ka lahendid 1-622/03⁹⁵, 1-497/03⁹⁶, 1-1930/2003⁹⁷, 1-2504/03⁹⁸, 1-857/03⁹⁹, 1-269/03¹⁰⁰, 1-366/03¹⁰¹, 1-590/03¹⁰², 1-983/03¹⁰³, 1-639/03¹⁰⁴, 1-808/03¹⁰⁵, 1-1077/03¹⁰⁶, 1-132/03¹⁰⁷, 1-666/03¹⁰⁸, 1-798/03¹⁰⁹, 1-103/2004¹¹⁰, 1-248/04¹¹¹, 1-161/05¹¹², 1-03-50¹¹³, 1-06-4544¹¹⁴, 1-06-13606¹¹⁵, 1-06-3130¹¹⁶, 1-07-5858¹¹⁷, 1-06-3354¹¹⁸, 1-07-4108¹¹⁹, 1-07-12473¹²⁰.

⁹⁴ NrvLKO 06.03.2003, 1-634/03.

⁹⁵ TlnLKO 15.05.2003, 1-622/03.

⁹⁶ I-VMKO 08.08.2003, 1-497/03.

⁹⁷ I-VMKO 08.08.2003, 1-497/03.

⁹⁸ TlnLKO 09.10.2003, 1-2504/03.

⁹⁹ I-VMKO 06.11.2003, 1-857/03.

¹⁰⁰ NrvLKO 14.11.2003, 1-269/03.

¹⁰¹ I-VMKO 02.12.2003, 1-366/03.

¹⁰² NrvLKO 05.01.2004, 1-590/03.

¹⁰³ I-VMKO 09.02.2004, 1-983/03.

¹⁰⁴ I-VMKO 11.02.2004, 1-639/03.

¹⁰⁵ TlnLKO 10.03.2004, 1-808/03.

¹⁰⁶ I-VMKO 15.03.2004, 1-1077/03.

¹⁰⁷ I-VMKO 23.04.2004, 1-132/03.

¹⁰⁸ NrvLKO 12.05.2004, 1-666/03.

¹⁰⁹ I-VMKO 25.08.2004, 1-798/03.

¹¹⁰ TMKO 23.09.2004, 1-103/2004.

¹¹¹ I-VMKO 07.04.2005, 1-248/04.

¹¹² I-VMKO 04.05.2005, 1-161/05.

¹¹³ HMKO 21.03.2006, 1-03-50.

¹¹⁴ TMKO 25.05.2006, 1-06-5455.

¹¹⁵ HMKO 16.11.2006, 1-06-13606.

¹¹⁶ HMKO 05.06.2007, 1-06-3130.

¹¹⁷ HMKO 16.10.2007, 1-07-5858.

¹¹⁸ HMKO 10.12.2008, 1-06-3354.

¹¹⁹ HMKO 12.12.2008, 1-07-4108.

¹²⁰ HMKO 26.03.2009, 1-07-12473.

Lahendis 1-1003/2004¹²¹ esitati V.V.-le süüdistus T.S. ütluste põhjal, mille kohaselt ta andis V.V.-le üle suure koguse narkootilist ainet. Tõenditeks olid kohtus T.S. puhtsüdamlik ülestunnistus ja ekspertiisiaktid. Kohus leidis, et ekspertiisiaktid ei ole seotud antud kohtuasjaga ja T.S. ülekuulamine ei olnud läbiviidud nõuetekohaselt (rikutud oli T.S. kaitseõigust). Kuigi kohtul tekkis kahtlus, et V.V. võis T.S.-lt saada süüdistuses nimetatud narkootilist ainet, ei leidnud kahtlus kohtuliku uurimise käigus kinnitamist ja vastavalt kriminaalmenetluses kehtivale süütuse presumptsioonile, tuleb kõrvaldamata kahtlused tõlgendada V.V. kasuks ning ta mõisteti õigeks.

Lahendis 1-06-6021¹²² tunnistasid süüdistatavad end täielikult süüdi ja seda kinnitasid kohtu hinnangul ka tunnistajate ütlused. Kuna süüdistatavad käitlesid mitmeid eri narkootilisi aineid väga suurtes koguses (kinnipidamisel leiti ca 160 g hašisit, ca 40g kokaiini, ca 260 g marihuaanat, ca 1,3kg MDMA tablette) leidis kohus, et tegutsetud on suure varalise kasu saamise eesmärgil. Kuigi kinnipidamisel võeti süüdistatavatelt ära mobiiltelefonid, sõiduauto ja ligi 102 000 krooni sularahas, asus kohus seisukohale, et need kuuluvad tagastamisele, sest nende osas ei leidunud tõendeid kuritegeliku päritolu kohta. Kohtuasja lahendamisel kehtinud Karistusseadustik ei näinud ette kuriteoga saadud vara laiendatud konfiskeerimist, mis hakkas kehtima alles 01.02.2007. Kohus oli seisukohal, et süüdistatava väiteid, mille kohaselt raha oli antud vanematele ja vennale kasutamiseks, on tõesed, sest prokurör ei olnud välja toonud asjaolusid, mis kinnitaksid vastupidist.

Lahendis 1-08-1907¹²³ leidis kohus, et isiku süü narkootikumide käitlemise kohta oli tõendatud tunnistajate ütlustega, kinnipidamisel leitud narkootilise aine ja DNA ekspertiisidega. See kohtuasi on ainuke kogu magistritöö valimi osas, mille puhul oli isiku käitumine narkootiliste ainete tarvitamisest sedavõrd häiritud, et ta kannatab raske psüühikahäire all. Kriminaalmenetlus lõpetati ja süüalusele kohaldati psühhiaatriline sundravi. Kohtuekspertiis tegi kindlaks, et isik oli süüteod toime pannud seisundis, mil ta oli võimeline oma tegudest aru saama, mistõttu kohus leidis, et kuriteod on toime pandud süüvõimelisena. Olles aga tegude toimepanemise järgselt süüdimatus seisundis, ei saa teda kriminaalvastutusele võtta.

¹²¹ TMKo 07.03.2005, 1-1003/2004.

¹²² HMKo 25.08.2006, 1-06-6021.

¹²³ VMKo 09.10.2008, 1-08-1907.

Lahendis 1-631/04¹²⁴ leiti süüdistatava garaazist suur kogus narkootilisi aineid ja kaaluvihid. Kohus võttis arvesse süüdistatava ütluseid, mille kohaselt olid kaaluvihid vaid kulla kaalumiseks. Kuna edasiandmise fakt kinnitust ei leidnud, arvestas kohus otseseid tõendeid, milleks olid süüdistatava ütlused, võetuse protokoll, läbiotsimise protokoll, asitõendite vaatluse protokoll, fototabel ja eksperdiarvamus narkootilise aine kohta. Isik mõisteti süüdi KarS § 184 lg 1 järgi narkootilise aine suures koguses ebaseaduslikus käitlemises.

Kohtuasjas 1-34-04¹²⁵ oli kohtu alla antud isikud KarS § 188 järgi, kellest kahte süüdistati lisaks KarS § 184 lg 2 p 1 järgi. Lahendis analüüsis kohus olukorda, kus süüdistatavad otsustasid ühiselt ühe isiku heinamaale kanepi külvata. Üks süüdistatavatest oli kanepitaimedelt lehed ära korjanud ja need talu küüni kuivama pannud, kus need olid kuni politseipoolse äravõtmiseni. Kohus leidis, et isikud tuleb süüdi mõista § 188 järgi kanepi ebaseaduslikus kasvatamises, kuid õigeks mõista § 184 lg 2 p 1 järgi koosseisu puudumise tõttu. Kohus asus seisukohale, et olukorras, kus süüdistatava heinamaal kasvasid kanepitaimed, ei saanud olla tegemist narkootilise aine omandamisega, sest tehinguid iseendaga teha ei ole võimalik. Samuti olid kohtu jaoks usutavad väited, et süüdistatavad mingeid hüvesid kasvatamise eest üksteiselt ei saanud. Teine kanepi kasvatamise ja suure koguse narkootilise aine, marihuaanaga, seotud lahend on 1-12-3030¹²⁶, kus kohus leidis, et talusse üles seatud lambid ja muld pottides ei saanud seal olla lihtsalt niisama, kui neid ei kasutatud. Pottides olnud taimede varred ja penoplastiga soojustatud ruumi seinad viitasid samuti narkootilise aine kultiveerimisele. Seepärast kvalifitseeris kohus selle ümber suure koguse käitlemise paragrahvi alusel. Kohus pidas usaldusväärseteks süüdistatavate ütluseid, mille kohaselt ei saanud ta mingit kasu kanepi üleandmisest ja samuti puudus tal ettekujutus, kui palju raha oleks võinud selle kanepikoguse eest saada. Seda kinnitas kohtu hinnangul ka asjaolu, et süüdistatav käis regulaarselt tööl.

Lahendis 1-05-938¹²⁷ oli kohtu alla antud politseiametnik, kes väitis, et suure koguse narkootilise aine omandamine oli seotud politseioperatsiooniga. Kohus uuris matkimise lubatavust Keskkriminaalpolitsei kirja põhjal, millest nähtus, et süüdistataval oli lubatud matkida kuritegusid narkolabori tuvastamiseks. Samas ei selgunud kirjast, et luba oleks antud kahel korral 200g kokaiini vahendamiseks. Kohus analüüsis põhjalikult ametniku tööülesandeid ja jäi seisukohale, et tunnistajate ütlustest ja kirjalikest materjalidest tulenevalt ei saa olla tegemist kuriteo matkimisega olukorras, kus omandatud narkootilise aine kogus on

¹²⁴ TlnLKo 29.04.2004, 1-631/04.

¹²⁵ ViIMKo 12.05.2004, 1-34-04.

¹²⁶ HMKo 04.10.2012, 1-12-3030.

¹²⁷ HMKo 26.06.2008, 1-05-983.

väga suur. Kohus võttis sealjuures arvesse politsei tööks eraldatud rahaliste vahendite kogusummat ja tegi järelduse, et eluliselt ei ole kuidagi usutav kahel korral kaheksa grammi kokaiini omandamine vaid politseioperatsiooni jaoks.

Lahendis 1-08-168¹²⁸ võeti süüdistatavalt ära suur kogus narkootilist ainet ja suur kogus selle narkootilise aine lähteainet. Isik oli Hiina Rahvavabariigist tellinud 200 liitrise mahuti GBL-i, millest oli valmistanud ca 2 kg GHB-d. Süüdistatav väitis, et tellis suure koguse narkootilise aine lähteainet eesmärgiga seda edasi müüa lahustina ja valmistas GHB-d selle kvaliteedi kontrollimiseks. Süüteo toimepanemise ajal kehtinud NPALS lisadesse ei olnud veel lisatud narkootilise aine GHB lähteaine GBL, mida saab kasutada lahustina velgede puhastamisel. Süüdistatav väitis, et oli lähteainest sünteesinud narkootilist ainet selle kvaliteedi kontrollimiseks. Kuna isik oli valmistanud ca 2kg narkootilist ainet GHB-d, ei pidanud kohus usutavaks sellise koguse vajalikkust aine kvaliteedi kontrollimiseks. Süüdistatava suvilast leiti suur kogus naatriumhüdroksiidi (NaOH – rahvakeeli seebikivi), mida eksperdiarvamuse kohaselt kasutatakse GBL-i sünteesis narkootiliseks aineks GHB-ks. Kohtu hinnangul viitas sellise suure koguse (ligi 13 kg) seebikivi leidmine narkootilise aine valmistamisele, mitte enda tarbeks kasutamisele.

Lahendis 1-08-10269¹²⁹ põhjendas süüdistatav narkootiliste ainete valdamist seoses tekkinud võlgadega ja talle tehtud ettepanekuga visata narkootilised ained üle vangla piirde. Tunnistaja ütluste kohaselt peeti isik kinni vangla tõkkepuu juures. Süüdistatava kinnipidamisel leiti süüdistatava kilekotist teibitud mobiiltelefon ja teip, mille all oli pulbriline aine. Leitud asjade hulgas olid kinnas, mobiiltelefon ja patareid. Süütegu kinnitas asjaolu, et patareid ümber olnud teibilt leiti süüdistatava bioloogilist materjali, mis näitas, et ta oli eset käes hoidnud. Karistusregistri väljavõtet uurides selgus, et isikut oli varem korduvalt karistatud narkokuriteo eest vanglakaristusega, mistõttu pidi ta olema teadlik, millised ained ja esemed on kinnipidamisasutuses keelatud ja millised lubatud. Seega pidi süüdistatav olema teadlik, et üleviskamiseks mõeldud esemed on kinnipidamiskohas keelatud.

¹²⁸ HMKo 12.09.2008, 1-08-168.

¹²⁹ HMKo 06.01.2009, 1-08-10269.

2.2.2. Otsestel ja kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid

Eelpooltoodud lahenditest on sisukamad kohtulahendid, kus kohus on lisaks isikute ütlustele arvestanud ka fotode järgi äratundmise protokolle ja muid asjaolusid, mis kaudsemalt viitavad suure koguse omandamisele (ja tihti ka selle edasiandmisele). Esmalt käsitletakse lahendeid, kus süüdistatavad on enamasti selgitanud suure koguse narkootiliste ainete omamist tugeva sõltuvuse tõttu oma tarbeks. Kohus on need ütlused üldjuhul kõrvale jätnud, lugedes tunnistajate ütlused, mille kohaselt nad on saanud süüdistatavatelt narkootilist ainet, tõesteks. Oluline on olnud ka narkootilise aine tuvastamine läbi tunnistajate ütluste, kus isikud on kirjeldanud joobetunnuseid ja muutusi eneseteadvuses.

Lahendis 1-307/03¹³⁰ oli isikule esitatud süüdistus suure koguse moonikuparde (ca 1,7 kg) ebaseaduslikus käitlemises. Kohus hindas tõendeid ja leidis, et olenemata objektiivse koosseisu täitmisest (süüdistatava valduses oli suur kogus narkootilist ainet) ei olnud subjektiivne koosseis täidetud (süüdistatava arvates moonid narkootilist ainet ei sisaldanud ja ta soovis seemneid kasutada vaid saiakeste küpsetamiseks). Kaudse tõendina võttis kohus arvesse süüdistatava rasket nägemispuuet ja tema käitumist (isik väitis, et korjas moonid oma aiamaalt ja püüdis narkootilist osa mitte korjata). „Olukorras, kus isik on käitunud aastate jooksul avalikult, kõigile teadaolevalt ja ühetaoliselt ja seda käitumist on aktsepteeritud (ka õiguskaitseorganite poolt) kui õiguspärast, ei ole sellise käitumise lugemine ühest hetkest alates õigusvastaseks ja karistatavaks kooskõlas õiguspärase ootuse põhimõttega ega tavakodaniku õigusteadvusega.“¹³¹ Teine suure koguse moonikupardega seotud kohtulahend on 1-327/03¹³², milles kolm süüdistatavat korjasid põllult moone ja väitsid, et igäühe puhul oli tegemist korjamisega enda tarbeks ja nende tegevuses puudus kooskõlastus, olenemata üheaegsest tegutsemisest. Kohus sellise väitega ei nõustunud, leides, et kuna ära oli võetud väga suur kogus narkootilist ainet (ca 8kg) ja isikud veetsid ühiselt aega, pidi olema tegemist käitumisega, mis kvalifitseerub kaastäideviimise alla. Kaastäideviimine oli tõendatud asjaoludega, et isikud hakkasid suhtlema enne moonitaimede korjamist, korjasid koos moonitaimi ja jäid kokku ka pärast korjamist.

¹³⁰ JgvMKo 22.03.2004, 1-307-03.

¹³¹ Ringkonnakohus tühistas otsuse ja ei arvestanud mitte ühegi kaitsja väitega, leides, et kohtualune oleks pidanud uurima, et tegemist on karistatava teoga. Riigikohus kaasust menetlusse ei võtnud.

¹³² JgvMKo 23.03.2005, 1-327/03.

Lahendis 1-3513/03¹³³ väitis süüdistatav, et temalt leitud narkootiline aine oli vaid enda tarbeks. Kuna kohtus ei leidnud edasiandmise fakt kinnitust, mõisteti isik süüdi vaid narkootilise aine suures koguses ebaseaduslikus käitlemises.

Kohtuasjas 1-1463/03¹³⁴ väitis süüdistatav, et oma tugeva sõltuvuse tõttu omab ta suurt kogust narkootilist ainet ja pole teistele seda edasi müünud. Tunnistajate ütluste ja fotode järgi äratundmise põhjal järeldas kohus, et tegemist on siiski edasiandmisega. Samuti on analoogsed lahendid 1-265/03¹³⁵, 1-276/2003¹³⁶, 1-2394/03¹³⁷, 1-1144/03¹³⁸, 1-892/02¹³⁹, 1-68/04¹⁴⁰, 1-687/04¹⁴¹, 1-06-6148¹⁴², 1-06-14574¹⁴³, 1-06-16226¹⁴⁴ milles kohus toetus läbiotsimise protokollile, fotode järgi äratundmise protokollile ja tunnistajate ütlustele. Lahend 1-521/05¹⁴⁵ on analoogne eelpooltoodud loetelus sisalduvate lahenditega, kuid on sisukam selles osas, et kohus on olulisel määral arvestanud ka narkootilise aine pakenditelt leitud DNA jälgi. Veelgi kaugemale läheb lahend 1-04-213¹⁴⁶, milles kohus analüüsis tunnistajate ütlusi ja leidis, et need kinnitavad süüdistatavate ja tunnistajate tihedat omavahelist suhtlemist, seda enam, et suures osas seisnes see suhtlemine vaid erinevate pakikeste ühest kohast teise toimetamises. Kohus hindas mitme DNA analüüsi tulemusi ja leidis, et kuna lookustes esinevad kõik süüdistatava DNA alleelid, kinnitab see kindlalt narkootiliste ainete käitlemist süüdistatava poolt. Analüüsis leiti ka, et kuigi eeluurimisel pole kindlaks tehtud, millal täpselt ja kellelt omandas süüdistatav narkootilist ainet, ei oma see tähtsust tema süüküsimuse otsustamisel olukorras, kus teiste tõenditega on tõendatud narkootiliste ainete omandamine ja edasiandmine.

Kohtulahendis 1-2096/04¹⁴⁷, mille Riigikohus oli eelnevalt Maakohtule tagasi saatnud¹⁴⁸, leidis kohus, et süüdimõistev kohtuotsus peab olema motiveeritud miks see tugineb üksnes tunnistaja ütlustele. Maakohus põhjendas asjaolu, et kuna tunnistaja on öelnud, et ei pea süüdistatava vastu vihavaenu, andis ütlused ausalt ja järjepidevalt, ega muutnud neid, on need

¹³³ TlnLKo 28.01.2004, 1-3513/03.

¹³⁴ TlnLKo 28.01.2004, 1-3513/03.

¹³⁵ L-VMKo 04.08.2003, 1-265/03.

¹³⁶ L-VMKo 01.10.2003, 1-276/2003.

¹³⁷ TlnLKo 19.12.2003, 1-2394/03.

¹³⁸ I-VMKo 19.03.2004, 1-1144/03.

¹³⁹ TlnLKo 24.05.2004, 1-892/02.

¹⁴⁰ I-VMKo 07.06.2004, 1-68/04.

¹⁴¹ TlnLKo 29.10.2004, 1-687/04.

¹⁴² VMKo 29.11.2006, 1-06-6148.

¹⁴³ VMKo 17.10.2007, 1-06-14574.

¹⁴⁴ HMKo 03.07.2008, 1-06-16226.

¹⁴⁵ TlnLKo 11.05.2005, 1-521/05.

¹⁴⁶ HMKo 06.10.2006, 1-04-213.

¹⁴⁷ TlnLKo 05.01.2005, 1-2096/04.

¹⁴⁸ RKKKo 3-1-1-85-00.

usaldusväärsed. Samas jättis kohus lahendis 1-07-6154¹⁴⁹ ühe tunnistaja ütlused edasiandmise kohta kõrvale, kuna need olid vastupidised kohtueelses menetluses antud ütlusega. Seetõttu jättis kohus need ütlused kõrvale ja ühes edasiandmise episoodis mõisteti süüdistatav õigeks. Lahendis 1-183/03¹⁵⁰ arvestas kohus samuti tunnistajate ütlusi ja fotode järgi äratundmist, mis kinnitasid korduvat edasiandmist. Ütlused loeti usaldusväärsedeks ka narkootilise joobe kinnitamise tõttu („nina hakkas kiputama ja pärast tuli masendus“). Süüdistatava ütlused jättis kohus kõrvale kui paljasõnalised ja ennastõigustavad. Kohtu hinnangul olid edasiandmise episoodid lihtsasti jälgitavad ja tõendatud Cargobusi tšekkidega. Sarnane on sisult ka kohtulahend 1-05-220¹⁵¹, milles lisaks tunnistajate ja süüdistatavate endi detailsetele ütlustele hindas kohus ka asitõendeid. Lahendis olid samuti olulised Cargobusi tšekid edasiandmise episoodide tõendamisel. Sellega haakusid ka pangaväljavõtted ja kõneeristused, mis näitasid, et vahetult pärast raha ülekandmist, pandi pakk teeale ja anti sellest teada. Mitmed erinevad SIM-kaartide telefoninumbrid olid kattuvad kõneeristuses välja toodud telefoninumbritega, mis tähendas, et neid oli kasutatud narkootilise aine käitlemisel.

Kohtuasjas 1-60/2004¹⁵² ei olnud süüdistatava käest narkootilist ainet ära võetud, aga süüdistatav ise tunnistas oma süü. Kuna koguste ning aine osas kattusid tunnistajate ütlused, kellelt leiti narkootiline aine, luges kohus narkootilise aine käitlemise tõendatuks. Kohus pidas vajalikuks eraldi välja tuua tunnistajate ütlused, millega nad kirjeldasid muutusi oma eneseteadvuses narkootiliste ainete manustamise järel.

Lahendis 1-06-16179¹⁵³ oli kokkuleppemenetlusest üldmenetlusse eraldatud ühe süüdistatava kohtuasi, kuna ta ei nõustunud kokkuleppega. Kohus on pikemalt peatunud tõendite analüüsimisel, mis leidsid kajastamist kokkuleppemenetluses ja analüüsinud nende lubatavust üldmenetluses. Kõiki kokkuleppemenetluses kasutatud asjaolusid ei lubatud üks-üheselt üldmenetlusse üle tuua. Mitmed asjaolud vajasisid täiendavat uurimist ja tõendamist. Kohus pidas vajalikuks tunnistajana üle kuulata politseiametniku, kes kirjeldas isikute kinnipidamist, konvoeerimist ja läbiotsimisel leitud. Samuti kuulati üldmenetluses ütluste andmiseks üle kokkuleppemenetluses süüdi mõistetud isikud. Kohus leidis, et ütluste ja narkootilise aine ekspertiisiga on tõendatud narkootilise aine edasiandmine suures koguses. Kuna kokku leiti läbiotsimisel 37 tabletti, pidi süüdistatav võimalikus pidama, et tegemist on suure koguse narkootilise ainega, millest piisab joobe tekitamiseks vähemalt kümnele isikule.

¹⁴⁹ HMKo 18.10.2007, 1-07-6154.

¹⁵⁰ TMKo 06.02.2004, 1-183/03.

¹⁵¹ TMKo 27.02.2006, 1-05-220.

¹⁵² TMKo 14.04.2004, 1-60/2004.

¹⁵³ TMKo 21.06.2007, 1-06-16179.

Järgnevalt käsitletakse lahendeid, milles kohus on toetunud lisaks tunnistajate ütlustele ka asitõenditele, mis viitavad narkootilise aine edasiandmisele. Kohtud on hinnanud, kas need tõendavad edasiandmist (või mitte).

Lahendis 1-3230/03¹⁵⁴ väitis süüdistatav, et tema kodust leitud kaalud ei viita narkootilise aine edasiandmisele, vaid et ta tarvitab narkootikume ise. Kohus võttis arvesse tunnistajate ütlusi, kes tundsid süüdistatava ära kui narkootikume müüva isiku. Kuna kaaluvihitidelt leiti narkootiliste ainete jälgi, lisaks fooliumrull ja süstlad, viitasid need tõendid kohtu arvates edasiandmisele. Samuti kinnitasid edasiandmist erinevad telefonikaardid ja võõraste isikute dokumendid. Mõnevõrra sarnane on lahend 1-1622/02¹⁵⁵, milles süüdistatava tegutsemine grupis oli tõendatud tunnistajate ütluste ja fotode järgi äratundmisega. Ütluste kohaselt tegutsesid süüdistatavad narkootiliste ainete müümisel alati koos. Kohus kvalifitseeris süüdistatava käitumise § 184 suure koguse järgi, viidates Riigikohtu lahendile¹⁵⁶, mille kohaselt on loogiline, et narkodiiler ei kanna riski vähendamiseks kaasas suurt kogust narkootilist ainet. Kohus arvestas edasiandmise fakti tuvastamisel ka fooliumrullist väljalõigatud ruute, elektroonilisi kaale, erinevate võõraste isikute dokumente ja joobeseisundi tuvastamise akti. Sisult vastupidine oli kohtulahend 1-08-1738¹⁵⁷, milles süüdistatav tunnistas suure koguse narkootilise aine omamist, kuid kinnitas, et ei andnud aineid edasi. Kohus ei nõustunud prokuröri seisukohaga, et kapist leitud fooliumrull ja peegel narkoaine jääkidega olid süüdistataval narkoaine edasiandmiseks. Kohus luges usutavaks süüdistatava väited, et need kuulusid hoopis talle võlgu jäänud isikule, kes tegeles narkoainete müügiga. 30 000 krooni sularaha oli süüdistatava väidete kohaselt teenitud tätoveeringute tegemisega. Kuna süüdistuse sisus polnud ümberlukkamatuid tõendeid selle kohta, et raha oleks saadud kuriteo toimepanemise tulemusena, leidis kohus, et seda ei saa konfiskeerida. Lahendis 1-12-2860¹⁵⁸ analüüsis kohus peaaesjalikult erikonfiskeerimist, kuna narkootilise aine suures koguses valdamine loeti tõendatuks läbiotsimisel leitud narkootilise aine ja ekspertiisiaktidega. Erinevalt eelmisest lahendist, väitis süüdistatav, et raha oli saadud seoses kalaäri ajamisega Venemaal asuvate äripartneritega. Süüdistatav ei esitanud kohtule ühtegi tõendit selliste äripartnerite reaalse olemasolu kohta ja mitte ühtegi dokumenti reaalse kalaäri ajamise kohta. Samuti ei olnud ühtegi dokumenti ärist kasu saamise kohta. Kuna süüdistatav ei suutnud kohtuistungil mingil viisil raha saamist tõendada, luges kohus raha kriminaalsel teel saadud tuluks.

¹⁵⁴ TlnLKo 30.04.2004, 1-3230/03.

¹⁵⁵ TlnLKo 21.06.2004, 1-1622/02.

¹⁵⁶ RKKKo 3-1-1-4-04.

¹⁵⁷ HMKo 11.04.2008, 1-08-1738.

¹⁵⁸ HMKo 06.11.2012, 1-12-2860.

Lahendis 1-3258/03¹⁵⁹, asus kohus seisukohale, et lisaks süüdistatava ütlustele on tema süü tõendatud asitõenditega (narkootiline aine, doosi mõõtmise ja sidepidamise vahendid). Kuna sidepidamisvahendid ja erinevad isikutunnistused viitasid edasiandmisele, asus kohus uurima leitud dokumentide omanikke. Karistusregistri väljavõtete põhjal järeldas kohus, et tegemist on narkootikumide käitlevate isikutega. Isikud kuulati tunnistajatena üle ja kohtus leidis kinnitust fakt, et dokumentide omanikud käisid süüdistatavalt korduvalt narkootilisi aineid omandamas (lisaks tundsid nad ta fotode järgi ära).

Lahendis 1-05-58¹⁶⁰ oli isik kohtu alla antud süüdistusega suure koguse narkootilise aine käitlemises edasiandmise eesmärgil. Süüstavaks tõendiks loeti süüdistatava kodust leitud suur kogus narkootilist ainet ja käitlemisele viitavad asitõendid. Kohus asus seisukohale, et suure koguse marihuaana valdamises tuleb isik süüdi mõista, sest meditsiiniaktis joobeseisundi tuvastamine annab alust seostada see aine süüdistatavaga (süüdistatav oli eelnevalt väitnud, et leitud aine kuulus tema surnud isale). Teises episoodis mõisteti isik õigeks, sest kohus asus seisukohale, et ainuüksi fakt, et tema elukohast leiti kohviveski, millel oli amfetamiini jälgi, ei olnud piisavaks tõendiks, et teda süüdi tunnistada narkootiliste ainete suures koguses käitlemises isikute grupis. Kaassüüdistatavatest ükski ei andnud ütlusi süüdistatava konkreetsete käitumisaktide või osaluse astme kohta. Süüdistatava kodust läbiotsimise käigus ära võetud apteegikaaludelt leiti kokaiini jälgi, aga käitlemises talle süüdistust ei olnud esitatud. Seega jättis kohus apteegikaale puudutavad tõendid kõrvale, sest selle kohta süüdistust ei olnud esitatud.

Lahendis 1-1304/04¹⁶¹ oli lisaks ütlustele võtmetähtsusega märkmik, milles olid kirjas kõik edasiandmised ja kohtul oli selle põhjal lihtne edasiandmist kontrollida. Mõnevõrra erineb lahend 1-298/04¹⁶², milles kohus arvestas lisaks tunnistajate ütlustele ja fotode järgi äratundmisele ka pangakontode väljavõtteid. Nende põhjal tegi kohus järelduse raha kandmise süüdistatavale tundmatutelt isikutelt, mida ta selgitada ei osanud. „Kohus leidis, et narkootilise aine olemasolu võib tuvastada kõigi kriminaalmenetluses lubatud tõenditega mitte aga ainult eksperdi arvamusega. Kõik eelpool refereeritud asjaolud ja tõendid viitavad sellele, et J. S. valdas ebaseaduslikult narkootilist ainet ja andis seda edasi.“

¹⁵⁹ TlnLKo 05.01.2004, 1-3258/03.

¹⁶⁰ HMKo 10.01.2007, 1-05-58.

¹⁶¹ TlnLKo 09.02.2005, 1-1304/04.

¹⁶² PMKo 18.10.2004, 1-298/04.

Lahendis 1-06-16525¹⁶³ ei tunnistanud süüdistatavad oma süüd ja väitsid, et ei teadnud midagi seosest narkootilise ainega. Süüdistatavate autost leiti kohver, milles leidis suur hulk ümbrikke, mille sees oli narkootiline aine. Süüdistatavad väitsid, et ei saanud aru mis võis ümbrike sees olla. DNA jälgede sattumist ümbrikele seostas süüdistatav oma tööga – ta olevat pannud töötasuna makstava raha ümbrikutesse ja peale kirjutanud ümbrikutele järgi tulevate autode värvuse. Kohus asus tõendeid uurima ja hindas esmalt jälitusprotokolli, mille kohaselt suhtlesid süüdistatavad omavahel ja rääkisid kohvri hoiule andmisest. Kohvri hoiuleandmine oli tõendatud ka tunnistajate ütlustega, kelle korteris see vahepeal oli. Seejärel hindas kohus DNA jälgi ümbrikel ja leidis, et juhuslik sattumine on võimalik ja see tähendaks põgusat kokkupuudet, kuid identifitseerimiskõlblike jälgede sattumine üheteistkümneme ümbrikule on vähetõenäoline. Ühtlasi peatus kohus ka ümbrikele kirjutatud tekstidel, millede puhul kohus ei pidanud usutavaks süüdistatava ütluseid, et selline hankijatega arveldamise viis, kus restorani töötajatele antakse töötasu sularahas üle auto värvi järgi. Ümbrikele oli kirjutatud „*ala-bula*“, mis tähendab aserbaidžaani keeles mitmevärviline. Selline süüdistatava jutt ei olnud usutav, sest sõidukid on üldjuhul ühevärvilised.

Kohtuasjas 1-2537/04¹⁶⁴ tunnistasid süüdistatavad ennast süüdi ja andsid üksikasjalikke ütlusi oma tegevuse kohta. Tõendamisel omasid tähtsust, lisaks läbiotsimise ja sündmuskoha vaatlusprotokollile ning ekspertiisiaktile, ka tunnistajate ütlused, kes said aru, et süüdistatavad käitlesid narkootilisi aineid (tundsivad tugevat kemikaalide lõhna). Selles lahendis on kohus ekspertiisiakti põhjal järeldanud, et tegu oli suure kogusega. Tegemist oli amfetamiinkeetjatega, kelle tegevus jäi pooleli politseipoolse sekkumise tõttu. Kuna suures osas jäi pooleli süntees, kus leiti mitte lähteaine, vaid amfetamiini eelprodukt, siis arvestati eksperdi hinnangut. Ekspert arvutas välja ainete aritmeetilise keskmise ja sai kokku ligi 600 g amfetamiini.

Kohtuasjas 1-07-10998¹⁶⁵ eitasid süüdistatavad igasugust seost narkootilise ainega. Samas kinnitas läbiotsimisel leitud narkootilise aine pakenditelt võetud DNA ekspertiis süüdistatavate poolt narkootiliste ainete käitlemist. Seda kinnitasid ka tunnistajate ütlused. Kuigi mõnes episoodis jäi süüdistatav õigeks tõendamatusse tõttu, mõisteti isik süüdi narkootilise aine suure koguse edasiandmises. Nt olid süüdistatava valduses mitme korteri võtmed, mida kasutati narkoladudena ja mille seost endaga ta seletada ei osanud. Kohus pidas vajalikuks märkida, et kohtulikul uurimisel ei leidunud ühtegi asjaolu, mida tuleks tõlgendada

¹⁶³ HMKo 21.11.2007, 1-06-16525.

¹⁶⁴ TlnLKo 24.11.2005, 1-2537/04.

¹⁶⁵ HMKo 13.12.2007, 1-07-11042.

süüdistatava kasuks. Majandusliku kasu saamist sisustas kohus isiku pangakonto väljavõtetega, millest nähtus, et isiku käive pangakontol oli ligi pool miljonit krooni. Samal ajal oli isiku maksustatav tulu viimasel kolmel aastal keskmiselt alla kolmekümne tuhande krooni.

Lahendis 1-12-10398¹⁶⁶ võeti süüdistatavalt ära suures koguses narkootilist ainet. Selle edasiandmist kinnitasid ka erinevad pakendid, millelt leiti süüdistatava DNA jälgi. Kohus analüüsis põhjalikult kõiki leitud pakendeid ja neis leiduvaid jälgi, välistades jälgede juhusliku sattumise pakenditele. Kohus nõustus kaitsja väitega, mille kohaselt ei ole ekspert andnud kategoorilist arvamust, kuid on arvutanud tõepärase suhte. Esimene hüpotees, s.o. süüdistatavatelt leitud bioloogiline materjal on kordades tõepärasem kui teine hüpotees, s.o. tundmatud isikud. Kohus asus seisukohale, et arvestades DNA ekspertiisiaktis toodut, on käesoleval juhul tõepärasem süüdistusversioon, mitte kaitsjate esitatud kaitseversioon. Samas ei olnud kaitsjad ega süüdistatavad taotlenud eksperdi ülekuulamist, et esitada küsimusi ekspertiisi täpse käigu ja uuringute kohta. Seepärast järeldas kohus, et nad pidid nõustuma eksperdi arvamusega.

Lahendis 1-161-03¹⁶⁷, tunnistasid seitse süüdistatavat osaliselt oma süüd narkootilise aine tarvitamises, kuid ei nõustunud süüdistusega KarS § 184 lg 2 p 1 alusel, mille kohaselt oli käideldud suurt kogust narkootilist ainet grupi poolt. Kaitsjad väitsid, et omandamine ei toimunud grupis, teistkordselt ja suures koguses, kuna vaid üks süüdistatavatest omandas suure koguse amfetamiini, mida grupis tarvitati. Kaitsjad olid seisukohal, et ühine tarvitamine ei ole käsitletav edasiandmisena. Kohus oli aga seisukohal, et kuna kõik süüdistatavad sõitsid koos tehingukohta ja kuigi reaalne omandamine toimus vaid ühe isiku poolt, on see siiski käsitletav omandamisena grupis. Kohus leidis, et olukorras, kus toimub ühiselt narkootilise aine tarvitamine, on tegemist kaastäideviimisega, sest edasiandmise all tuleb mõista sellist käitumist, kus toimub käsutusõiguse üleandmine, mille läbi suureneb käitlejate ring. Edasiandmine võib toimuda nii müümise, vahetamise, kinkimise, laenamise, samuti võlgu või võla tasumiseks andmise teel. Nt ühe süüdistatava süü kvalifitseeriti kaasaaitamise üldosa paragrahvi järgi seetõttu, et ta aitas omandamisele kaasa, kui küsis L. käest narkootilist ainet, mille L. R.-i käest omandas. Kuna süüdistatava süü loeti tõendatuks osalise süü tunnistamise, tunnistajate ütluste ja fotode järgi äratundmisega, ei arvestanud kohus osaliselt süüdistatava väited. Viimaste kohaselt väitsid mõned süüdistatavatest, et olid narkootilise aine omandamisel vaid autos kaasas ega teadnud omandamisest midagi. Kuna kriminaalasja

¹⁶⁶ HMKo 22.02.2013, 1-12-10398.

¹⁶⁷ ViIMKo 20.10.2003, 1-161-03.

materjalid tõendasid ühist tarvitamist, ei pidanud kohus neid usaldusväärseteks. Kohtulahend on omapärane seetõttu, et esmakordselt (käesoleva magistriöö valimi osas) esitati süüdistus paragrahvi järgi, mis käsitleb käitlemist grupis ja lisaks oli süüdistus esitatud ka mitmete varguste osas. Süüdistatavad varastasid korduvalt erinevaid olmetarbeid (mootorsaed, lapsekärud) ja müüsid või vahetasid need narkootilise aine vastu. Vargustega seonduv on ka lahend 1-97/2005¹⁶⁸, milles süüdistatav vahetas varastatud tööriistu narkootilise aine vastu. Tõendamisel omasid tähtsust tunnistajate ütlused, mille kohaselt nad said süüdistatavalt narkootilisi aineid, tundsid ta fotode järgi ära ja teadsid tema telefoninumbrit. Kaks episoodi jäeti süüdistusest välja, kuna neid ei saanud süüdistatav toime panna seetõttu, et viibis samal ajal vahi all. Selles lahendis asus kohus seisukohale, et „isik, kes käitleb teatud aja perioodi kestel jätkuvalt nii väikesi kui ka suuri koguseid narkootikume on kokkuvõttes tegelenud suure koguse narkootilise aine käitlemisega KarS § 184 mõttes, mille kõrval isiku käitumist KarS § 183 järgi enam eraldi kvalifitseerida ei tule.“ Paljude varguse episoodidega on seotud ka kohtuasi 1-10-10653¹⁶⁹, milles vargustega seotud isikud tegelesid kullaäri nime all narkootiliste ainetega. Tunnistajad väitsid, et tarvitasid koos narkootilist ainet, ent pole raha narkootilise ainete eest andnud ja narkootiline aine omandati hoopis kellegi kolmanda isiku käest. Vastuolude tõttu asus kohus seisukohale, et need põhjendused on väljamõeldud ja hiljem kokkulepitud, sest need ei riimunud muude, kohtulikul uurimisel kontrollitud tõenditega. Kohtuistungil kuulati ka telefonikõnesid, mille põhjal selgus, et väited kullaäri kohta ei ole kooskõlas teiste tuvastatud asjaoludega (alles kohtuistungil väideti, et tegu oli hoopis kullaäri ja esitatud versiooni kohaselt oli tegemist võltskullaga e kelmusega). Kohus leidis, et selline kaitseversioon, kus esitatakse vähemohtliku kuriteo toimepanemine, on antud eesmärgiga mitte anda süüdistavaid ütlusi ja välistada kaitseversiooni kontrollimist. Kohus tõi viiel leheküljel refereerides ära jälitusprotokolli sisu, mille mõned näited on järgnevad: „...öösel kell 0.46.24 helistab aga A juba ise B-le ja teatab, et tal on ülikõva kaupa ja küsib kas B-l on kolmsada krooni alles...“ „...samas tunneb ta huvi, mis värvi kaup C-l on ja saab teada, et roosat värvi ja ta tahaks oma kollast roosaga segada, et võiks vahetada, sest tema oma on kangevõitu...“ Kohtus väitsid süüdistatavad, et usk ei lubanud kullast rääkida ja roosa värvus viitab kulla helkivale toonile. Kohus pidas selliseid väiteid ennastõigustavateks ja paljasõnalisteks. Teises telefonikõnes räägitakse järgnevalt: „...tema arvates oli see kaup lahjem ja seejärel arutatakse kas teeb kõhu lahti või mitte...“ Kohus asus seisukohale, et kuivõrd telefonikõnedest nähtuvalt oli X'i antud kaup mõjunud tervisele ja sundinud öö läbi ringi jooksmas, siis ilmselgelt ei saa kulda, sõltumata koguse väiksusest, kuidagi seespidiiselt

¹⁶⁸ PMKo 06.09.2005, 1-97/2005.

¹⁶⁹ HMKo 06.12.2010, 1-10-10653.

tarvitada ega jagada seda kahekümneks, viiekümneks, sajakaks või kolmesajaks osaks, mida laiali kanda.

Järgnevalt käsitletakse lahendeid, kus oluliste tõenditena on kohus käsitlenud lisaks asitõenditele ja tunnistajate ütlustele pikemalt ka jälitusprotokolle ja/või DNA ekspertiise.

Lahendis 1-05-648¹⁷⁰ arvestas kohus lisaks kohtualuse süü omaksvõtule ka jälitusprotokolli, mille põhjal järeldas, et isik oli ütlustes antud aegadel tõepoolest nimetatud kohtades. Kohtuasi on oluline, kuna kohus oli seisukohal, et ainuüksi digitaalkaalu, minigrip kilekottide ja glükoosi leidmine süüdistatava käest ei tõenda otseselt edasiandmist (kuigi just kui viitavad sellele). Prokurör ei toonud esile asjaolusid, millest kohus saaks järeldada süüdistatava kavatsust narkootilise aine levitamiseks. Seetõttu kvalifitseeris kohus süüdistatava teo KarS § 184 lg 1 mitte KarS § 184 lg 2 p2 järgi. Lahendis 1-06-1611¹⁷¹ oli olulisel kohal jälitusprotokoll, mille järgi kohus järeldas, et leitud DNA jäljed ja tunnistajate ütlused riimuvad ja tõendavad kogumis kohtualuse poolt narkootilise aine edasiandmist. Eelneva lahendiga on sisult sarnane lahend 1-07-11042¹⁷², milles süüdistatavad eitasid seost narkootilise ainega, kuid selle lükkas ümber leitud aine ja kohtualuse DNA jäljed, mis leiti narkootilise aine pakenditelt. Kohus on analüüsinud jälitusprotokollis kajastatud kõnet, mille kohaselt nõudis üks kohtualune teiselt varem kokkulepitud jutu edastamist uurijale: „...Gera suri Piiteris ja nüüd loe sõnumid pähe ja niimoodi räägigi...“. Kohus järeldas, et narkootilise aine käitlemisel pidid isikud tegutsema koos kaastädeviijatena, sest kumbki eraldi ei oleks saanud narkootiliste ainete peidukohta garaažis pääseda, sest garaaž oli suletud kahe lukuga ja kummalgi kohtualusel oli ainult ühe luku võti. Kuna ära võetud narkootilise aine kogus oli väga suur ja illegaalse tänavamüügi tulu olnuks ligi 124 000 krooni, oli kohus seisukohal, et tegemist oli suure varalise kasu saamise eesmärgil soetatud narkootilise ainega. Seda fakti kinnitasid ka digitaalkaal, kaalukauss, lusikas, töökindad ja minigrip kilekotid, mille põhjal kohus asus seisukohale, et need on narkootilise aine edasimüügil tarbimiskogustesse pakendamise enamkasutatavad abivahendid, tõendades seega ebaseaduslikult käideldud narkootilise aine edasimüügiks valmistumist. Lahendis 1-07-6926¹⁷³ pidas kohus vajalikuks eelnevast kohtuasjast veelgi põhjalikumalt käsitleda jälitusprotokolli. Kuigi kohtualuste käest võeti läbiotsimisel ära narkootilised ained, analüüsis kohus, kuidas kvalifitseerusid süüdistatavate käitumisaktid. Kohus on viidanud Riigikohtu lahendile 3-1-1-51-05¹⁷⁴, mille

¹⁷⁰ TMKo 28.09.2007, 1-05-648.

¹⁷¹ VMKo 04.05.2006, 1-06-1611.

¹⁷² HMKo 13.12.2007, 1-07-11042.

¹⁷³ HMKo 22.02.2008, 1-07-6926.

¹⁷⁴ RKKKo 3-1-1-51-05.

puhul on oluline näidata, et üks tegu ei kvalifitseeru mitme alateona, sest omandamisega kaasnevad paratamatult ka teised käitumisaktid, nt narkootilise aine vedu, kui isik omandamise käigus toimetab omandatud narkootilise aine oma elukohta. Niisiis analüüsis kohus süüdistatavate kõnesid järgnevalt – A: „Muideks, mis see, noh see, kuidas, me teeme?“ B: „Sellega ei ole üldse probleeme, kuidas sina tahad...“ või A: „jah, siis võtan selle kaasa, eksole?“ B: „olgu, teeme nii, hüva“. Pärast isikute kokkusaamist peeti isikud kinni ja nende valdusest leiti narkootiline aine. Kohus asus seisukohale, et süüdistusest tuleb välja jätta osa, mis käsitleb narkootilise aine hoidmist, sest isikud peeti vahetult pärast omandamist kinni ja seega oli valdamine hõlmatud aine eelneva omandamisega. Lisaks kvalifitseeriti kohtualuste süütegu narkootilise aine edasiandmise järgi, sest kohus ei pidanud usutavaks, et süüdistatavad valdasid väga suurt kogust narkootilist ainet vaid enda tarbeks, peavalude leevendamiseks. Kuna kohtualune andis ütlusi, kuidas ta tarvitas kümnekond doosi GHB-d päevas, ei pidanud kohus usutavaks, et selle kõrvalt suutis isik täita töökohustusi ja tegeleda spordiga.

Lahendis 1-2223/04¹⁷⁵ oli kohtu alla antud kolm isikut, kellest kaks tunnistasid oma süüd täielikult ja andsid ütlusi edasiandmise kohta. Kolmas isik väitis, et tarvitab narkootilisi aineid vaid enda tarbeks. Esmalt käsitles kohus süü omaks võtnud kohtualuste süüd ja leidis, et see on tõendatud tunnistajate ütluste ja fotode järgi ära tundmisega. Määravaks said telefoni salvestatud telefoninumbrid, mille põhjal kohus järeldas, et isikud olid omavahelises suhtluses. Samuti kinnitasid süüd fooliumvoldikutelt leitud DNA jäljed ja ära võetud narkootiline aine. Kolmas kohtualune andis vabatahtlikult välja seitse pakki narkootilise ainega ja väitis, et tarvitab leitud kogust enese tarbeks. Kohus leidis, et kaaskohtualuste ja tunnistajate ütlustega on kohtualuse süü tõendatud. Uue mõistena on kohtu keelekasutuses sisse toodud narkodiilerlus edasiandmise mõistmisel: „Objektiivse kõrvaltvaataja tavalise elukogemuse kohaselt on selline tegevus kus isikud helistavad teadaoleval telefoninumbri narkootilise aine saamiseks, narkodiilerlus, mis seisneb narkootiliste ainete omandamises, müümise korraldamises ja narkosõitlastele narkootiliste ainete müümises.“

Kohtuasjas 1-12-9143¹⁷⁶ kinnitasid tunnistajate ütlused ja jälitusprotokolli põhjal tehtud analüüs, et kohtualune puutus kokku erinevate isikutega, kelle vahel toimus narkootilise aine käitlemine. Kriminaalasja puhul kasutati ka politseiagenti kuriteo matkimisel, mille põhjal järeldas kohus, et narkootiline aine anti üle just sellisel kujul nagu süüdistuses oli kirjeldatud. Kohtualune väitis, et ta sõi kohvikus saiakest ja haaras laualt kilekoti, mistõttu võisid tema

¹⁷⁵ TlnLKo 07.03.2005, 1-2223/04.

¹⁷⁶ PMKo 25.01.2013, 1-12-9143.

DNA jäljed sattuda kilekotile. Kohus asus seisukohale, et selline väide on täiesti arusaamatu ja eluliselt ebausutav, sest narkootiline aine anti üle kuriteo matkimise käigus ja politseil puudus igasugune vajadus müüdnud ainet pakkida ümber suvalisse saiakese kotti. Kuna kohtualune asus end aktiivselt kaitsma ja väitis, et võlgu antud raha oli mõeldud autoremondiks, leidis kohus, et sellisel juhul oleks kohtualune pidanud esitama tõendid oma väidete õigsuse kinnitamiseks või vähemalt looma menetlejale reaalse võimaluse nende väidete kontrollimiseks. Kuna süüdistatav seda ei teinud, pole alust rääkida süüdistusversiooni suhtes tekkinud kahtlustest, mida tuleks tõlgendada süüdistatava kasuks.

Lahendis 1-654/04¹⁷⁷ on kohus analüüsinud põhjalikult tõendite lubatavuse küsimust mitmes eri aspektis. Kohtu alla oli antud kaks isikut, kellest üks püüdis vanglasse toimetada suurt kogust amfetamiini. Esiteks leidis kohus, et kuna nii kinnipeetavatel kui ka vangla töötajatel oli informatsioon selle kohta, et kohtualune võib vangla territooriumile toimetada keelatud aineid, oli olemas ajend jälitustegevuse alustamiseks. Luba jälitustegevuseks oli antud Tallinna Halduskohtu poolt ja vastavuses JTS § 12-ga, mistõttu luges kohus saadud teabe lubatavaks. Teiseks analüüsis kohus tunnistaja ülekuulamise protokollis valesti märgitud kuupäeva tõttu tõendi lubatavust. Kohus oli seisukohal, et kuna vormistusviga tekkis asjaolust, et kuupäev oli parandatud pärast ülekuulamise lõppu, ei muutu sellega tõendi sisuline kvaliteet, sest tunnistaja ülekuulamine on fikseeritud ka vanglasse sisenemisel registreerimisžurnalis. Kolmandaks hindas kohus asitõenditelt leitud DNA jälgi. Kuna narkootiline aine oli peidetud sigaretipaki põhja ja fotografeeritud esemetel ei olnud näha pakist välja võetud narkootilist ainet, oli kaitsja seisukohal, et selline tõend on lubamatu. Kohus aga oli seisukohal, et kuna kriminaalasja uurimisplaan sisaldas ka DNA ekspertiisi, ei olnudki võimalik sigaretipaki esmasel vaatlusel selle sisu uurida ja avastada peidetud narkootilist ainet, mille tuvastamine sai võimalikuks alles ekspertiisi tegemise käigus. Kohus, asunud seisukohale, et tõendid on kogutud lubatud viisil, leidis, et kohtualuse süü on tõendatud tunnistajate ütluste ja leitud narkootilise aine ning selle ekspertiisiaktiga.

Kohtuasjas 1-847/2003¹⁷⁸ eitas kohtualune igasugust seost narkootiliste ainetega, kuid kohus lükkas väited ümber tunnistajate ütlustega, mis olid väga detailsed. Tunnistajad andsid ütlusi, kuidas nad olid mitme aasta vältel kohtualuse käes saanud narkootilist ainet. Kuna ütlustes esinesid vastuolud, arvestas kohus vastandamise protokolle ja selgitas välja, et kohtualune oli tõepoolest tegelenud narkootilise aine käitlemisega, kuna need kattusid koguste ja hindade osas. Kohtualuse ja tunnistajate omavahelist suhtlemist kinnitasid jälitusprotokollid. Lahendi

¹⁷⁷ TlnLKo 06.04.2005, 1-654/04.

¹⁷⁸ TMKo 30.01.2004, 1-847/2003.

puhul on oluline, et kuigi kohtualuse käest ei olnud narkootilist ainet ära võetud, leidis kohus, et edasiandmise ja suure koguse ebaseadusliku käitlemise fakt on tõendatud tunnistajate ütlustega. Ütluste kohaselt nimetati narkootilist ainet kogu aeg sama nimega „belõi“ (otsetõlkes valge, aga selle all peetakse silmas amfetamiini) ning üleandmisel kasutati ühte ja sama küpsisepakki, mille sees oli narkootiline aine. Analoogne on ka kohtuasi 1-1101/04¹⁷⁹, milles kohtualune väitis, et tema pole kunagi narkootikumide tarvitanud ja eitab igasugust seost tunnistajatega. Kohus aga leidis, et kohtualuse süü on tõendatud tunnistajate ütlustega, mille kohaselt nad said kohtualuselt pikema aja jooksul korduvalt narkootilisi aineid ja tundsid ta fotode järgi ära. Määravaks said ka tunnistajate ütlused kohtualuse välimuse kohta, mis olid kõikide tunnistajate puhul riimuvad („näeb välja nagu grusiin, kannab prille“). Samuti politseitöötaja tunnistus, mille kohaselt peeti kohtualune kinni pikaajalise jälitustöö tulemusena. Kuna kohtualusel puudus legaalne sissetulek, järeldas kohus, et raha, mobiiltelefonid ja auto on ilmselgelt omandatud narkootikumide müügi eest saadud rahaga ning neid on kasutatud kuritegude toimepanemisel. Seetõttu konfiskeeriti ka eelpoolnimetatud esemed. Samuti on analoogne kohtuasi 1-1694/05¹⁸⁰, milles kohtualune väitis, et süüdistus tema vastu on fabritseeritud. Kohus oli aga vastupidisel seisukohal, pidades olulisemaks tunnistajate ütlusi edasiandmise kohta ja fotode järgi ära tundmist. Tähtis oli narkotalituse töötaja tunnistus, sest kohtualune omas kinnipidamisel narkootilist ainet. Lisaks tõendasid käitlemist DNA jäljed narkootilise aine pakenditel. Sarnane on lahend 1-05-1093¹⁸¹, milles süüdistatav peeti kinni pikaajalise jälitustöö tulemusena suure koguse narkootilise ainega. Lahendis on olulisel kohal narkootilise aine koguse analüüs, kus kohus hindas asjaolusid, miks just ära võetud kogus igal juhul suureks koguseks kvalifitseerub. Kohus oli seisukohal, et isegi kui arvutuslikuks keskmiseks võtta esmatarvitaja ja tugeva sõltuvuse all kannatava isiku jaoks narkojoobe tekitamiseks vajalikku kogust, ületab ära võetud kogus suure koguse piirmäära.

Lahendis 1-432/03¹⁸² oli kohtu alla antud seitse isikut, kellest kaks ennast süüdi ei tunnistanud ja eitasid seost narkootiliste ainetega. Kohus analüüsis esmalt tunnistajate ütlusi erinevate asjaolude kohta. Lisaks üleandmise kirjeldamisele, olid tõendamisel võtmetähtsusega tunnistajate ühtetaolised konspireerivad ütlused narkootilise aine käitlemise kohta. Narkootilist ainet nimetati „mustaks“ või „kuubiks“ (peetakse silmas moonitõmmist), narkootilise aine müüjaid tunti hüüdnimedega „Kommunist“, „Pompei“ või „Tšemodan“. Kohus leidis, et kohtualuste süü on tõendatud ära võetud narkootilise aine ja tunnistajate

¹⁷⁹ TlnLKo 25.04.2005, 1-1101/04.

¹⁸⁰ TlnLKo 30.11.2005, 1-1694/05.

¹⁸¹ HMKo 05.03.2008, 1-05-1093.

¹⁸² NrvLKo 22.10.2004, 1-432/03.

ühetaoliste ütlustega. Olulised olid ka jälitusprotokollid, mille põhjal kohus leidis oma analüüsis, et telefonikõnedes kajastuv konspireeritud kõne on suunatud narkootilise aine käitlemisele. Ära võetud narkootilise aine koguse põhjal järeldas kohus, et see „ületab ilmselt isikliku vajaduse“. Kuna süüdistatavad muutsid kohtus oma ütlusi, oli kohus seisukohal, et eeluurimisel antud ütlused on tõesed ja neid muudeti hiljem lootusest pääseda vastutusest. Kohtu analüüsist võib järeldada, et tegemist oli grupeeringuga, mille juht koordineeris suuremat osa narkomüüki Sillamäel.

Kohtuasjas 1-378/03¹⁸³ väitis kohtualune, et tarvitas narkootilisi aineid vaid enda tarbeks. Kohus lükkas kohtualuse väited ümber mitmete tunnistajate väidetega, kes korduvalt said kohtualuse käest narkootilisi ained. Tunnistajate abil leiti süüdistatava elukohast ka mitut eri liiki narkootilisi aineid (amfetamiin, hašis, heroiin, flunitrozepam, MDA). Kohus sisustas tunnistajate ütlustega narkootiliste ainete edasiandmise. Süüdistatava elukohast leiti hulk tühje (ja narkootilise aine jääkidega) minigrip kilekotte, SIM-kaarte, märkmik nimesid ja numbritega ning kaaluvihid. Asitõenditele lisaks arvestas kohus jälitusprotokolle, milles kajastusid kõned tunnistajate ja kohtualuse vahel. Keskmiselt helistati kümme korda päevas, keskmine kõne pikkus oli mõnikümmend sekundit. Kohus asus seisukohale, et sellised, lühikesed telefonikõned vihjavad kokkusaamistele narkootilise aine edasiandmise eesmärgil. Sarnaselt eelmise lahendiga, on kohtuasjas 1-418/03¹⁸⁴ süüdistatavad esmalt väitnud narkootiliste ainete tarvitamist vaid enda tarbeks. Kohus lükkas need väited tunnistajate ütlustega ümber, kirjeldades viieteistkümmel leheküljel üksikasjalikult kõiki üleandmise fakte. Kohus analüüsis üksikasjalikult kõiki käitlemisakte, mida lisaks ütlustele kinnitasid ka telefonikõned ja võetuse protokoll märkmikust. Lisaks asitõenditele ja ütlustele oli lahendis võtmetähtsusega kuriteo matkija, kes markeeritud rahatähtedega tehingu tegi. Samuti leiti narkootilise aine pakenditelt kohtualuste DNA jäljed.

Lahendis 1-2049/04¹⁸⁵ väitis kohtualune, et omas küll suurt kogust narkootilist ainet, kuid tarvitas seda vaid enda tarbeks. Kohus sellega ei nõustunud ja luges süü tõendatuks leitud narkootilise aine ja eksperdiarvamuse ning kohtualuse ja tunnistajate ütluste põhjal. Tunnistajad teadsid kohtualust kui isikut, kelle käest on võimalik narkootilisi aineid omandada. Lahend on omapärane seetõttu, et esmakordselt (käesoleva magistritöö valimi osas) jäeti ühe tunnistaja ütlused kõrvale, kuna need ei haakunud kriminaalasja materjalidega ja rikutud oli menetlusnorme. Nimelt kirjeldas tunnistaja eeluurimisel kohtualust kui

¹⁸³ NrvLKo 07.06.2004, 1-378/03.

¹⁸⁴ NrvLKo 30.06.2004, 1-418/03.

¹⁸⁵ TlnLKo 07.02.2005, 1-2049/04.

prillidega isikut. Fotode järgi äratundmiseks esitamisel olid kõrvuti aga isikud, kellel prille ei olnud. Seega leidis kohus, et kõrvutamine oli kõlbmatu. Kõnekas on ka fakt kohtu põhjendusest ühe konfiskeeritud mobiiltelefoni osas, mille ära võtmist prokurör taotlenud oli. Kohus asus seisukohale, et konfiskeerimise puhul tuleb lähtuda vahendi edaspidisest võimalikust ohtlikkusest. Mobiiltelefon aga iseenesest ei ole ümbruskonnale ohtlik, mistõttu tagastati see kohtualusele, sest puudus alus konfiskeerimiseks ja hävitamiseks.

2.2.3. Kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid

Käsitletud kaudsetel tõenditel põhinevad lahendid on oma ülesehituse poolest kõige keerulisemad ja enamuses põhinevad viidetal erinevatele tõenditele, mis viitavad ja kinnitavad otsesemalt või kaudsemalt süüdistatavate kuritegelikku käitumist. Esmalt käsitletakse lahendeid, kus kohus on toetunud peaasjalikult DNA ekspertiisidele või jälitusprotokollidele.

Lahendis 1-2238/03¹⁸⁶ leiti kohtualuste autost suur kogus hašisit (ca 32 kg). Olgugi, et kaaskohtualused tunnistasid ennast täielikult süüdi, väitis veo organisaator, et tegemist oli vaid sibulate veoga. Kohus asus uurima asitõendeid ja tegi kindlaks, et narkootilise aine pakendid olid peidetud sibulakastide vahele. DNA ekspertiis näitas, et narkootilise aine pakenditelt leiti kohtualuse DNA jälgi mis ei saanud sinna sattuda juhuslikult. Samuti tuvastas narkootilise joobe ekspertiis narkootikumide tarvitamise kohtualuste poolt. Hinnanud tõendeid kogumis, leidis kohus, et kohtualuste süü on tõendatud ütluste, narkootilise aine ja ekspertiisiaktidega. Niisamuti väitis süüdistatav vaid kaubavedu (seekord küüslaugud) lahendis 1-06-3375¹⁸⁷, kus ära võetud narkootilisel ainel esinesid süüdistatava DNA jäljed. Kohus võttis arvesse ka jälitusprotokolle, mis kinnitasid korduvalt telefoni teel ühenduses olemist ajal, mil isik teostas kaubavedu, mis lõppes kokaiinilaadungi tabamisega tollitöötajate poolt. Kohus andis hinnangu süüdistatava ütlustele, mille kohaselt sai ta alles kuu aega hiljem aru, et hoidis teise isiku palvel narkootilist ainet. Kohus leidis, et need on paljasõnalised ja isik oleks pidanud arusaamisel püüdma nendest ainetest vabaneda, sest on üldteada fakt, et narkootiliste ainete hoidmine on keelatud ja õigusvastane tegevus. Kohus asus seisukohale, et kuna käideldud narkootilise aine kogus oli ülisuur (illegaalne tänavamüügi tulu olnuks ligi 9 miljonit krooni), oli tegemist ilmselgelt käitlemisega suure varalise kasu saamise eesmärgil.

¹⁸⁶ TlnLKo 11.05.2004, 1-2238/03.

¹⁸⁷ HMKo 26.09.2007, 1-06-3375.

Lahendis 1-346/03¹⁸⁸ oli isik kohtu alla antud süüdistusega tema juurest suure koguse narkootilise aine leidmise tõttu. Kohus võttis arvesse kohtualuse ütlusi, mille kohaselt tema korterit ei kasutanud ja tema DNA jäljed võisid sattuda pakendile kapist riideid otsides. Kohus uuris tõendeid kohtueelses menetluses, millega tegi kindlaks, et kuna kohtualusel puudus otsene seos narkootilise ainega, mis kuulus hoopis teisele isikule, mõisteti ta õigeks.

Kohtuasjas 1-04-228¹⁸⁹ olid kohtualuse süü tõendamisel olulised nii kohtualuse ja tunnistajate ütlused kui ka esemelised tõendid, mis näitasid kokkupuudet narkootilise ainega. Esmalt tegi kohus valdamise kindlaks bioloogilise vedeliku proovi põhjal, mis näitas, et kohtualune tarvitas ise narkootilisi aineid. Järgnevalt analüüsis kohus narkootilise aine pakikesi, mis olid pakendatud minigrip kilekottidesse ja mille trassoloogiaekspertiis näitas, et tegemist oli sama partiiga. DNA ekspertiis näitas, et kohtualuse jäljed esinesid narkootilise aine pakenditel. Samuti kinnitasid seda sõrmejäljed. Kohus asus seisukohale, et kuna edasimüümine oli sage ja kindla rahasumma eest, ei olnud narkootikumide edasimüümine juhuslikku laadi, vaid ained omandati edasiandmise eesmärgil.

Lahendis 1-1141/05¹⁹⁰ tunnistasid süüdistatavad endid neile inkrimineeritud kuritegudes süüdi ja andsid ütlusi edasiandmise kohta. Tõendamisel omasid tähtsust tunnistajate ütlused edasiandmise kohta, läbiotsimisprotokoll ja ekspertiisiakt, kuid kõige suurem osakaal oli jälitusprotokollide stenogrammide uurimisel. Jälitusprotokollis on kirjas: „nad olid muidu kolmesed, aga seal olid mingid kahesed ka“. Kohus asus seisukohale, et kuna ütlused haakuvad ekspertiisiaktiga (narkoaine oli pakendatud kahe ja kolme kaupa) on tõendamist leidnud narkootilise aine üleandmine. Jälitusprotokollide põhjal asus kohus seisukohale, et tegemist oli kaastäideviijatega – üks kohtualune koordineeris telefoni teel käitlemist, samal ajal kui teised valdasid otseselt narkoainet. Kohus hindas ka ära võetud arvutist leitud faili, milles sisaldus info, mida rääkida uurijatele kinnipidamisel. Kohtueelsest uurimisest nähtus, et süüdistatavad olid varem valmis kirjutanud detailse kaitsetaktika kava. Kuna see ei haakunud kriminaalasja materjalidega (ära võetud narkootiline aine, tunnistajate ütlused, jälitusprotokollid), ei pidanud kohus seda tõsiseltvõetavaks ja hindas kui „eesmärgiga vähendada isikute osaluse ja vastutuse astet“. Tõendite hindamisel kogumis, oli kohus seisukohal, et kuna isikud olid pidevas omavahelises suhtlemises (jutt käis kogu aeg narkoaine käitlemisest) ja neil oli ühine teotahe, pidid nad tegutsema grupis. Ära võetud koguse (ca 38kg hašisit) illegaalne tänavamüügi tulu oleks olnud ligi 5,9 miljonit krooni,

¹⁸⁸ TlnLKo 21.05.2004, 1-346/03.

¹⁸⁹ HMKo 06.10.2006, 1-04-213.

¹⁹⁰ TlnLKo 30.12.2005, 1-1141/05.

mistõttu kohus leidis, et kohtualuste süü on süüdistuses õigesti kvalifitseeritud suure varalise kasu saamise eesmärgina Kars § 184 lg 2 p 1 alusel. Lahendis 1-06-13782¹⁹¹ leidis kohus, et kohtualuste ütlustes esinevad mitmed vastuolud ja kirjeldas, kuidas need tõele ei vasta. Näiteks kohtualuste vahel peetud telefonikõnes palub üks kohtualune teisel „need“ kaasa võtta. Kuna kinnipidamisel leiti isikult narkootiline aine, oli kohus veendumusel, et „need“ all oli mõeldud narkootilist ainet. Teises kõnes palus kohtualune endale kirja panna „1“ ja „800“, millest kohus järeldas, et kõne viitab narkootilise aine müügitehingule, kus isik sai ühe grammi kokaiinisegu maksumusega 800 krooni. Kolmandas kõnes ütleb kohtualune, et „asi hakkab käest ära minema, mistõttu tuleb ettevaatlik olla“. Kohus järeldas kõnest, et asjaolu viitab süüdistatavate ohutundele võimaliku vahelejäämise eest. Kriminaalasjas omas tähtsust ka märkmik, mille ühel poolel oli kirjas „saadud“ ja teisel poolel „antud“, millega oli kajastatud narkootilise aine müügi arvestus. Lisaks jälitusprotokolli sisustamisele leidis kohus, et kohtualuste süü on tõendatud tunnistajate ütluste, DNA ekspertiisiakti ja ära võetud narkootilise ainega.

Järgnevalt käsitletakse lahendeid, milles kohus analüüsib lisaks ekspertiisiaktidele ja jälitusprotokollidele enim ütlusi isikute käitumise kohta, milles uuritakse kas ja kuidas väited käitumisaktide kohta eluliselt usutavad on. Riigikohus on lahendis 3-1-1-114-13¹⁹² öelnud, et eluline usutavus ei ole arvestatav tõendina KrMS § 63 lg 1 tähenduses, kuid on arvestatav tõendi usaldusväärsuse hindamisel. Seega on kohtud hinnanud subjektiivselt oma siseveendumuse kohaselt ütluste usaldusväärsust, uurides ütlustes esitatud väidete esinemise võimalikkust e tegelikkusele vastavust.

Kohtuasjas 1-05-712¹⁹³ analüüsis kohus esmalt põhjalikult DNA analüüse, mis tehti mitmetele süüdistatavate juurest leitud esemetele (erinevad plastmass- ja klaasanumad ja minigrip kilekotid narkootiliste ainetega). Kohtualused ei osanud enda DNA jälgede esinemist nendel selgitada. Ekspertiarvamuse kohaselt esinesid kohtualuste DNA jäljed ka kilekottide sisemisel küljel, mistõttu kohus asus seisukohale, et need ei saanud sinna sattuda juhuslikult. Teiseks oli oluline narkootiliste ainete kangus – süüdistatavate kodust leiti suhteliselt suureprotsendilise sisaldusega narkootilist ainet, kinnipidamisel võeti aga ära väiksema narkootilise aine sisaldusega narkootiline aine, mistõttu järeldas kohus, et süüdistatavad lahjendasid ja pakendasid narkootilise aine enne kinnipidamist. Kolmanda tähtsa asjaoluna pidas kohus vajalikuks analüüsida süüdistatavate ütlustes esinevaid vastuolusid ja nende vahel

¹⁹¹ PMKo 13.02.2008, 1-06-13782.

¹⁹² RKKKo 3-1-1-114-13.

¹⁹³ HMKo 31.01.2006, 1-05-712.

puuduvat ajalist seost. Kohus järeldas, et süüdistatavad ei jõudnud oma ütlustes kõigi oluliste asjaolude osas kokku leppida. Nt asus kohus seisukohale, et süüdistatavate mitmed kokkusaamised ei saanud olla juhuslikud. Üks süüdistatav väitis, et jälgede sattumine minigrip kilekotile oli tingitud überpakendamisest. Kuna aga süüdistatavate kodust leiti läbiotsimise käigus mitmeid erinevaid kilekotte, ei tundunud selline väide usutav. Kohus võttis süüdistatavate väited analüüsides kokku sõnadega: „...kohtu arvates on esitatud versioon lapsik ega ole tõsiseltvõetav...“. „Kohus leiab, et täiskasvanud isik, kellel on oma sõnade kohaselt keskharidus, on üldjuhul kursis sellega, mis tal kuude kaupa külmutuskapis asub ning uute asjade ilmumisel külmutuskappi tunneb huvi pudelite ja purkide sisu vastu. Juhul, kui ta ei ole teadlik sellest, mis sisaldub nõudes, siis ta vähemalt kontrollib nende sisu ja tarvitamiskõlblikkust või teeb kindlaks nende söögiks tarvitamise võimalused. Avastades, et tegemist ei ole koduses majapidamises vajalike ainetega, küsib teiselt elanikult ainete olemasolu põhjusi või viskab mittevajalikud ained ära. Ometigi asusid need ained külmutuskapis.“ Kohtuasjas 1-05-784¹⁹⁴ on kohus samuti analüüsinud, miks üks või teine kaitseargument tõsiseltvõetav ega eluliselt usutav ei ole. Kohus asus seisukohale, et eluliselt ei ole usutav väide, et keegi andis kohtualuse kätte suure koguse narkootikume hoiule ja ei tulnud kolme nädala jooksul neile järele, seda enam, et kohtualuse sõnul pidi hoiutähtaeg olema vaid nädal ja kohtualune ei võtnud temaga enam ühendust. Kohtu hinnangul ei olnud eluliselt usutav, et olukorras, kus kohtualune narkootikume ei tarvita, võtab ta kellegi käest narkootikume hoiule, kui on üldteada, et narkootikumide igasuguse käitlemise eest on ette nähtud ranged karistused. Kohtu arvates oleks olnud loogiline vastata hoiulevõtmise ettepanekule eitavalt.

Lahendis 1-05-1201¹⁹⁵ väitis kohtualune, et asjaolu, kus tema korteri läbiotsimisel leiti tema särgitaskust ning spordikotis olnud kampsuni vahelt suur kogus narkootilist ainet, pole temaga kuidagi seotud. Kohus asus seisukohale, et kuna süüdistatav väidab, et ta ei tea midagi läbiotsimisel leitud 84 minigrip kilekotist ja lusikast amfetamiini jälgedega, on see öeldud vaid vastutusest vabanemiseks. Kohus leidis, et isegi kui korteris elas ajutiselt narkomaan, ei tee see olematuks fakti, et ta oma elukohas hoidis suures koguses narkootilist ainet ja andis seda väikeses koguses edasi (mida kinnitasid ka tunnistaja ütlused). Kuna narkootilist ainet leiti ka külmkapi pealt ja kraanikausi kohalt, kus igapäevaste toimetuste tõttu on võimatu neid asju mitte märgata, ei pidanud kohus kohtualuse väiteid eluliselt usutavaks. Sarnane lahend on 1-06-4945¹⁹⁶, kus kohtueelses menetluses viidi asitõenditena kokku erinevad kindad, mida oli

¹⁹⁴ HMKo 12.04.2006, 1-05-784.

¹⁹⁵ HMKo 15.02.2006, 1-05-1201.

¹⁹⁶ HMKo 16.11.2006, 1-06-4945.

kasutatud narkootilise aine pakendamisel. Lahendis 1-06-9819¹⁹⁷ on näiteks käsitletud rahvusvahelist narkovedu, kus kohus asus seisukohale, et varjatud jälgimine kinnitas suures osas tunnistajate ütlusi liikumise ja tegevuse kohta. Kohus analüüsis tõendeid ja leidis, et kuigi süüdistatavat püüti mõjutada teiste süüdistatavate poolt ütluste andmisel, ei takistanud see teda andmast tõepäraseid ütlusi. Kohus tegi järelduse, et teised süüdistatavad püüdsid oma ütlusi kohandada objektiivsetele tõenditele ja vähendada enda rolli toimunud sündmustes. Samuti püüdsid nad rõhutada endi mitteteadmist asjaoludest ja anda oma ütlustele neutraalset ning seaduslikku alatoon. Kohus leidis, et see ei vähenda nende osakaalu kaastäideviijatena. Olukorras, kus süüdistatavad käsitlevad oma sõpru ja tuttavaid umbisikuliselt, ei tea isikute perekonnanimesid, lepivad kokkusaamisi kokku erinevate telefoniühenduste, erinevate kooskõlastuste ja viipesüsteemis, on tegelikult ja praktikas tuvastatult omane narkokaubandusele. Tõendite hindamisel asus kohus seisukohale, et keskmise haridustasemega tavakodanikul, kes on seaduslikkusele orienteeritud, tekitaks selline inimeste mittetundmine ja salatsemine ning hulga erinevate sidevahendite kasutamine küsimusi kauba legaalsuse osas. Süüdistatavad pidasid aga sellist käitumist normaalseks ja igapäevaseks.

Lahendis 1-08-12818¹⁹⁸ oli vaatluse all rahvusvahelise narkoveo kaasus, kus süüdistatavad tõid korduvalt Eestisse suuri koguseid narkootilisi aineid. Isikud kasutasid kaugsõiduautojuhtide veoautosid peidikutena narkoaine vedamisel. Kohus pidas vajalikuks esmalt välja tuua 55-l leheküljel üksikasjalikud süüdistavate ütlused, kuidas toimusid narkoveo organiseerimine, transport ja üleandmine. Seejärel kirjeldas kohus 36-l leheküljel üksikasjalikult pangakontode, passide, piiriületuste väljavõtteid, jm järelepärimisi välisriikidesse, mis selgitasid isikute liikumist ja nende vahel raha liikumist. Kohus leidis, et kohtualuste süü on tõendatud ütlustega, mis kirjeldavad üksikasjalikult narkovedu ja on kattuvad kriminaaltoimikus esitatud kirjalike tõenditega (veolepingute, rahvusvaheliste kaubasaatelehtede ja faktuurarvetega). Kohus leidis, et süüdistatavad on valinud erineva kaitsetaktika, kuid peaasjalikult piirdunud eitamisega. See aga ei olnud kohtu jaoks veenev. Erinevad väited võlgade kohta ei olnud kohtu jaoks usutavad, kuivõrd väidetavad tunnistajad olid surnud ja ei olnud kohtueelses menetluses üle kuulatud. Kohus selgitas välja, et kohtualuste väited, nagu oleksid tunnistused antud kättemaksust, ei vastanud samuti tõele, sest isikute käitumises ei olnud midagi, mis viitaks vihavaenule. Pangakontode väljavõtete analüüsimisel leidis kohus, et raha liikumine olmevajaduste katmiseks oli minimaalne, ega saanud tagada olmevajaduste täitmist. Seega pidi süüdistataval olema täiendav sissetulek sularahas. Kohati olid kohtualuste maksustatavad tulud minimaalsed või puudusid üldse.

¹⁹⁷ HMKo 02.10.2007, 1-06-9819.

¹⁹⁸ HMKo 31.03.2010, 1-08-12818.

Samas oli pangakontodele tehtud hulgaliselt sularaha sissemakseid, antud äriühingutele miljonites kroonides laenu, ostetud kalleid kinnisvaraobjekte. Osaliselt väitis kohtualune, et sai raha kihluse ja pärandi kaudu. Kohus oli aga seisukohal, et selleks ajaks oli kohtualusel kihlustest möödas vähemalt kolm aastat, pärandist kaks aastat ja pulmadest aasta ning kohus ei pidanud eluliselt usutavaks seda, et kihluse puhul sugulased veel viie aasta möödudes kingitusi toovad, kui pulmadki olid juba kolm aastat tagasi toimunud. Kohus asus seisukohale, et tegemist on rahaga, mida ei ole kuskil deklareeritud, mille päritolu ei ole võimalik tuvastada ja mille legaalsel päritolul ei ole soovinud süüdistatav ka ühegi kontrollitava tõendiga tõendada. Seetõttu on tegemist kuriteo toimepanemisest saadud rahaga. Nii sisu kui mahukuse osas on sarnane lahend 1-08-15581¹⁹⁹, kuigi kohus on rohkem asunud hindama bioloogiliste jälgede leidumist asitõenditel. Näiteks väitis kohtualune, et tal on psoriaas ja jalgrattaga sõites paneb ta alati kindad kätte. Kohus suhtus sellisesse põhjendusse kriitiliselt ega pidanud eluliselt usutavaks seda, et kohtualune kasutas jalgrattaga sõitmiseks igapäevaselt selliseid korterist leitud ja ilmselgelt amfetamiini ja magneesiumsulfaadiga määratud töökindaid. Samuti leiti korterist erinevad narkoaine käitlemisega seotud esemed. Väidetavalt oli kohtualune asjad ära visanud ja hoidis kapis vaid riideid. Tegelikult leiti läbiotsimisel aga kapist hoopis narkootilise aine jääkidega esemed. Vaakumpakendajalt kohtualuse bioloogilise materjali avastamine viitab aga sellele, et ta on seda seadet katsunud ega ole pidanud vajalikuks ära visata, kuigi väidetavalt ei tea seadme otstarvet. Kohus oli seisukohal, et isik, kes ei ole oma sõnade kohaselt varem vaakumpakendajat näinud ja kellel ei ole vaja ka mingeid pulbreid kilode kaupa, oleks need asjad kui väärtusetud ja temale mittevajalikud ära visanud. Korteris olid sinna narkoaine käitlemiseks kohale toodud narkoaine, magneesiumsulfaat ja töövahendid alles. Teine kohtualune väitis, et tegi korteris remonti. Kohus vaatas sündmuskoha vaatluse protokollu ja tegi kindlaks, et korteris polnud aastaid remonti tehtud. Seega ei saanud ta kindaid kasutada remondi tegemiseks. Kohtualune püüdis väita, et viibis enne kinnipidamist Saksamaal või Ida-Virumaal. Kohus lükkas aga jälitusprotokolliga selle ümber, sest sealt nähtus, et ta oli kõnesid vastu võtnud Tallinnas.

Magistritöö valimis olevatest lahendites on kõige suurema ära võetud narkootilise aine kogust käsitletud lahendis 1-06-10564²⁰⁰, kus kohtualused korraldasid rahvusvahelise narkoveo, mille käigus hangiti Peruust suur kogus kokaiini ja viidi Iisraeli. Iisraelis keevitati spetsiaalselt kohandatud hammasratas (läbimõõduga 2m ja 1,5m), mis täideti kokaiiniga ja toimetati seejärel Eestisse. Hammasratta seest avastati ca 43kg kokaiini. Kohus analüüsis tunnistajate ütlusi, telefonikõnesid, raha ülekandeid ja õigusabitaotlusi. Esmalt analüüsis

¹⁹⁹ HMKo 11.04.2011, 1-08-15581.

²⁰⁰ HMKo 24.10.2008, 1-06-11564.

kohus Peruu Vabariigis elavate tunnistajate ütluste kasutamise lubatavust ja leidis, et olukorras, kus süüdistatav keeldub ütlusi andmast või kui kohtulik arutamine toimub süüdistatava osavõtuta, on ütluste avaldamine kohtus kooskõlas KrMS § 291 p 5. Selle alusel võib kohtumenetluse poole taotlusel kohus määrata kohtueelses menetluses tunnistaja antud ütluste avaldamise, kui tunnistaja ei saa kohtusse ilmuda muu kõrvaldamatu takistuse tõttu. Kohus asus seisukohale, et Eesti kohtus nende tunnistajate vahetu ülekuulamine ei ole võimalik. Seda enam, et Kriminaalmenetluse normid ei näe ette ühtki sanktsiooni juhuks, kui näiteks Peruus elav tunnistaja ei ilmu kutse peale Eesti kohtusse. Kohus asus ka seisukohale, et hoopis reguleerimata on, milliste rahaliste vahenditega peaks tunnistaja Peruust Eestisse ja tagasi kodumaale lendama. Kuigi kaitsjad seadsid kahtluse alla Peruus ülekuulatud isikute tunnistuste usaldusväärsuse, oli kohus seisukohal, et menetlusökoonomia põhimõttest, tunnistajate geograafilisest asukohast ja suurest ajavahest tingituna tuleb lugeda need usaldusväärseteks. Kohus põhjendas seisukohta asjaoluga, et rahvusvahelise õigusabi korras Peruu pädevate justiitsametivõimude poolt kogutud tõendite usaldusväärsust ei ole alust seada kahtluse alla, sest vastasel juhul kaoks rahvusvahelise õigusabi korras tõendite kogumise mõte. Järgnevalt analüüsiti dokumente, mis kinnitasid hammasratta liikumist riikide vahel ja kohus leidis, et sellega on tõendatud narkoveo korraldamise asjaolud aspektis, mis käsitlevad narkootilise aine liikumist. Sõrmejäljeekspertiisi põhjal tehti kindlaks, et kohtualused olid kokku puutunud hammasratta sisemusega. Jälitusprotokolliga oli tõendatud kohtualuste liikumine eri riikides. Kohus asus seisukohale, et kuna süüdistatavad kasutasid omavahelises suhtluses hammasrattale viitamiseks sõna „see“ või „keraamika“, ei saanud olla tegemist legaalse äriga, sest isikud muretsesid ülemäära hammasratta seisukorra pärast ja rahalistes küsimustes, andes telefoni teel korraldusi. „Kokaiiniratta“ kaasusega on sisuliselt sarnane ka kohtuasi 1-57/04²⁰¹, milles kohus analüüsib põhjalikult erinevaid rahaliste vahendite ülekandeid Western Union pangakontodel, liikumist reisiarvetena jt dokumente. Kohtuasjas oli kokaiini salakaubavedu korraldatud narkokulleritega, kelle abil toodi lennukite käsipagasis kokaiin Eestisse.

Kohtuasjas 1-09-6338²⁰² pidas kohus vajalikuks lisaks ära võetud narkootilisele ainele analüüsida jälitusprotokollides kajastatud telefonikõnede stenogrammide sisu. Kaitsja väite kohaselt olid kõned seostatavad vaid tinglikult ning prokuratuur oli neid tõlgendanud süüdistuse sisustamiseks. Kohus aga sellise väitega ei nõustunud. Ühe kõne sisu oli järgnev: A: „Kuule, vaata mul see vanemat sorti härrasmees helistas.“ B: „Aa, ja-ja-ja. Okei.“ A: „Tal oli muidu see samune, mis eelmine kord. Kas õhtu poole annab midagi nuputada vä?“ B: „Ma

²⁰¹ TlnLKo 15.10.2004, 1-57/04.

²⁰² HMKo 15.07.2009, 1-09-6338.

uurin, ma uurin. Vot. Ma annan sulle teada mingi paari tunni jooksul.“ Kohus asus seisukohale, et nimetatud kõnest ei tulene kuidagi, et A üldse endale Viagrat sooviks osta. Seda, et nimetatud telefonivestluses käib jutt just nimelt Viagrast, on nii A kui B mõlemad kinnitanud ning sellisel juhul on täiesti arusaamatu, millest selline põhjendamatu konspiratsioon ja kodeeritud teksti kasutamine telefonikõnedes. Mis oleks selles varjamis- või häbiväärset, et üks "vanem härrasmees" tahab Viagrat! Miks peaks A seda sõna Viagra häbenema, kui B, kellelt ta väidetavasti ühe vanema härrasmehe jaoks Viagrat tellib, peaks ju niikuinii aru saama millest on jutt. Kohus lisas, et selline põhjendamatu konspireerimine viitab paraku sellele, et telefonijutt käib millestki sellisest, millest ei saa telefonis n-ö vaba tekstiga rääkida. Peaaegu kogu isikutevaheline jutt koosneb n-ö mõistaandmistest, kusjuures viidatakse mingite varasemate juhtumitega seonduvatele asjaoludele, millest otse rääkida millegipärast ei taheta. Kohus pidas vajalikus viidata Riigikohtu lahendile 3-1-1-104-05, milles on öeldud, et kui kohtualune otsustab end kaitsta aktiivselt, peab ta kas ise esitama tõendeid oma väidete õigsuse kinnitamiseks või vähemalt looma menetlejale reaalse võimaluse nende väidete kontrollimiseks. Kui end aktiivselt kaitsev kohtualune jätab esitamata oma väidete õigsust kinnitavad tõendid ega loo reaalselt võimalust nende väidete kontrollimiseks, pole alust rääkida süüdistusversiooni suhtes tekkinud kahtlustest, mida tuleks tõlgendada kohtualuse kasuks. Teise telefonikõne sisu oli järgnev: A: „Aga see on see, mis siin kõige viimane oli ja see on veits kirvem. Aa no mitte eriti ulme ka ei ole noh.“ B: „Ja-jah“ A: „Muidu see on mingi kuus, jah, kuus.“ B: „Ja-jah.“ Kohus käsitles narkootiliste ja psühhotroopsete ainete hindu käsitlevat õiendit, millest nähtus, et narkootilise aine hulgihind on tavaliselt 5000 krooni ühiku eest. Kuna kohtualune kasutas sõna „kuus“ ja „veits kirvem“ ja samal õhtul võeti kohtualuse käest ära sama suur ühik narkootilist ainet, järeldas kohus, et „kuus“ ehk lahtikodeeritult 6000.00 krooni on tõepoolest „veits kirvem“ kui keskmine tavahind (5000.00 krooni), kuid samas see tuhande krooni võrra suurem hind tõepoolest „no mitte eriti ulme ka ei ole“.

Lahendis 1-10-12675²⁰³ analüüsis kohus pikalt, kuidas oli kohtualuste käitumine vastuolus nende poolt antud ütlustega. Läbiotsimise käigus leiti korterist suur kogus narkootilisi aineid ja isikud peeti kahtlustatavatena kinni. Üks kohtualustest väitis, et tema DNA võis küll korterisse sattuda, kuid see oli juhuslikku laadi. Kohus lükkas selle väite DNA ekspertiisiga ümber, mille puhul leiti sahtli sisemiselt küljelt kohtualuse DNA-d, mis kinnitas, et kohtualune oli sahtlis olnud asju ja sahtlit seestpoolt katsunud. Kohtualuse autost leiti purgid glükoosiga, mida ta enda sõnul kasutas suhkru asemel. Kohus sellist kaitsevaidet ei uskunud,

²⁰³ HMKo 28.02.2011, 1-10-12675.

leides, et sellisel juhul oleksid need purgid olnud hoopis kodus ja glükoosi kasutati ilmselt narkootilise aine lahjendamise eesmärgil. Kohtualuse kodust leiti ka märkmik, kus oli isikute kaupa näha nende rahalised kohustused. See oli oluline tõend narkootilise aine edasiandmise tõendamisel. Kuna kõigi kohtualuste DNA jäljed leiti korterist ja nende käsutuses olid ka korteri võtmed, mida nad selgitada ei osanud, asus kohus seisukohale, et nad pidid olema teadlikud narkootilise aine ebaseaduslikust käitlemisest. Jälitusprotokollist nähtus, et kohtualused olid omavahelises suhtluses, mis välistas nende juhusliku kokkusattumise.

Lahendis 1-12-7540²⁰⁴ analüüsiti kohtualuste käitumist, mille puhul kasutasid süüdistavad kõikvõimalikke konspiratsioonivõtteid, et oma tegevust varjata. Süüdistuse kohaselt oli kohtu alla antud kaks isikut, kes käitlesid suurt kogust amfetamiini, tuues selle Leedust Eestisse. Esmalt esitati kohtule kirjalikud tõendid bussireiside toimumise kohta ja tunnistajate ütlused kohtualuste tegevuse kohta. Kohus jättis need kõrvale kui tähtsusetud, sest kohtu arvates ei hakka ebaseadusliku tegevusega tegelev isik avalikustama oma tegelikke eesmärke ja edastab muid andmeid, mis ei vasta tegelikkusele. Nimelt oli kohtualune tunnistajatele väitnud, et läheb Leetu autot ostma. Kohus hindas kohtule esitatud tõendeid, millest nähtus, et kohtualune kasutas kahte mobiiltelefoni erinevate kõnekaartidega, tegi rahalisi ülekandeid Leetu, ei omanud legaalset sissetulekut ja suhtles narkokuriteo eest karistatud isikutega. Kohus oli seisukohal, et kuigi nimetatud tõendid ei ole otseselt seotud kohtualusele süüks pandud tegevustega ning vahetult kuriteo toimepanemise asjaoludega, iseloomustavad need tema isiksust, tegevust ja suhteid, annavad pilti tema tavapärasest käitumisest ning kirjeldavad ka mõningaid kaastäideviijaga seotud fakte. Nimetatud tõendite alusel luges kohus tuvastatuks, et kohtualune on väga aktiivne inimene, omab palju kontakte nii Eestis kui ka väljaspool Eestit, samuti kontakteerub narkokuritegudega seotud isikutega. Kohus pidas ka vajalikuks märkida, et sagedane mobiiltelefonide ja SIM-kaartide vahetamine oma telefonikõnede salastamisel viitab, et sisuline vestlus toimub ainult isiklikel kohtumistel. Kohus viitas Riigikohtu lahendile 3-1-1-74-05²⁰⁵, mille kohaselt on oluline hinnata ütlustes väljendatud asjaolude "elulist usutavust" ehk seda, milline on ütlustes kajastuvate asjaolude esinemise üldine tõenäosus. Niisiis ei lugenud kohus tunnistaja ütlusi eluliselt usutavaks aspektist, et tunnistaja sõitis koos kohtualusega Leetu, Vilniuse poodidest riideid ostma ning võttis selleks kaasa sularaha summas vaid 20-40 eurot. Samuti ei lugenud kohus eluliselt usutavaks asjaolu, et Leetu sõideti eesmärgiga linna vaadata, aga olles jõudnud Leetu kella 18.00-19.00 paiku, otsustati juba kell 21.00 ära sõita. Kohtu hinnangul ei ole usutav ka see, et tunnistaja sõidab välismaale ning ei võta kaasa mobiiltelefoni. Kohtualuse ütlused, mille

²⁰⁴ VMKo 03.04.2013, 1-12-7540.

²⁰⁵ RKKKo 3-1-1-74-05.

kohaselt sõitis ta teise riiki selleks, et vaadata autot just pimedal ajal ja mõtlemata, kuidas toimetada ostetud auto Eestisse, ei olnud eluliselt usutav. Kohus oli seisukohal, et tegevused ei ole loogilised, sest tavaliselt auto ostmise eesmärgil vaadatakse autot päevasel ajal hea valgustuse ja nähtavusega, et oleks võimalik autot ümber vormistada.

Kohtuasjas 1-12-10643²⁰⁶ oli esitatud süüdistus suure koguse narkootilise aine (ca 4,8kg marihuaana) veo korraldamises Hollandist Eestisse. Esmalt käsitles kohus isiku kinnipidamist ja sõiduautost narkootikumide avastamist, millega oli tõendatud narkootilise aine peitmine raskesti ligipääsetavasse peidikusse. DNA ekspertiis näitas, et kohtualune oli puutunud kokku narkootilise aine ja selle pakendamiseks kasutatud kleeplindiga. Narkootikumide pakenditelt leitud kleeplint viidi jäljeekspertiisi põhjal kokku kohtualuse elukohast leitud kleeplindiga.²⁰⁷ Autos olnud GPS navigaatori logide põhjal tuvastati eri aegadel erinevatesse sihtkohtadesse sõitmine, sh sihtpunktid Lääne-Euroopas. Õigusabipalve materjalide põhjal tuvastati isikute viibimine välismaal ka faktiliselt. Jälitusprotokoll telefonide kasutamise kohta tõendas asjaolu, et isikud lõpetasid pärast ühe kaastäideviija kinnipidamist koheselt tavapäraste abonentide kasutamise. See viitas asjaolule, et isikud püüdsid oma asukoha tuvastamist varjata. Tõendamisel omasid suurt tähtsust ka sülearvuti kõvaketta läbivaatusel leitud Skype-logid, mille sisu põhjal tuvastati, et kohtualune suhtles konspiratiivses kõneviisis, rääkides erinevatest narkootikumidega seotud süütegudest. Nt „...huvi on väga suur šokolaadi teema vastu...“ Kohus järeldas selle ja teiste kirjade sisu põhjal, et jutt käis hašisist, kuna eluliselt pole usutav, et narkootikumidega tegelev isik püüaks läbi Hispaanias elava kahtlase isiku tarnida Eestisse teiste isikute raha eest ametlikult šokolaadi. Tõendeid kogumis uurides asus kohus seisukohale, et kohtualune ei olnud Hollandi reisi ajal nõ lihtsalt turist, kuna tema kohtus antud ütlused toimunu kohta ei olnud kooskõlas teiste kriminaalmenetluses raames kogutud tõenditega.

Kohtuasjas 1-10-8498²⁰⁸ süüdistati isikuid suure koguse narkootilise aine käitlemises. Süüdistuse kohaselt korraldasid süüdistatavad suure koguse narkootilise aine veo Eestist Venemaale, kasutades selleks narkokullereid. Ületades Eesti Vabariigi riigipiiri Narva piiripunktis, avastati kulleritelt suur kogus narkootilist ainet, mis oli peidetud riiete alla. Antud kriminaalasjas on enamikul juhtudel tõenditeks jälitusprotokollides fikseeritu. Kaitsjad esitasid seisukoha, et telefonikõnede pealtkuulamise load on antud Maksu- ja Tolliametile, jälitustoiminguid viisid aga läbi KAPO töötajad, mistõttu ei ole see kooskõlas KrMS § 113 lg

²⁰⁶ VMKo 19.04.2013, 1-12-10643.

²⁰⁷ Lisa 1 toodud näide jäljeekspertiisist.

²⁰⁸ VMKo 21.06.2012, 1-10-8498.

3-ga, millest nähtub, et jälitusprotokollile kirjutab alla jälitustoimingu teinud asutuse juht või tema määratud ametnik. Protokollidest ilmneb aga, et jälitusprotokollile ei ole alla kirjutanud KAPO töötaja vaid Maksu- ja Tolliameti töötaja ning kaitsjad leidsid, et jälitusprotokollid ei ole tõenditena kasutatavad. Kohus ei olnud sellise seisukohaga nõus ning luges jälitusprotokollid lubatavateks tõenditeks lähtuvalt KrMS § 110 lg 1 alusel, mille kohaselt on kriminaalmenetluses lubatud tõendeid koguda jälitustoimingutes, kui tõendite kogumine muude menetlustoimingutega on välistatud või oluliselt.

Järgnevalt on välja toodud osa jälitusprotokollist ja kohtu seisukoht selle kohta. Jälitusprotokolli originaalkoopia on viidatud lisana²⁰⁹.

08.01.2008 kell 16.16 helistab A. K. A. A- le

A. A. „ma jään siia, kas sa mulle täna helistad“

A. K. „võta liiter viina, selle võtavad täna ära“

A. A. „kas sa oled loll või? Ma pean praegu koju sõitma või?“

A. K. „noh, kui tahad... või siis teeme homseni, teeme juba homseni“

A. A. „ühesõnaga, helista mulle jälle sellelt, räägime praegu. Saad sa praegu helistada?“

A. K. „tollelt, jah?“

A. A. „noh (ebatsensuurne väljend) kuidas me sinuga!“

A. K. „aga sa, kaugel on sinul temani?“

A. A. „ei-ei-ei, juba siin“

A. K. „noh, kõik, olgu, mina ka olen praegu 2 minuti pärast“

A. A. „olgu“

Järeldus – kohus on seisukohal, et liiter viina tähendab 1 kg amfetamiini, sest selle lubas R. H. kohe ära võtta. A. A. ei taha selle numbri pealt rohkem narkoäri arutada ning teeb ettepaneku teiselt telefoninumbrilt või skype'lt helistada ning küsib, et kas A. K. on sellest kaugel, arvutist või internetist, 2 minuti pärast on A. K internetis Skype's, tema on juba kohal.

Süüdistatavad eitasid igasugust seost kuriteoga. Kohtu jaoks olid määrava tähtsusega jälitusprotokollid, mida analüüsides jõudis kohus seisukohale, et süüdistus on täielikult tõendatud.

²⁰⁹ Lisa 2 toodud näide

2.2.4. Vahekokkuvõte

Analüüsides narkootiliste ja psühhotropsete ainete ebaseaduslikku käitlemist suures koguses KarS § 184 tähenduses, on käesoleva magistritöö autor jõudnud järeldusele, et kohtud on tõendamisel käsitlenud peaaesjalikult kaudseid tõendeid, millede abil on sisustatud suure koguse edasiandmise fakti. Sarnaselt KarS § 183 tõendamisele, on enamikus lahendites isiku süü kohtu hinnangul tõendatud tunnistajate ütlustega, kes on kohtualuse fotode järgi ära tundnud ja andnud ütlusi edasiandmise toimumise kohta. Kohtud on samuti pidanud tähtsaks märkida neid tunnistajate ütlusi, milles nad on kirjeldanud muutusi enda käitumises – sellised tunnused on omased narkootilistele või psühhotropsetele ainetele.

Kuigi KarS § 184 koosseis ei nõua obligatoorse tunnusena edasiandmise tõendamist, on kohtu hinnangul enamikes kaasustes esinenud kohtualuste käitumises edasiandmisele viitavad asjaolud, mida kohus on põhjendanud kaudsete tõenditega. Sellisteks tõenditeks on olnud tühjad (ja narkootilise aine jälgedega) minigrip kilekotid, kaalud, kõnekaardid. Lahendites, kus läbiotsimisel on leitud märkmikud või paberilehed isikute nimede ja numbritega, on kohus saanud edasiandmise episoodi väga täpselt käsitleda. Seega on lahendites, milles kohtualused on väitnud narkootilise või psühhotropse aine tarvitamist vaid enda tarbeks, kohtud need ümber lükanud erinevate kaudsete tõenditega.

Samuti on kohus keerulisemates lahendites arvestanud jälitusprotokolle, mis tõendavad isikutevahelist suhtlemist. Kõned on lühikesed ja nende sisu analüüsides on kohus jõudnud järeldusele, et kokkusaamised on toimunud vaid narkootilise või psühhotropse aine edasiandmise eesmärgil. Olulised on olnud ka DNA jäljed narkootilise aine käitlemisega seotud esemetel, mis näitavad isikute seost narkootilise ainega. Erinevalt KarS § 183 seotud süütegudest, on § 184 käsitletud süüteod olnud palju komplitseeritumad, mistõttu on kohus asunud hindama ka kõneeristuste põhjal telefonikõnede sisu. Tähtsal kohal on olnud erinevate konspiratsioonivõtete tõlgendamine ja elulise usutavuse analüüs. Kohtud on konspiratsioonivõtteid hinnanud põhjalikult ja leidnud, et keerutamine, mõistukeel jm vahendid ei ole omased keskmise haridustasemega õiguskäitlejale isikule, kelles tekitaks selline käitumine koheselt hulga küsimusi. Kurjategijad aga peavad selliseid käitumiseakte loomulikeks ja need on tihti omased just narkokaubandusele. See on ka tinginud asjaolu, et nüüdisaegsemates lahendites on rohkem käsitletud jälitusprotokolle ja nende sisu.

3. Kokkuvõte

Käesolev magistritöö keskendus tõendite analüüsimisele esimese astme kohtulahendite põhjal. Uurimise fookuses olid narkosüüteod üldmenetluses KarS § 183 ja § 184 mõistes perioodil 2003 kuni 2013. Autor analüüsis, kuidas on kohtud tõendeid hinnanud kuriteo asjaolude sisustamisel ning milline on otseste ja kaudsete tõendite osakaal.

Esmalt avas autor käsitletavate paragrahvide mõiste ja selgitas, milliseid kuritegusid uuritakse. Seejärel tõi autor välja, millised on kuriteokoosseisude eristamiskriteeriumid. Olles selgitanud paragrahvide sisu, jagas autor valimisse kuuluvad lahendid koosseisude järgi kaheks – esmalt käsitleti KarS § 183 järgi esitatud süüdistusega lahendeid ja seejärel KarS § 184 järgi esitatud süüdistusega lahendeid. Kohtuasjad, milles oli süüdistus esitatud nii KarS § 183 kui § 184 järgi, leidsid kajastamist eraldi osadena. Paragrahvide järgi jaotatud süüteod jagas autor lähtudes tõendite osakaalust. Nii oli kummagi paragrahvi analüüs jaotatud kolme alapeatükki, alustades peamiselt otseste tõenditega tõendatud kohtuasjadest, lõpetades peamiselt kaudsete tõenditega tõendatud kohtuasjadega.

Analüüsist selgus, et perioodi alguses põhineb enamus kohtuotsuseid otsestel tõenditel. Sellised olid nt lahendid, kus isikud olid enamasti kuriteo toimepanemiselt vahetult kinni peetud ja tõendamise asjaolud olid selged. KarS oli alles 01.09.2002 kehtima hakanud ja mitmed kaasused jõudsid kohtusse korterinaabrite kaebuste peale. See tähendab, et isikud olid näinud kortermajades joobes inimeste kogunemisi, vedelevaid süstlaid ja õiguskaitseorganid asusid asju uurima. Kuigi enamustes kohtuasjades leiti läbiotsimisel narkootiline aine ja selle edasiandmisele viitavaid esemeid, oli ka mitmeid kohtuasju, kus isikutel puudus seos kurjategijatega. Nt lahendis 1-430/04, kus kohtu alla antud isiku korteris toimus narkootiliste ainete edasiandmine, kuid kes ise sellega kokku ei puutunud, sest edasiandmisega tegeles poeg. See aga selgus alles siis, kui kohus asus lähemalt uurima millal toimusid üleandmised ning pärast mida selgus, et süüdistatav oli sellel ajal hoopis haiglas viibinud. Lahendis 1-1003/2004 oli süüdistatav kohtu alla antud teises kriminaalasjas ära võetud narkootilise ainega, kus asjaolude täpsemal uurimisel selgus, et süüdistataval puudus üldsegi igasugune seos ära võetud narkootilise ainega, kusjuures rikutud oli tunnistaja kaitseõigust. Paljude lahendite puhul on kohus hinnanud tõepärasteks tunnistajate ütlused, kuna need on üksikasjalikult kirjeldanud narkootiliste ainete edasiandmist ja kattunud kriminaalasjas ära võetud narkootiliste ainete koguste ja hindadega. Esineb vaid üksikuid lahendeid, kus tunnistaja ütlused ei kattu süüdistatava ütlustega ja kohus on need kõrvale jättnud. Nii on

uurimisperioodi alguses ka õigeksmõistvaid lahendeid tõendamatusse tõttu. See võib tähendada kohtueelse menetluse liigset kiirustamist, kus kohtu alla on antud isikud, kelle suhtes ei ole süü täielikult tõendatud. Nii on uurimisperioodi alguses olevates lahendites aeg kinnipidamisest kuni kohtuotsuseni olnud kolm kuni kuus kuud. Hilisemates lahendites on kohtueelse menetluse pikkus olnud vähemalt aasta, isegi poolteist kuni kaks aastat.

KarSi jõustumise ja olematu kohtupraktika tõttu mõisteti uurimisperioodi alguses olevates lahendites isikud enamasti süüdi kas § 183 või § 184 alusel. Hiljem muutus kohtupraktika, kus isikud võidi süüdi mõista ka mõlema paragrahvi eest. Muutused toimusid ka jätkuvate süütegude tõlgendamises. Riigikohtu lahendis 3-1-1-51-02 oldi veel seisukohal, et iga käideldud narkoaine kogust tuleb vaadelda eraldi. Lahendis 3-1-1-44-04 kvalifitseeris kohus sarnase teo jätkuva süüteona, leides, et kuritegude ajalise läheduse tõttu tuleb teod kvalifitseerida koguste liitmise teel ja isikut saab karistada suure koguse narkootilise aine käitlemise eest. Seda põhimõtet arendas edasi Riigikohus lahendis 3-1-1-121-06, kus analüüsiti täpsemalt, mitu korda oli isik narkootilist ainet edasi andnud. Kohus asus seisukohale, et kui edasi oli antud viis tarvitamisdoosi, on tegemist aine kogusega, millest piisab narkojoobe tekitamiseks viiele isikule. Seega oli tegemist aine kogusega, mis ei ületa kümne inimese jaoks joovet tekitavat kogust ja kohus kvalifitseeris süüteo KarS § 183 järgi. 2012ndal aastal tehtud lahendis 3-1-1-97-12 selgitab Riigikohus veelgi täpsemalt ideaal- ja reaalkogumi eristamist narkootikumidega seotud süütegude puhul, viidates ka 3-1-1-44-04 lahendist alguse saanud põhimõttele. Nimetatud seisukoht seisnes selles, et lähtuda tuleb erinevate tegude ajalis-ruumilisest lähedusest ja tahtlusest. Kui need on kantud teoühtsusest, tuleb tegu kvalifitseerida ideaalkogumis.

Aastate lõikes oli enim lahendeid uuritava perioodi alguses, kus üldmenetluses oli 2004ndal aastal 42 kohtuasja. Aasta-aastalt muutusid kohtuasjad üha keerulisemaks, samas jäi lahendite arv statistiliselt väiksemaks ja nii oli alates 2009ndast aastast kuni 2013nda aastani keskmiselt 3 kohtuasja aastas. Uuritava perioodi lõpus esines enim lahendeid, kus kurjategijad püüdsid oma käitumist võimalikult palju konspireerida, et see õiguskaitseorganitele kahtlane ei tunduks. Kohtud uurisid asjaolusid oma siseveendumuse kohaselt ja andsid nendele hinnangu. Kohtute jaoks ei olnud enamik kaitseargumente veenvad, sest need ei tundunud loomulikud keskmise haridusega inimese jaoks. Nt ei olnud kohtu jaoks usutav, et keegi tarnib šokolaadi Hispaaniast teistele isikutele kolmandate isikute rahade eest. Niisamuti ei pidanud kohus usutavaks, et süüdistava külmkapis olid narkootilised ained ja ta ei pööranud nendele tähelepanu. Autori arvates on küsitav, kas ja kuidas peaks keskmise haridusega isik pöörama

igapäevaselt oma külmkapi sisule sedavõrd suurt tähelepanu, et vajadusel uurida esemete tähendust ka teistelt üürnikest. Niisamuti tekitab küsitavust kohtu seisukoht, kus kohtu hinnangul ei ole legaalse äri puhul vajalik pidevalt telefoni teel uurida kauba seisukorda ja tunda muret rahaküsimuste pärast. Samas olid lahendis 1-346/03 kohtu jaoks usutavad süüdistatava ütlused, mille kohaselt leidis süüdistatav riidekapist kahtlase paki ja ei uurinud rohkem selle päritolu, sest ta ei elanud selles korteris. Seega võib väita, et seadusandja mõte inkrimineerida KarS § 184 alusel igasugune kokkupuude narkootikumidega tähendab, et isik peab tegema endast kõik võimaliku, et tema elukohas ei käideldaks narkootilisi aineid. Iseasi, kas ja kuidas see võimalik on.

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku käitlemist väikeses koguses KarS § 183 tähenduses, on käesoleva magistritöö autor jõudnud järeldusele, et kohtud on tõendamisel käsitlenud peaaesjalikult otseseid tõendeid, kuigi vajadusel on kasutatud ka kaudseid tõendeid. Enamikes lahendites on isiku süü tõendatud tunnistajate ütlustega, kes on kohtualuse fotode järgi ära tundnud ja andud ütlusi edasiandmise toimumise kohta. Selliseid tõendeid tuleb käsitleda otseste tõenditena, sest need kirjeldavad vahetult kuriteo toimumise asjaolusid. Asjaolu, et tegemist oli kindlasti narkootilise ainega, on kohtud sisustanud tunnistajate ütlustega, milles nad on kirjeldanud muutusi oma käitumises – need tunnused on omased narkootilistele või psühhotroopsetele ainetele. Kuna KarS § 183 koos seis nõuab edasiandmise tõendamist, on kohus kaudsete tõenditena arvestanud neid tõendeid, mis otsesemalt või kaudsemalt viitavad edasiandmisele. Sellisteks tõenditeks on olnud tühjad (ja narkootilise aine jälgedega) minigrip kilekotid, kaalud, kõnekaardid. Lahendites, kus läbiotsimisel on leitud märkmikud või paberilehed isikute nimede ja numbritega, on kohtud asunud järeldusele, et need tõendavad kõiki edasiandmise episoodi. Seega on lahendites, milles kohtualused on väitnud narkootilise või psühhotroopse aine tarvitamist vaid enda tarbeks, kohtud need üheselt ümber lükanud. Keerulisemates lahendites on kohus arvestanud jälitusprotokolle, mis tõendavad isikutevahelist suhtlemist. Kõned on lühikesed ja nende sisu analüüsides on kohus jõudnud järeldusele, et kokkusaamised on toimunud vaid narkootilise või psühhotroopse aine edasiandmise eesmärgil. Olulised tõenditeks on olnud ka DNA jäljed narkootilise aine käitlemisega seotud esemetel, mis näitavad isikute seost narkootilise ainega.

Analüüsides narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseaduslikku käitlemist suures koguses KarS § 184 tähenduses, on käesoleva magistritöö autor jõudnud järeldusele, et kohtud on tõendamisel käsitlenud peaaesjalikult kaudseid tõendeid, millede abil on sisustatud suure koguse edasiandmise fakti. Sarnaselt KarS § 183 tõendamisele, on enamikus lahendites isiku

süü tõendatud tunnistajate ütlustega, kes on kohtualuse fotode järgi ära tundnud ja andnud ütlusi edasiandmise toimumise kohta. Kohtud on samuti pidanud tähtsaks märkida neid tunnistajate ütlusi, milles nad on kirjeldanud muutusi enda käitumises – sellised tunnused on omased narkootilistele või psühhotroopsetele ainetele. Kuigi KarS § 184 koosseis ei nõua obligatoorse tunnusega edasiandmise tõendamist, on kohtu hinnangul enamikes kaasustes esinenud kohtualuste käitumises edasiandmisele viitavad asjaolud, mida kohus on kaudsete tõendite abil sisustanud. Sellisteks tõenditeks on olnud tühjad (ja narkootilise aine jälgedega) minigrip kilekotid, kaalud, kõnekaardid. Lahendites, kus läbiotsimisel on leitud märkmikud või paberilehed isikute nimede ja numbritega, on kohtud jõudnud järeldusele, et need tõendavad kõiki edasiandmise episoodi.

Sarnaselt KarS § 183 kohtuasjadele, on kohtud keerulisemates lahendites arvestanud jälitusprotokolle, mis tõendavad isikutevahelist suhtlemist. Kõned on lühikesed ja nende sisu analüüsides on kohus jõudnud järeldusele, et kokkusaamised on toimunud vaid narkootilise või psühhotroopse aine edasiandmise eesmärgil. Olulised on olnud ka DNA jäljed narkootilise aine käitlemisega seotud esemetel, mis näitavad isikute seost narkootilise ainega. Erinevalt KarS § 183 seotud süütegudest, on § 184 käsitletud süüteod olnud palju komplitseeritumad, mistõttu on kohtud asunud hindama ka kõneeristuste ja telefonikõnede sisu. Kohtud on kõnede sisu hinnates asunud seisukohale, et keerutamine, mõistukeel jm vahendid ei ole omased keskmise haridustasemega õiguskäulekale isikule, kelles tekitaks selline käitumine koheselt hulga küsimusi. Kohtu hinnangul on selliste keelekujundite kasutamine omane just kurjategijatele. Kaitsjate seisukohalt on aga selline käsitlus olnud meelevaldne, inkrimineerides isikutele seose narkootilise või psühhotroopse ainega, millega neil otsene seos puudub. Sellistes olukordades on kohtud analüüsinud, kuidas konkreetsed ütlused on seotud narkootilise aine käitlemisega süüdistatavate poolt. Nt kui isikud on telefonikõnedes kasutanud terminit „see“ ja hiljem on neil ära võetud narkootiline aine, on kohtud asunud seisukohale, et kõnede sisuks oli just konkreetse narkootilise aine käitlemine.

Olles käsitlenud viimase kümne aasta jooksul üldmenetluses tehtud lahendeid, mis on seotud narkootilise või psühhotroopse aine käitlemisega väikese koguse ebaseaduslikus käitlemisel edasiandmise eesmärgil või suure koguse ebaseaduslikus käitlemisel, leiab magistr töö autor, et käesolevaks hetkeks on kohtupraktika hakanud ühtlustuma. Kui uurimisperioodi alguses põhinesid kohtulahendid enamjaolt tunnistajate ütlustel, mille riimisel loeti need tõepärasteks, siis hilisemates lahendites on kohtud hakanud rohkem analüüsima erinevate ütluste sisu ja tõele vastavust lähtuvalt elulistest asjaoludest. Hilisemates lahendites on suur

osakaal ka jälitusprotokollidel ja bioloogilise proovi eksperdiarvamusel, mis kohtu hinnangul seob isikud konkreetse narkoainega, ilma milleta ei oleks võimalik isikuid kohtu alla anda, süüdistatuna narkokuriteos.

Summary

This masters' thesis focused on the analysis of in Estonian trial courts. The focus of the thesis was on drug-related crimes under Estonian Penal Code § 183 and 184 in the period from 2003 to 2013. Author analyzed how the courts have evaluated the evidence of the crime and what is the balance of direct and indirect evidences in trial court decisions.

Firstly, the author opened the concept of sections and how to clarify the crimes which were in the focus of this thesis. Then, the author pointed out, what are the differential criteria of those criminal offenses. Having explained the contents of paragraphs, the author divided the cases to two chapters – firstly, whereas accusations were addressed under § 183 and then the accusations that were addressed under § 184. Cases in which the prosecution had presented charges in both in under § 184 by 183, cases were echoed in separate chapters. Have divided cases into two chapters, the author divided the cases, based on the share of evidence. Thus, the analysis was divided into three subsections of each chapter, beginning with direct evidence of cases, ending with indirect evidence. The analysis was based on the principle from general to specific. The author related firstly to a simple structure of the judicial decisions which were demonstrated principally of direct evidence, and later, more sophisticated cases, which were mostly based on indirect evidence.

The analysis showed that in the beginning of the period, majority of the cases were based on judgments by direct evidence. Such reports were, for example, where the parties were committing a crime in most cases immediately detained and verification of the facts were clear. Over the period of this thesis, most offenses were committed at the beginning of the period. Year after year, lawsuits became more and more complex, while the number of cases remained statistically smaller. At the end of the period were the most cases, where criminals had conspired their conversation so much that it had seem very odd to the courts and did not seem believable. (e.g. organizing the supply of chocolate from Spain to Estonia for other people money to third parties)

Analyzing the illegal handling of narcotic drugs and psychotropic substances in small quantities within the meaning of Estonian Penal Code § 183, the author of this thesis concludes that the courts have dealt primarily with direct evidence. In most cases, guilt of the persons was based witnesses who have known the defendant from photographs and have given testimony on the transfer of substances. Such evidence must be regarded as direct

evidence, since they describe the circumstances of the crime directly. The fact that it was definitely a narcotic substance, the courts have related to the testimony of witnesses, which they have described the changes in their behaviour - these traits are inherent in narcotic drugs or psychotropic substances. As the composition of the Penal Code § 183 requires proof of transfer of substances, the courts have taken into account such evidence as circumstantial evidence, which directly or indirectly refer to the transfer. Such evidence were for example empty (and with traces of narcotic substance) mingrip plastic bags, scales, phone cards. In cases, where police have found notebooks with peoples names and numbers, the courts have had much information on the transfer of narcotic substances. Thus, the judgments, in which the defendants are alleged to consumption of narcotic drugs or psychotropic substances for their own use, the courts are quite clearly refuted. In more complex judgments, the courts have taken into account the surveillance protocols, which demonstrate interpersonal communication. The calls between defendants are short and based on their content analysis, the court concluded that the meetings are held in the purpose of transferring narcotic drug or psychotropic substances. DNA evidence has also been involved in the treatment of narcotic substances on objects that show the relationship between persons and narcotic substances.

Analyzing the illegal handling of narcotic drugs and psychotropic substances in large quantities within the meaning of Estonian Penal Code § 184, the author of this thesis concludes that the courts have dealt primarily with indirect evidence, which proves the transfer of a large quantities of narcotic substances. Similarly as decisions § 183 of the proof, guilt of the persons was based witnesses who have known the defendant from photographs and have given testimony on the transfer of substances. The courts have also considered it important to note these testimonies, in which they have described the changes in their behaviour - these traits are inherent in narcotic drugs or psychotropic substances.

Although the composition of the Penal Code § 184 does not require proofing the transfer of substances, in most cases, there have been acts in the behaviour of defendants, which relate to transfer of narcotic or psychotropic substances. Such evidence were for example empty (and with traces of narcotic substance) mingrip plastic bags, scales, phone cards. In cases, where police have found notebooks with peoples names and numbers, the courts have had much information on the transfer of narcotic substances. Thus, the judgments, in which the defendants are alleged to consumption of narcotic drugs or psychotropic substances for their own use, the courts are quite clearly refuted.

In more complex judgments, the courts have taken into account the surveillance protocols, which demonstrate interpersonal communication. The calls between defendants are short and based on their content analysis, the court concluded that the meetings are held in the purpose of transferring narcotic drug or psychotropic substances. DNA evidence has also been involved in the treatment of narcotic substances on objects that show the relationship between persons and narcotic substances. Unlike from the § 183 of the Estonian Penal Code, the cases under § 184 offenses were much more complicated, which is why the court have analysed the content of telephone calls using calls and listings as well. An important role has been in the interpretation of various conspired conversations and analyse of the credibility of these acts. Courts have evaluated those conspired conversations thoroughly and found that various twisting of words are not inherent to the average law-abiding person to whom such conduct would cause a number of questions immediately. Criminals, however, consider such behavioural acts as natural thus these are often unique to the drug trade. This is also caused the fact that the solutions are more moderate, courts have discussed more and thoroughly surveillance protocols and their contents.

Kasutatud kirjandus

- 1) Aas K., Aas N., Hirvoja M., Siitam K. Karistusõigus. Eriosa. Tallinn: Sisekaitseakadeemia, 2002.
- 2) Allaste, K. Narkokuritegevus Eestis 2006-2009: dünaamika registreeritud süütegudes ja ekspertide hinnangud olukorrale : bakalaureusetöö, juhendaja Marianne Paimre. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2010.
- 3) Eikner, M. Narkokuriteod Eestis: kas liikuda Skandinaavia liberaalse kriminaalpoliitika suunas? : magistritöö, juhendaja Andres Parmas. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2013.
- 4) Ilves, M. Narkokuritegude karistuspraktika Eestis : magistritöö, juhendaja Jaan Sootak. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2010.
- 5) Pikamäe, P. ja Sootak, J. Karistusseadustik – Kommenteeritud väljaanne. Juura: 2011.
- 6) Kergandberg, E. ja Pikamäe, P. Kriminaalmenetluse seadustik – Kommenteeritud Väljaanne. Juura: 2012.
- 7) Kergandberg, E. ja Sillaots, M. Kriminaalmenetlus. Tallinn: 2006.
- 8) Kergandberg, E jt. Kriminaalmenetlus. Teine, muudetud trükk. Sisekaitseakadeemia: 2004.
- 9) Väärt, V. Narkokuritegevus Eestis : bakalaureusetöö, juhendaja Anna Markina. Tartu Ülikool, õigusteaduskond, 2012.

Kasutatud õigusaktid

- 10) Karistusseadustiku eelnõu seletuskiri 119 SE I.
- 11) Karistusseadustik – RT I, 26.02.2014, 6.
- 12) Kriminaalkodeks – RT I 1999, 38, 485.
- 13) Kriminaalmenetluse seadustik - RT I, 26.02.2014, 8.
- 14) Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende lähteainete seadus – RT I, 17.04.2013, 11.
- 15) Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete meditsiinilisel ja teaduslikul eesmärgil käitlemise ning sellealase arvestuse ja aruandluse tingimused ja kord ning narkootiliste ja psühhotroopsete ainete nimekirjad – RT I, 28.02.2014, 12.
- 16) Narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ebaseadusliku ringluse vastane Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsioon – RT II 2000, 15, 92.

- 17) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25.10.2004 direktiiv 2004/757/JSK, ELT L 335, 11.11.2004.
- 18) ÜRO 1961. aasta narkootiliste ainete ühtne konventsioon – RT II 1996, 19, 84.
- 19) ÜRO 1971. aasta psühhotroopsete ainete konventsioon – RT II 1996, 19, 84.

Kasutatud kohtupraktika

Maakohtu praktika

- 20) Ida-Viru Maakohtu 06.03.2003 kohtuotsus asjas nr 1-634/03
- 21) Tartu Maakohtu 28.03.2003 kohtuotsus asjas nr 1-1/2003
- 22) Tallinna Linnakohtu 17.04.2003 kohtuotsus asjas nr 1-255/03
- 23) Tallinna Linnakohtu 06.05.2003 kohtuotsus asjas nr 1-513/03
- 24) Tallinna Linnakohtu 07.05.2003 kohtuotsus asjas nr 1-1130/03
- 25) Tallinna Linnakohtu 15.05.2003 kohtuotsus asjas nr 1-622/03
- 26) Tallinna Linnakohtu 13.06.2003 kohtuotsus asjas nr 1-1313/03
- 27) Lääne-Viru Maakohtu 04.08.2003 kohtuotsus asjas nr 1-265/03
- 28) Ida-Viru Maakohtu 08.08.2003 kohtuotsus asjas nr 1-497/03
- 29) Tartu Maakohtu 29.08.2003 kohtuotsus asjas nr 1-498/2003
- 30) Tartu Maakohtu 04.09.2003 kohtuotsus asjas nr 1-428/2003
- 31) Ida-Viru Maakohtu 10.09.2003 kohtuotsus asjas nr 1-826/03
- 32) Tallinna Linnakohtu 11.09.2003 kohtuotsus asjas nr 1-1930/2003
- 33) Pärnu Maakohtu 17.09.2003 kohtuotsus asjas nr 1-339/03
- 34) Lääne-Viru Maakohtu 01.10.2003 kohtuotsus asjas nr 1-276/2003
- 35) Tallinna Linnakohtu 09.10.2003 kohtuotsus asjas nr 1-2504/03
- 36) Viljandi Maakohtu 20.10.2003 kohtuotsus asjas nr 1-161-03
- 37) Ida-Viru Maakohtu 06.11.2003 kohtuotsus asjas nr 1-857/03
- 38) Narva Linnakohtu 14.11.2003 kohtuotsus asjas nr 1-269/03
- 39) Tallinna Linnakohtu 18.11.2003 kohtuotsus asjas nr 1-2896/03
- 40) Tallinna Linnakohtu 19.11.2003 kohtuotsus asjas nr 1-1636/03
- 41) Ida-Viru Maakohtu 02.12.2003 kohtuotsus asjas nr 1-366/03
- 42) Tallinna Linnakohtu 19.12.2003 kohtuotsus asjas nr 1-2394/03
- 43) Narva Linnakohtu 05.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-590/03
- 44) Tallinna Linnakohtu 05.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-3258/03
- 45) Narva Linnakohtu 28.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-578/03
- 46) Tallinna Linnakohtu 28.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-3513/03

- 47) Tallinna Linnakohtu 29.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-2793/03
- 48) Tartu Maakohtu 30.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1035/03
- 49) Tartu Maakohtu 30.01.2004 kohtuotsus asjas nr 1-847/2003
- 50) Ida-Viru Maakohtu 05.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1056/03
- 51) Tartu Maakohtu 06.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-183/03
- 52) Ida-Viru Maakohtu 09.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-983/03
- 53) Ida-Viru Maakohtu 11.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-639/03
- 54) Tallinna Linnakohtu 11.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1463/03
- 55) Ida-Viru Maakohtu 16.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-980/03
- 56) Tallinna Linnakohtu 19.02.2004 kohtuotsus asjas nr 1-3187/03
- 57) Ida-Viru Maakohtu 02.03.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1139/03
- 58) Tallinna Linnakohtu 10.03.2004 kohtuotsus asjas nr 1-808/03
- 59) Ida-Viru Maakohtu 15.03.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1077/03
- 60) Ida-Viru Maakohtu 19.03.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1144/03
- 61) Jõgeva Maakohtu 22.03.2004 kohtuotsus asjas nr 1-307/03
- 62) Ida-Viru Maakohtu 02.04.2004 kohtuotsus asjas nr 1-1111/03
- 63) Tartu Maakohtu 14.04.2004 kohtuotsus asjas nr 1-60/2004
- 64) Ida-Viru Maakohtu 23.04.2004 kohtuotsus asjas nr 1-132/03
- 65) Tallinna Linnakohtu 29.04.2004 kohtuotsus asjas nr 1-631/04
- 66) Tallinna Linnakohtu 30.04.2004 kohtuotsus asjas nr 1-3230/03
- 67) Tallinna Linnakohtu 11.05.2004 kohtuotsus asjas nr 1-2238/03
- 68) Narva Linnakohtu 12.05.2004 kohtuotsus asjas nr 1-666/03
- 69) Viljandi Maakohtu 12.05.2004 kohtuotsus asjas nr 1-34-04
- 70) Tallinna Linnakohtu 21.05.2004 kohtuotsus asjas nr 1-346/03
- 71) Tallinna Linnakohtu 24.05.2004 kohtuotsus asjas nr 1-892/02
- 72) Narva Linnakohtu 07.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1-378/03
- 73) Ida-Viru Maakohtu 09.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1-68/04
- 74) Narva Linnakohtu 14.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1-371/03
- 75) Narva Linnakohtu 15.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1-654/03
- 76) Tallinna Linnakohtu 21.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1/1-1622/02
- 77) Narva Linnakohtu 30.06.2004 kohtuotsus asjas nr 1-418/03
- 78) Ida-Viru Maakohtu 25.08.2004 kohtuotsus asjas nr 1-798/03
- 79) Tartu Maakohtu 23.09.2004 kohtuotsus asjas nr 1-103/2004
- 80) Tallinna Linnakohtu 15.10.2004 kohtuotsus asjas nr 1-57/04
- 81) Pärnu Maakohtu 18.10.2004 kohtuotsus asjas nr 1-298/04

- 82) Narva Linnakohtu 22.10.2004 kohtuotsus asjas nr 1-432/03
- 83) Tallinna Linnakohtu 29.10.2004 kohtuotsus asjas nr 1-687/04
- 84) Tartu Maakohtu 22.11.2004 kohtuotsus asjas nr 1-627/04
- 85) Tallinna Linnakohtu 09.12.2004 kohtuotsus asjas nr 1-2642/2003
- 86) Tallinna Linnakohtu 05.01.2005 kohtuotsus asjas nr 1-2096/04
- 87) Järva Maakohtu 31.01.2005 kohtuotsus asjas nr 1-115/2004
- 88) Tallinna Linnakohtu 07.02.2005 kohtuotsus asjas nr 1-2049/04
- 89) Tallinna Linnakohtu 09.02.2005 kohtuotsus asjas nr 1-1304/04
- 90) Tallinna Linnakohtu 07.03.2005 kohtuotsus asjas nr 1-2223/04
- 91) Tartu Maakohtu 07.03.2005 kohtuotsus asjas nr 1-1003/2004
- 92) Jõgeva Maakohtu 23.03.2005 kohtuotsus asjas nr 1-327/03
- 93) Tallinna Linnakohtu 06.04.2005 kohtuotsus asjas nr 1-654/04
- 94) Ida-Viru Maakohtu 07.04.2005 kohtuotsus asjas nr 1-248/04
- 95) Tallinna Linnakohtu 25.04.2005 kohtuotsus asjas nr 1-1101/04
- 96) Ida-Viru Maakohtu 04.05.2005 kohtuotsus asjas nr 1-161/05
- 97) Tallinna Linnakohtu 11.05.2005 kohtuotsus asjas nr 1-521/05
- 98) Tallinna Linnakohtu 17.06.2005 kohtuotsus asjas nr 1-60/05
- 99) Pärnu Maakohtu 06.09.2005 kohtuotsus asjas nr 1-97/2005
- 100) Ida-Viru Maakohtu 05.10.2005 kohtuotsus asjas nr 1-430/04
- 101) Tallinna Linnakohtu 24.11.2005 kohtuotsus asjas nr 1-2537/04
- 102) Tallinna Linnakohtu 30.11.2005 kohtuotsus asjas nr 1-1694/05
- 103) Tallinna Linnakohtu 30.12.2005 kohtuotsus asjas nr 1-1141/05
- 104) Tartu Maakohtu 09.01.2006 kohtuotsus asjas nr 1-04-228
- 105) Harju Maakohtu 31.01.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-712
- 106) Harju Maakohtu 15.02.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-1201
- 107) Tartu Maakohtu 16.02.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-389
- 108) Tartu Maakohtu 27.02. 2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-220
- 109) Harju Maakohtu 21.03.2006 kohtuotsus asjas nr 1-03-50
- 110) Tartu Maakohtu 28.03.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-700
- 111) Harju Maakohtu 12.04.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-784
- 112) Viru Maakohtu 04.05.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-1611
- 113) Tartu Maakohtu 25.05.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-5455
- 114) Harju Maakohtu 25.08.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-6021
- 115) Harju Maakohtu 06.10.2006 kohtuotsus asjas nr 1-04-213
- 116) Harju Maakohtu 16.11.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-13606

- 117) Harju Maakohtu 16.11.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-4945
- 118) Viru Maakohtu 29.11.2006 kohtuotsus asjas nr 1-06-6148
- 119) Harju Maakohtu 10.01.2007 kohtuotsus asjas nr 1-05-58
- 120) Harju Maakohtu 20.03.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-9119
- 121) Harju Maakohtu 05.06.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-3130
- 122) Tartu Maakohtu 21.06.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-16179
- 123) Harju Maakohtu 26.09.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-3375
- 124) Tartu Maakohtu 28.09.2007 kohtuotsus asjas nr 1-05-648
- 125) Harju Maakohtu 02.10.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-9819
- 126) Harju Maakohtu 16.10.2007 kohtuotsus asjas nr 1-07-5858
- 127) Viru Maakohtu 17.10.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-14574
- 128) Harju Maakohtu 18.10.2007 kohtuotsus asjas nr 1-07-6154
- 129) Harju Maakohtu 21.11.2007 kohtuotsus asjas nr 1-06-16525
- 130) Harju Maakohtu 27.11.2007 kohtuotsus asjas nr 1-07-10998
- 131) Harju Maakohtu 13.12.2007 kohtuotsus asjas nr 1-07-11042
- 132) Pärnu Maakohtu 13.02.2008 kohtuotsus asjas nr 1-06-13782
- 133) Harju Maakohtu 22.02.2008 kohtuotsus asjas nr 1-07-6926
- 134) Harju Maakohtu 05.03.2008 kohtuotsus asjas nr 1-05-1093
- 135) Harju Maakohtu 11.04.2008 kohtuotsus asjas nr 1-08-1738
- 136) Viru Maakohtu 24.04.2008 kohtuotsus asjas nr 1-08-154
- 137) Harju Maakohtu 26.06.2008 kohtuotsus asjas nr 1-05-983
- 138) Harju Maakohtu 03.07.2008 kohtuotsus asjas nr 1-06-16226
- 139) Harju Maakohtu 12.09.2008 kohtuotsus asjas nr 1-08-168
- 140) Viru Maakohtu 09.10.2008 kohtuotsus asjas nr 1-08-1907
- 141) Harju Maakohtu 24.10.2008 kohtuotsus asjas nr 1-06-10564
- 142) Harju Maakohtu 10.12.2008 kohtuotsus asjas nr 1-06-3354
- 143) Harju Maakohtu 12.12.2008 kohtuotsus asjas nr 1-07-4108
- 144) Harju Maakohtu 06.01.2009 kohtuotsus asjas nr 1-08-10269
- 145) Harju Maakohtu 26.03.2009 kohtuotsus asjas nr 1-07-12473
- 146) Harju Maakohtu 15.07.2009 kohtuotsus asjas nr 1-09-6338
- 147) Harju Maakohtu 31.03.2010 kohtuotsus asjas nr 1-08-12818
- 148) Harju Maakohtu 06.12.2010 kohtuotsus asjas nr 1-10-10653
- 149) Harju Maakohtu 28.02.2011 kohtuotsus asjas nr 1-10-12675
- 150) Harju Maakohtu 11.04.2011 kohtuotsus asjas nr 1-08-15581
- 151) Harju Maakohtu 10.05.2011 kohtuotsus asjas nr 1-10-14635

- 152) Viru Maakohtu 21.06.2012 kohtuotsus asjas nr 1-10-8498
- 153) Harju Maakohtu 04.10.2012 kohtuotsus asjas nr 1-12-3030
- 154) Harju Maakohtu 06.11.2012 kohtuotsus asjas nr 1-12-2860
- 155) Viru Maakohtu 10.01.2013 kohtuotsus asjas nr 1-12-2967
- 156) Pärnu Maakohtu 25.01.2013 kohtuotsus asjas nr 1-12-9143
- 157) Harju Maakohtu 22.02.2013 kohtuotsus asjas nr 1-12-10398
- 158) Viru Maakohtu 03.04.2013 kohtuotsus asjas nr 1-12-7540
- 159) Viru Maakohtu 19.04.2013 kohtuotsus asjas nr 1-12-10643

Ringkonnakohtu praktika

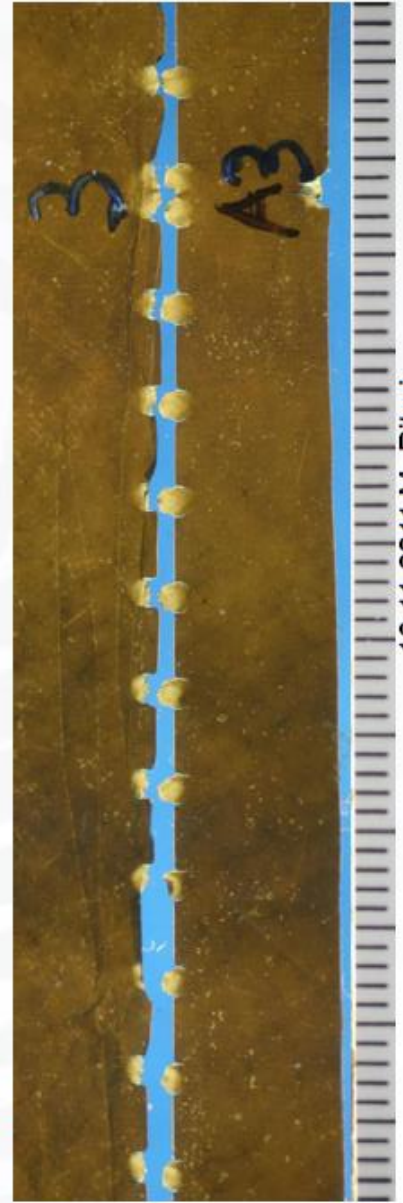
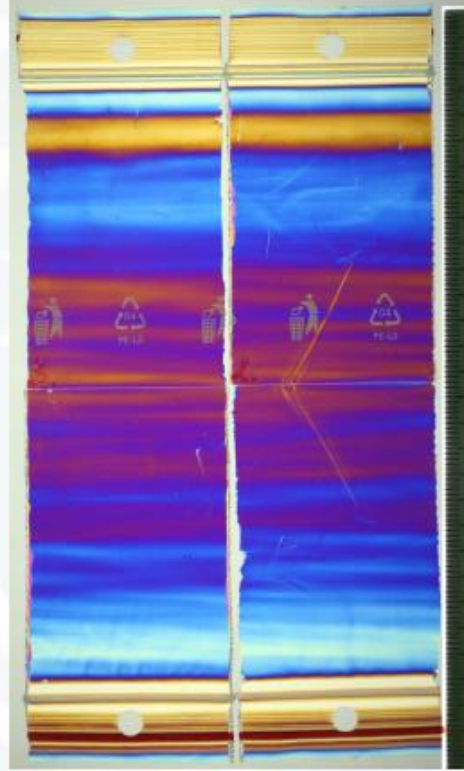
- 160) Tallinna Ringkonnakohtu 13.03.2006 kohtuotsus nr 1-05-186
- 161) Tallinna Ringkonnakohtu 13.03.2006 kohtuotsus asjas nr 1-05-218
- 162) Tartu Ringkonnakohtu 01.04.2005 kohtuotsus asjas nr 2-1-75/05

Riigikohtu praktika

- 163) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 10.10.2000 asjas nr 3-1-1-85-00
- 164) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 28.03.2002 asjas nr 3-1-1-52-02
- 165) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 25.04.2002 asjas nr 3-1-1-51-02
- 166) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 01.04. 2004 asjas nr 3-1-1-4-04
- 167) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 01.04. 2004 asjas nr 3-1-1-16-04
- 168) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 21.10.2004 asjas nr 3-1-1-99-04
- 169) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 10.06.2005 asjas nr 3-1-1-51-05
- 170) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 19.09.2005 asjas nr 3-1-1-74-05
- 171) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 21.10.2005 asjas nr 3-1-1-101-05
- 172) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 24.10.2005 asjas nr 3-1-1-104-05
- 173) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 28.02.2007 asjas nr 3-1-1-121-06
- 174) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 23.05.2008 asjas nr 3-1-1-18-08
- 175) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 05.12.2008 asjas nr 3-1-1-63-08
- 176) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 16.06.2010 asjas nr 3-1-1-23-10
- 177) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 08.06.2011 asjas nr 3-1-1-38-11
- 178) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 01.07.2011 asjas nr 3-1-1-10-11
- 179) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 13.11.2012 asjas nr 3-1-1-97-12
- 180) Riigikohtu kriminaalkolleegiumi kohtuotsus 05.12.2013 asjas nr 3-1-1-114-13

Eritunnused

- Kile paksuse varieerumine
- Tootmisprotsessis tekkinud triibud/jooned – jäljed läbipressimisest
- Venitusjäljed
- Katkendjoonte asukoht
- Kilekotil olevate tähiste katkemiskoht
- Lõikejäljed/eraldusservad
- Jm jäljed

08.01.2008 kell 16:16:35-16:17:32

Helistab A [redacted] K [redacted] (abonent [redacted]) A [redacted] A [redacted] le (abonent [redacted])

AK= [redacted]

AA= [redacted]

AA: Алё

AK: Ну?

AA: Ну давай я тогда здесь остаюсь, да тогда?

AK: Ну-ну-ну

AA: Ты мне сегодня позвонишь, да?

AK: Ты знаешь как?

AA: Ну?

AK: Литр водки возьми, его сегодня заберут

AA: Ты чего, дурак что ли? Типа мне сейчас домой приехать?

AK: Ну если хочешь...или давай до завтра, давай до завтра уже

AA: Короче, давай опять с этого позвони мне, сейчас поговорим. Сейчас ты можешь позвонить?

AK: С того да?

AA: Ну, бля, как мы с тобой!

AK: А ты далеко до него тебе?

AA: Не-не-не, здесь уже

AK: Ну всё, давай и я сейчас через 2 минуты буду

AA: Давай

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Siim Avikainen**, sündinud 19.06.1989:

1. annan **Tartu Ülikoolile** tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „**KarS § 183 ja § 184 tõendamine kriminaalmenetluses 2003-2013**“, mille juhendaja on **Andreas Kangur**

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 12.05.2014